Evaluering af den nationale handlingsplan "Indsats mod vold i familien og i nære relationer"

Oktober 2019

Evaluering af den nationale handlingsplan til bekæmpelse af vold i familien og i nære relationer
Oktober 2019

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er en specialiseret videnvirksomhed med fokus på velfærdsområderne og erhvervs- og regionaludvikling.

Oxford Research gennemfører skræddersyede analyser, implementeringsevalueringer og effektevalueringer for offentlige myndigheder, fonde og organisationer i civilsamfundet. Vi rådgiver også om strategiudvikling, faciliterer udviklingsprocesser og formidler vores viden på undervisningsforløb og seminarer. Vi kombinerer akademisk fordybelse, strategisk forståelse og god kommunikation – på den måde skaber vi anvendelsesorienteret viden, der kan gøre en forskel.

Oxford Research er grundlagt i 1995 og har selskaber i Danmark, Norge, Sverige og Finland. Oxford Research er en del af Oxford Gruppen.

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20, 4.
2000 Frederiksberg C
Danmark
(+45) 33 69 13 69
office@oxfordresearch.dk
www.oxfordresearch.dk

Indhold

1. Sammenfatning og konklusion 1
   - 1.1 Baggrund 1
   - 1.2 Fri fra stalking 3
   - 1.3 Botilbud og rådgivning til voldsudsatte mænd 4
   - 1.4 Travellers – behandlingstilbud til unge udsat for kærestevold 5
   - 1.5 Andre projekter 6
   - 1.6 Konklusion 9
2. Fri fra stalking 11
   - 2.1 Indsatsen 11
   - 2.2 Evalueringens datagrundlag 12
   - 2.3 Implementering 13
   - 2.4 Resultater 21
   - 2.5 Økonomi 28
   - 2.6 Konklusion 29
3. Botilbud og rådgivning til voldsudsatte mænd 31
   - 3.1 Indsatsen 31
   - 3.2 Evalueringens datagrundlag 33
   - 3.3 Implementering 33
   - 3.4 Resultater 44
   - 3.5 Økonomi 54
   - 3.6 Konklusion 56
4. Travellers – behandlingstilbud til unge udsat for kærestevold 58
   - 4.1 Indsatsen 58
   - 4.2 Datagrundlag 59
   - 4.3 Implementering 59
   - 4.4 Resultater 61
   - 4.5 Perspektivering 68
   - 4.6 Konklusion 70
5. Kreativ konkurrence om kærestevold 72
   - 5.1 Datagrundlag 73
   - 5.2 Dokumentation for gennemførelse 73
   - 5.3 Tilfredshed 74
   - 5.4 Udbytte 75
   - 5.5 Præmieoverrækkelsen 76

6. Oplysningsarrangementer om kærestevold afholdt af Bryd Tavsheden 78
6.1 Oplysningsarrangementerne 78
6.2 Tilfredshed 79
6.3 Udbytte 79
6.4 Viden om målgruppen 80

7. Hjemmesiden "Vold i nære relationer" 82
7.1 Om hjemmesiden 82
7.2 Evalueringens datagrundlag 83
7.3 Implementering 83
7.4 Hjemmesidens besøgende 85

8. Kampagne om psykisk vold 86
8.1 Implementering 87
8.2 Resultater 87

9. Hotline og juridisk rådgivning til personer udsat for vold 90
9.1 Hotline 91
9.2 Juridisk Rådgivning 92
9.3 Øvrige aktiviteter 94

10. Kvinder med anden etnisk baggrund 96

11. Pilotprojekt om kommuners håndtering af stalking 97
11.1 Baggrund 97
11.2 Evalueringens datagrundlag 97
11.3 Implementering 97
11.4 resultater 98
11.5 Opsamling 102

12. Risikovurderingsværktøj 103
12.1 Datagrundlag 103
12.2 Beskrivelse af aktiviteten 103
12.3 Brugen af værktøjerne 104
12.4 Kompetencer 108
12.5 Organisering 109
12.6 Virkning 110
12.7 Opsamling 112

13. Tendenser på området for vold i nære relationer 113
13.1 Øget fokus på og bredere forståelse af vold i nære relationer og aftabuisering 114
13.2 Kønsneutralitet 118

1. Sammenfatning og konklusion

1.1 BAGGRUND

Hvert år udsættes omkring 38.000 kvinder og 19.000 mænd for fysisk vold af en tidligere eller nuværende partner[1], psykisk partnervold er omkring dobbelt så udbredt som fysisk partnervold[2], og hvert 6. barn oplever vold hjemme[3]. Voldsudsættelse og det at vokse op med vold øger markant risikoen for, at man selv videreføre et mønster som voldsudøver eller voldsudsat i sine videre relationer.[4] Der er derfor et stort behov for tidlig indsats, opfølgning og opmærksomhed på problemstillingen for at forebygge volden og dermed bryde voldscirklen.

Der har i mange år været fokus på bekæmpelsen af vold i familien og i nære relationer. I takt med at vidensgrundlaget er udvidet, er der kommet fokus på nye målgrupper og virkemidler til forebyggelse af vold. Vold i familien og i nære relationer er stadig et problem i Danmark, og derfor blev der som led i finanslovsaftalen for 2014 afsat 36 mio. kr. i perioden 2014-2017 til en national handlingsplan til bekæmpelse af vold i familien og i nære relationer. Det er denne handlingsplan, der evalueres i nærværende rapport.

Handlingsplanen "Indsats mod vold i familien og i nære relationer" er den fjerde i rækken, og den bygger ovenpå en eksisterende forebyggende, behandlende og støttende indsats, som foregår i regi af social-, sundheds- og retssystemerne. Langsigtet har handlingsplanen til formål at reducere antallet af tilfælde af vold i familien og i nære relationer, så et bedre og mere ligestillet samfund sikres. På kortere sigt skal handlingsplanen sætte spot på nye målgrupper og afprøve nye initiativer. Den fjerde handlingsplan i rækken har, som de tidligere, fokus på kvinder, der udsættes for vold, og samtidig inkluderes nye målgrupper såsom voldsudsatte mænd og unge udsat for kærestevold.

Handlingsplanen indeholder fire indsatsområder, som 14 aktiviteter udmønter (hvoraf denne evaluering er den ene). En oversigt ses nedenfor:

[1] Statens Institut for Folkesundhed (2018): Vold og seksuelle krænkelser – En afdækning af omfang og udvikling af fysisk vold og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelser samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelser.
[2] VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (2018): Psykisk partnervold – en kvantitativ kortlægning.
[3] Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2016): Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.
[4] Helweg-Larsen et al. (2011): Kærestevold i Danmark – En undersøgelse af omfang, karakter og konsekvenser af volden blandt unge og udviklingen 2007-2011 (SIF), Dialog mod Vold (2018): Karakteristik af voldsudøvere i behandling.

Indsatsområde 1

Styrket håndtering og opbygning af viden om forskellige voldsformer i familien og i nære relationer

1) Der etableres en national hotline, hvor udsatte for enhver form for vold i familien og i nære relationer kan henvende sig og få rådgivning og støtte.
2) Der udvikles et vidensbaseret informationsmateriale til fagfolk om gensidig vold i familien, voldsudsatte mænd mv.
3) Der iværksættes en styrket oplysningsindsats over for kvinder med etnisk minoritetsbaggrund og herunder kvinder, der har været på krisecenter.
4) Der udvikles og implementeres et risikovurderingsværktøj, der vil forbedre politiets muligheder for at tilrettelægge stalkingsager mest hensigtsmæssigt, og der udarbejdes vejledningsmateriale og gennemføres undervisning i politikredsene om stalking.
5) Der gennemføres konkrete og praksisnære initiativer med rådgivning og støtte målrettet til ofre for stalking og deres specifikke behov (pilotprojekt).

Indsatsområde 2

Styrket indsats og mere viden om voldsudsatte mænd

6) Der udvikles kønsspecifikke støtteforanstaltninger, så voldsudsatte mænd tilbydes socialfaglig, juridisk og psykologisk støtte. Der gennemføres desuden forsøg med botilbud rettet mod voldsudsatte mænd, for eksempel i regi af de allerede eksisterende tilbud (pilotprojekt).
7) Der formidles viden til fagfolk, særligt i kommunerne, om voldsudsatte mænd.

Indsatsområde 3

Tidlig indsats i relation til unge, der udsættes for kærestevold

8) Der gennemføres forsøg med behandling af unge, der lider under følgerne af kærestevold (pilotprojekt).
9) Der gennemføres skolekonkurrencer om kærestevold med henblik på at oplyse unge og involvere dem i en debat om, hvad der er acceptabel og uacceptabel opførsel mellem kærester.

Indsatsområde 4

Øget debat og viden om følgerne af vold i nære relationer

11) Der gennemføres kampagneaktiviteter som led i bekæmpelsen af vold i familien og i nære relationer, herunder i forhold til voldsudsatte mænd, stalking, vold i samkønnede relationer mv.
12) Der sker en videreførelse af den nationale undersøgelse om vold i familien og i nære relationer.
13) Der gennemføres undersøgelser/kortlægninger af forekomsten og baggrunden for gensidig vold.
14) Der gennemføres en evaluering af denne handlingsplan.

Evalueringen er gennemført af Oxford Research, der har fulgt alle aktiviteter fra andet kvartal 2016 til første kvartal 2019. Alle aktiviteter indgår som grundlag for en vurdering af handlingsplanens måloplfyldelse og implementering. Aktiviteterne er imidlertid vurderet på forskelligt grundlag.

Tre aktiviteter vurderes mere indgående. De tre aktiviteter, der betegnes som pilotprojekterne, er konkret følgende: Fri fra Stalking, Botilbud og rådgivning til voldsudsatte mænd og Travellers – behandlingstilbud til unge udsat for kærestevold

Evalueringen af pilotprojekterne har til formål at afdække følgende:

- Om indsatsen virker.
- Hvordan indsatsen implementeres, og hvad der fremmer og hæmmer implementeringen.
- Hvad det koster at drive indsatsen.

I det følgende opsummeres vurderingerne for hver enkelt aktivitet, hvorefter der sammenfattes og konkluderes på handlingsplanen samlet.

1.2 FRI FRA STALKING

Fri fra Stalking er implementeret med et veldefineret organisatorisk setup og en fælles metodisk tilgang. Et centralt fund i forbindelse med vurderingen af implementeringen er, at Dansk Stalking Center (DSC) arbejder med en datainformeret praksis, hvor dokumentationen fra DCS's videnscenter ikke alene anvendes til at synliggøre stalking som problem for omverdenen, men også anvendes til faglig refleksion og organisatoriske og metodiske tilpasninger. Vi finder, at dette understreger en god og velunderbygget implementeringsproces.

DSC har skabt et generelt samfundsmæssigt fokus på stalking via deltagelse i den offentlige debat. Herudover har DSC skabt kendskab og viden hos politiet og er inkluderet i politiets retningslinjer for håndtering af henvendelser om stalking. DSC har fået mere ad hoc-samarbejde og udbredelse af kendskabet til stalking i de kommunale socialforvaltninger og beskæftigelsescentre i projektperioden.

Dette ses også i et stigende antal henvendelser over perioden. Antallet af rådgivninger og interventioner er således mere end fordoblet i projektperioden.

DSC har i forløbet udvidet sin målgruppe til også at omfatte udøvere af stalking. Disse udgør stadig en mindre del af det samlede antal brugere, men evaluator vurderer, at DSC i fremtiden vil kunne nå et større antal og har formået at inkludere "den anden part" på en respektfuld og meningsfuld måde i indsatsen.

Data viser et entydigt billede af, at indsatsen nytter og giver brugerne udbytte fra den spæde erkendelsesfase til den intensive intervention. Brugerne er tilfredse og oplever at få redskaber til at håndtere deres situation, som måske nok reduceres i antal kontakter, men for mange fortsætter i en eller anden grad.

Målingerne af den psykologiske intervention er foretaget med det validerede instrument FIT og viser en progression med en moderat effekt for såvel udsatte som udøvere af stalking – for udsatte dog ganske tæt på en stærk effekt. Data for stalkingudsatte er stærkest og viser også den største effekt.

1.3 BOTILBUD OG RÅDGIVNING TIL VOLDSUDSATTE MÆND

Evalueringen viser, at der i projektet er blevet udviklet en indsats for voldsudsatte mænd, som er relevant, velimplementeret og virksom i forhold til at hjælpe de voldsramte mænd.

I alt har 58 voldsudsatte mænd været indskrevet i botilbuddet i projektperioden, og dermed er projektets mål om antallet af indskrevne mænd nået. Brugerne af botilbuddet og rådgivningen er voldsudsatte mænd, som dertil oftest kan betegnes som psykisk sårbare og socialt udsatte. De voldsformer, som mændene hyppigst er udsat for, er psykisk og fysisk vold. I 9 ud af 10 tilfælde er voldsudøveren en kvindelig partner.

Mandecentret har implementeret tilbuddet ud fra et helhedsorienteret perspektiv, hvor mandens behov afdækkes i starten af forløbet og derefter tilpasses indsatsen. I indsatsen betragtes voldsproblematikken som en integreret del af den helhedsorienterede tilgang. Evaluator vurderer, at denne tilgang er hensigtsmæssig i forhold til målgruppens behov, og at hjælpen og rådgivningen til de voldsudsatte mænd er blevet fagligt kvalificeret i projektperioden.

Evaluator vurderer på baggrund af interviews og spørgeskemabesvarelser fra medarbejdere, at projektet har haft god ledelsesopbakning igennem projektperioden. Der har desuden været afsat tid og ressourcer til implementeringen af indsatsen i forhold til medarbejdernes kompetenceudvikling. Projektets største udfordring har været koordinering og enighed på tværs af de forskellige afdelinger, hvilket har besværliggjort en fælles tilgang og metodehåndtering. Målet om en fælles metodebeskrivelse er derfor ikke nået. I stedet er der lavet delbeskrivelser og et faghæfte til internt og eksternt brug.

Mandecentret har skabt et større samfundsmæssigt fokus på voldsudsatte mænd gennem formidling til relevante aktører og målgruppen samt den bredere befolkning. Centret har ligeledes udvidet sit netværkssamarbejde og udbredt kendskabet til problematikken i kommunalt regi. Mange fagfolk mangler viden om voldsramte mænd, men vi vurderer, at projektet har gjort en markant forskel i forhold til at udbrede viden og fokus på området. Mandecentret har kontinuerligt modtaget et stigende antal henvendelser igennem hele projektperioden.

Resultaterne viser, at indsatsen nytter og giver brugerne udbytte i størstedelen af tilfældene. Det mest tydelige resultat er, at mændene gennemsnitligt går fra at have en meget lav trivsel til en trivsel inden for normalområdet på WHO-5-skalaen. Der ses også en statistisk signifikant fremgang i mentalt helbred.

De fleste af mændene er efter et ophold stabiliserede og efter rådgivernes vurdering klar til et liv uden vold. Det er dog ikke alle mændene, der når så langt. Ro og relationen til rådgiverne er af afgørende betydning for, at der sker en udvikling, mens svære sociale problemer, for eksempel misbrug, og manglende samarbejde med andre instanser, for eksempel kommunen, kan gøre det svært at nå resultater.

Midlerne fra handlingsplanen er primært givet til udvikling, dokumentation og formidling. Størstedelen af driften er finansieret af kommunerne gennem § 110-midler.

1.4 TRAVELLERS – BEHANDLINGSTILBUD TIL UNGE UDSAT FOR KÆRESTEVOLD

Center for Selvmordsforskning har tilbudt behandling til unge udsat for kærestevold. Behandlingstilbuddet er inspireret af det newzealandske interventionsprogram Travellers. Center for Selvmordsforskning har forud for projektet afprøvet Travellers som behandlingstilbud til selvskadende unge.

Center for Selvmordsforskning har igennem handlingsplanens tre år forsøgt at implementere Travellers som et behandlingstilbud til unge i aldersgruppen 13-18 år, uden at det er lykkedes at få unge til at deltage i Travellers og dermed modtage behandling. Travellers er dermed aldrig blevet implementeret og afprøvet, idet det ikke er lykkedes at rekruttere unge til forløbet. Vurderingerne har derfor fokuseret på rekruttering som barriere.

Center for Selvmordsforskning har anvendt spørgeskemaet bag det eksisterende 'Ungdomsbarometeret' som rekrutteringsvej. Samme metode er tidligere anvendt af centret over for selvskadere. Evaluator vurderer, at rekrutteringsstrategien via Ungdomsbarometeret har indbygget en række barrierer:

Spørgeskemaet kan fungere som et screeningsværktøj, ved hjælp af hvilket de unge i besvarelsen opdager, at de er blevet krænket. Dette sker, uden at der er Travellers-vejledere til stede både til at hjælpe de unge i den afklaring, spørgsmålene giver anledning til, og ikke mindst til den psykologiske situation, de efter en måske helt nyvunden erkendelse sidder med.

Ungdomsbarometeret som adgang henviser de unge fra en måske ny eller ufuldstændig afklaring til et behandlingstilbud hos "fremmede", der ovenikøbet hedder Center for Selvmordsforskning. Dette vurderer evaluator som en meget stor og grænseoverskridende barriere.

Selve formidlingen til de unge, der har vist interesse for Travellers, har ikke været tilpasset unges sprog eller medier.

Generelt undrer det, at Center for Selvmordsforskning ikke har anvendt sociale medier, som er de unges foretrukne formidlingskanaler, til udbredelse af viden om Travellers og med mulighed for at afsøge behov og opbygge tillid via chats mv.

I forbindelse med projektet afholdt Center for Selvmordsforskning som en del af sin formidlingsstrategi en konference om kærestevold. Konferencen viste, at oplæggene og diskussionsplatformene har givet deltagerne en øget viden om kærestevold og dens følger; en viden, som størstedelen af deltagerne fremover vil bruge i deres daglige arbejde med de unge. Dog savner deltagerne viden om de kærestevoldsramte samt noget mere løsningsorienteret viden.

Evaluator vurderer herudover, at projektet har givet viden og inspiration til fremtidige indsatser. For det første har Ungdomsbarometeret synliggjort, at der er et behov for en behandlende indsats, i og med at så relativt mange unge selv angiver at have oplevet vold i et kæresteforhold. For det andet synes der at være flere oplagte samarbejdsrelationer mellem den brede forebyggelse i andre organisationer såvel som i den generelle kommunale indsats.

1.5 ANDRE PROJEKTER

1.5.1 Kreativ konkurrence om kærestevold

Ligestillingsafdelingen samarbejder med Bryd Tavsheden og Det Kriminalpræventive Råd om en kreativ konkurrence for elever i udskolingen (7.-9. klasse) samt elever i 10. klasser, erhvervs- og produktionsskoler samt på de gymnasiale ungdomsuddannelser. Temaet i 2017 var "Kærester og kontrol – hvad er i orden". Tanken er, at elevernes deltagelse i konkurrencen, det vil sige deres arbejde med et kreativt produkt, skal skabe grobund for diskussion og refleksion i forhold til temaet kærestevold.

Evaluator vurderer, at konkurrencen har haft succes, dels med målsætningen om udbredelse af viden om "Kærester og kontrol – hvad er i orden", dels med at skabe opmærksomhed omkring konkurrencen og derved sandsynliggøre muligheden for et større antal deltagere.

1.5.2 Tema- og oplysningsdage

Foreningen Bryd Tavsheden arbejder for at bryde tabuet omkring kærestevold og vold mod børn og unge. Siden 2003 har deres aktivitetsportefølje indeholdt afholdelse af temadage på grundskoler og ungdomsuddannelser. Med handlingsplanen fik Bryd Tavsheden midler til at afholde oplysningsarrangementer på grundskoler og ungdomsuddannelser, hvis formål var at øge opmærksomheden på og dermed forebygge vold i kæresteforhold.

Evalueringen viser, at de overordnede formål med indsatsen er opfyldt, da oplysningsarrangementerne har sat refleksion i gang hos eleverne om deres umiddelbare opfattelser af vold, for eksempel hvad vold kan indbefatte, og hvor udbredt vold er, samt givet dem redskaber til at håndtere volden.

1.5.3 Hjemmesiden "Vold i nære relationer"

Som en del af handlingsplanen er der blevet sat penge af til udvikling og opdatering af hjemmesiden "Vold i nære relationer", som varetages af Socialstyrelsen[5]. Formålet med hjemmesiden er at stille viden til rådighed, som kvalificerer fagfolks og andre relevante aktørers viden om og arbejde med vold i nære relationer.

Evalueringen viser, at hjemmesiden i løbet af 2018 havde omkring 25.000 besøgende, og særligt siden "Viden om vold" havde interesse blandt hjemmesidens besøgende. De fleste finder hjemmesiden gennem søgemaskiner som Google. Hjemmesiden er blevet brugt flittigt, om end vi ikke kan udtale os specifikt om de besøgende.

1.5.4 Kampagne

Fra december 2017 til januar 2018 gennemførte Ligestillingsafdelingen en kampagne om psykisk vold. Formålet med kampagnen har været at udvide forståelsen af voldsbegrebet blandt unge mennesker. Konkret er budskabet, at vold er andet og mere end fysisk vold, og at psykisk vold kan være lige så skadelig som fysisk vold.[6] Kampagnen kørte primært på de sociale medier og bestod af dels tre små film, der viser situationer med psykisk vold, dels tilknyttede indlæg fra eksperter og influencers.

Evalueringen viser, at kampagnen nåede bredt ud i målgruppen og særligt, at mange interagerede med opslagene igennem likes, delinger og kommentarer. Indholdet i kommentarerne og de efterfølgende reaktioner peger desuden på, at de unge er blevet påvirket til at reflektere af kampagnen og at flere har opsøgt information om hvordan man kan få hjælp, hvis man er i en lignende situation. Kampagnen har dermed været med til effektivt at skabe en debat om voldsbegrebet, sprede viden om psykisk vold og hjælpe unge til at sige fra, hvis de er i et forhold med psykisk vold.

1.5.5 National hotline og juridisk rådgivning

I Danmark har der i mere end 10 år eksisteret en national hotline til kvinder, som har været udsat for vold, samt en juridisk rådgivning. Med midler fra handlingsplanen blev målgruppen udvidet, så tilbuddene henvender sig til alle over 18 år, som har været udsat for vold i nære relationer, og ikke som tidligere kun til voldsudsatte kvinder.

---

[5] Hjemmesiden findes på

[6] Efterfølgende er der kommet en ny bestemmelse i straffeloven, som kriminaliserer psykisk vold.

Evalueringen viser, at LOKK og Odense Krisecenter er kommet bredt ud til både fagfolk, pårørende og voldsudsatte. Samtidig kan det konstateres, at forventningen om at øge antallet af henvendelser til hotline og rådgivning ikke er indfriet, da antallet af henvendelser ikke har oversteget det årlige antal for de eksisterende tilbud, til trods for udvidelse af målgruppe samt kapacitet.

Fra 1. oktober 2017 drives hotline og juridisk rådgivning af den nationale enhed mod vold i nære relationer, Lev Uden Vold.

1.5.6 Kvinder med anden etnisk baggrund

I handlingsplanen var der afsat 1,3 mio. kr. til en styrket forebyggende og oplysende indsats over for kvinder med anden etnisk minoritetsbaggrund, herunder kvinder, der har været på krisecenter. Styrelsen for International Rekruttering og Integration fik overført midlerne til udmøntning og valgte, at midlerne skulle udmøntes som en pulje sammen med midler fra den Nationale Strategi mod Æresrelaterede Konflikter med henblik på at opnå en vis volumen i indsatsen.

Hensigten var, at puljen skulle give støtte til op til fire projekter, men den blev udelukkende søgt af én aktør. Derfor blev midlerne ført tilbage til Ligestillingsafdelingen. Således er puljen udmøntet, men udelukkende med midler fra den Nationale Strategi mod Æresrelaterede Konflikter, hvorfor initiativet ikke evalueres i regi af den nationale handlingsplan "Indsats mod vold i familien og i nære relationer".

1.5.7 Pilotprojekt om kommuners håndtering af stalking

Dansk Stalking Center (DSC), Esbjerg lokalpoliti og Esbjerg Kommune indgik i januar 2017 en samarbejdsaftale med afsæt i et pilotprojekt, som kaldes "Tryg i Esbjerg". Samarbejdet strækker sig over en periode på to år og er finansieret af omprioriterede midler fra handlingsplanen i 2017.

Formålet med projektet er at udvikle metoder til at sikre stalkingudsatte den bedste hjælp og støtte i kommunalt regi, og det skal bidrage til opkvalificering af fagfolk gennem kompetence- og handlingsplansudvikling og udvikling af screeningsredskaber og samarbejdsmodeller. Projektet fokuserer også på forebyggelse af stalking i kommunens folkeskoler og på ungdomsuddannelser.

Evalueringen viser, at indsatsen er blevet mødt med stor tilfredshed og interesse blandt fagfolk i Esbjerg Kommune. Arrangementerne for fagfolkene har haft relativt stort deltagerfremmøde og modtaget positiv feedback. Det tyder på, at fagpersonerne har tilegnet sig såvel redskaber som viden til at håndtere fremtidige stalkingsager. Der er ligeledes blevet etableret tværfagligt samarbejde med positiv effekt. De lærere, der har arbejdet med undervisningsmaterialet, er ligeledes tilfredse, og der er modtaget positive tilbagemeldinger, hvad angår folkeskoleelevernes og de studerendes engagement og udbytte.

1.5.8 Risikovurderingsværktøj

Politiet har i projektperioden arbejdet med oversættelse, tilpasning og implementering af tre risikohåndteringsværktøjer til brug i sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking. Projektet gennemføres af Rigspolitiets Nationale Forebyggelsescenter (NFC), og implementeringen sker i alle landets politikredse.

Formålet er at sikre en ensartet, systematisk vurdering af stalkingsagerne med henblik på at give politiet det bedst mulige fundament for, at de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger kan iværksættes over for offeret, og den rette forebyggende intervention kan iværksættes over for gerningspersonen.

Evalueringen viser, at implementeringen af værktøjerne har været vanskelig. Det skyldes primært organisatoriske forhold som reorganisering og ekstraordinær travlhed i politiet i starten af projektperioden. Data peger på, at implementeringen er godt på vej, men vi har ikke data til at konkludere, om værktøjerne medfører de ønskede virkninger.

1.6 KONKLUSION

Handlingsplanen "Indsats mod vold i familien og i nære relationer" er et supplement til den permanente indsats i social- og sundhedssystemet og retssystemet. Intentionen med handlingsplanen er at sætte fokus på særlige områder og målgrupper, at afprøve nye initiativer til bekæmpelse af vold i nære relationer samt at styrke viden og forebyggelse.

At handlingsplanen er udarbejdet på tværs af ministerier, anses for at være en stor styrke. Vold i nære relationer er et område, som går på tværs af ministerierne, og en effektiv indsats må således trække på flere ministerier. Det er netop en af fordelene ved at udarbejde en handlingsplan på området, at man kan sikre dette fokus og ansvar for området på tværs af de traditionelle ressortområder.

Evalueringen viser, at handlingsplanen sætter retning og skaber fokus på området for vold i nære relationer. Evaluator vurderer således, at handlingsplanen samlet er lykkedes. Der ses et samspil mellem tendenserne på området og fokus i handlingsplanen. Der er dog stor variation i, hvor succesfulde de forskellige initiativer under handlingsplanen er.

De projekter, der aktivt har arbejdet med større samfundsmæssig opmærksomhed og fokus på problemstillinger og aftabuisering, er i høj grad lykkedes. I de tre større pilotprojekter har to ud af tre fået succes med udvikling og implementering af et behandlende tilbud. Det projekt, hvis behandlende tilbud ikke er lykkedes, skyldes mislykket rekruttering og kommunikation, hvorfor der ikke kan drages konklusioner om selve behandlingstilbuddet.

I forhold til at nå det langsigtede mål, at reducere vold i nære relationer, så viser de nyeste tal ikke en positiv udvikling.[7] Ud fra evalueringen vurderes det, at en egentlig reduktion vil kræve en større indsats, der involverer permanente, strukturelle ændringer, for eksempel i kommunernes forebyggende indsatser.

[7] De nyeste tal fra Statens Institut for Folkesundhed viser, at antallet er voldsramte er højere end tidligere. Men idet der bruges en anden målemetode, er det usikkert, hvordan udviklingen har været.

2. Fri fra stalking

2.1 INDSATSEN

Indsatsen 'Fri fra stalking' består af en landsdækkende rådgivning, støtte og behandling til stalkingudsatte og udøvere af stalking. Udøvere som målgruppe er inkluderet undervejs i projektperioden.

Indsatsen drives af Dansk Stalking Center (DSC). Ud fra et forebyggende og helhedsorienteret grundsyn arbejder centrets fagpersoner og frivillige med at forbedre stalkingudsattes vilkår, forebygge stalking via behandling af udøvere, indsamle og formidle viden om stalking og udvikle nye stalkingforebyggende interventionsmodeller på tværs af faggrupper, sektorer og myndigheder, herunder politiet. En væsentlig del af DSC's organisatoriske udvikling er 'Videnscentret', der systematisk dokumenterer henvendelse, behandling og udbytte.

DSC tilbyder professionel psykosocial rådgivning og psykologbehandling til stalkingudsatte kvinder, mænd og deres børn samt som nævnt også udøvere. Behandlingen foregår såvel individuelt som i samtalegrupper. Indsatsen består blandt andet af opfølgende sagsbehandling med kontakt til faggrupper som for eksempel sagsbehandlere i kommunen, politiet, pædagoger mv. DSC tilbyder ligeledes individuel psykologbehandling og rådgivning til personer i den udsattes sociale netværk samt fagpersoner. Som supplement til rådgivning og behandling, der udføres af fagprofessionelle, giver centret desuden psykosocial og juridisk rådgivning udført af frivillige.

Evalueringen af 'Fri fra stalking' baserer sig på virkningsevalueringen. I forbindelse med opstart af evalueringen blev der udarbejdet en forandringsteori for indsatsen i samarbejde med ministeriet, centrets medarbejdere samt en ekspert på området (illustreret i figuren nedenfor). Evalueringen tester forandringsteoriens antagelser.

Figur 1: 'Fri fra stalkings' forandringsteori

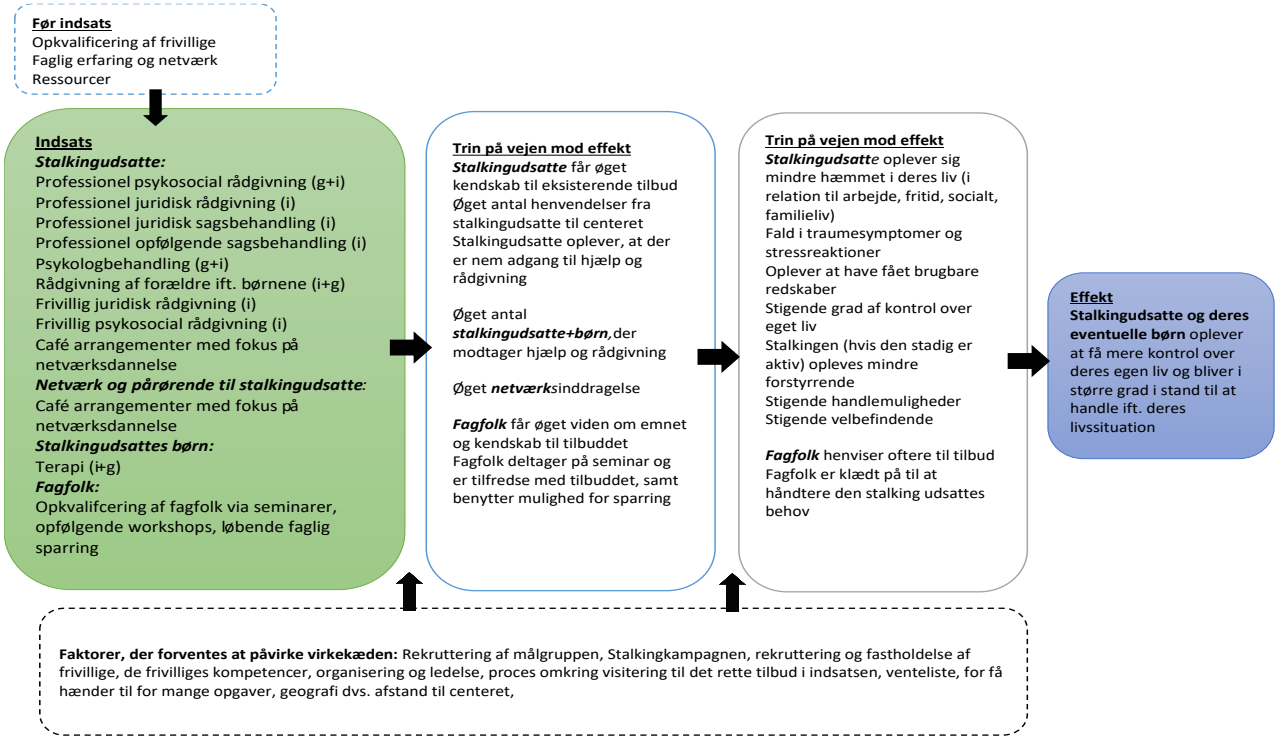

Note: i = individ, g = gruppe.

2.2 EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG

Datagrundlaget for evalueringen består af følgende:

- Interview med leder (start, midtvejs og slut)
- Interview med dokumentionsansvarlig (start, midtvejs og slut)
- Fokusgruppeinterview med fagprofessionelle (start, midtvejs og slut)
- Spørgeskemaundersøgelse til frivillige og fagprofessionelle (midtvejs og slut)
- 5 interviews med brugere
- Centrets egendokumentation om aktiviteter og outcome.

2.3 IMPLEMENTERING

Vurderingen af implementeringen vil se på følgende:

- Det metodiske og organisatoriske setup
- Brugen af Fri fra stalkings ydelser
- Udbredelsen af kendskabet til såvel stalking som mulighederne for at få hjælp.

2.3.1 Det metodiske og organisatoriske setup

DSC har været igennem en metodeudviklingsproces, i hvilken 'Fri fra Stalking' har udgjort en central del, der dog ikke kan isoleres fra centrets samlede virke. Derfor ses Fri fra Stalking og den metodiske udviklingsproces i et samlet organisatorisk setup med øvrige indsatser i DSC.

DSC har i projektperioden udviklet en stringent proces fra henvendelse i den åbne rådgivning og til en socialrådgiver, som tager den indledende samtale og eventuelt fører brugerne videre til psykolog eller juridisk bistand.

Figur 2: Illustration af det organisatoriske setup

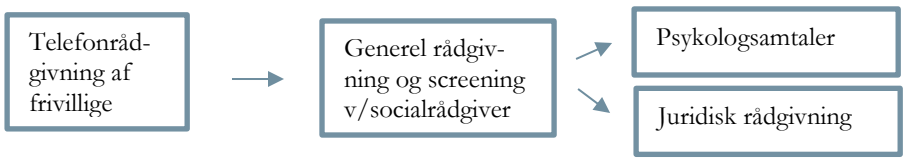

Screeningen sker på baggrund af nogle fælles afklarende spørgsmål[8], der både anvendes internt til vurdering af borgerens behov og bidrager til centrets generelle dokumentation over for omverdenen.

Ved midtvejsevalueringen var der en vis frustration blandt medarbejderne vedrørende mangel på ressourcer og lang ventetid på psykologsamtaler. Samtidig blev der efterspurgt mere viden. Det er evaluators vurdering, at DSC har imødegået denne udfordring. I et spørgeskema til medarbejderne har ni personer svaret, og alle svarer, at de enten i 'høj grad' eller i 'nogen grad' oplever at have de nødvendige kompetencer til opgaveløsningen. Ligeledes oplyser de alle, at de i 'nogen grad' eller i 'høj grad' oplever at have de tidsmæssige ressourcer til at løfte opgaverne.

[8] Eget afklarings- og dokumentationsredskab benævnt 'Status 1 måling'.

Tekstboks 1: Kvinde udsat for stalking fortæller

I starten var der faktisk ret lang ventetid, så jeg talte egentlig bare med en sagsbehandler hver uge eller hver anden uge (telefonrådgivningen), indtil jeg kunne komme over til psykologen. De er jo godt uddannede, så det var egentlig ok. Bare det, at jeg kunne vende det med én, der forstod det.

Efter midtvejsevalueringen er der lavet en procesoptimering med en screeningsfunktion hos en socialrådgiver, som det ses i figur 5 ovenfor. Denne screeningsfunktion har afhjulpet nogle af de ressourcemæssige udfordringer, som gav lange ventelister hos psykologerne i indsatsens opstart. Samtidig er det vurderingen, at DSC er meget tydelig i forhold til, hvad de frivillige i rådgivningen skal holde øje med, så der ikke sker store udsving i tilgangen til den behandlende indsats, som kan bidrage til variationer i rådgivningens "sluse-funktion".

Den frivillige indsats i telefonrådgivningen anerkendes af medarbejderne for at være med til at løse en ressourcemæssig udfordring og for at tilføre et særligt aspekt:

Der er anerkendelse i, at den, der sidder i den anden ende [af telefonen], ikke er professionel. De frivillige er her af én eneste grund: De skal lytte. (Medarbejder, DSC)

Det er evaluators vurdering, at DSC har fundet en god balance mellem det professionelle og det frivillige, samt at der er en sammenhæng i indsatsen, der gør de forskellige funktioner klare og ligeværdige.

Trods de forskellige fagligheder har DSC fokus på en fælles, metodisk tilgang og afholder tværfaglige møder med sparring om konkrete sager. Hertil kommer, at der eksisterer en fælles "værktøjskasse", som DSC fremadrettet vil arbejde med for at give en mere tydelig teoretisk ramme i form af 'mentalisering'.

Vi arbejder med en vis grad af metodefrihed, fordi vores brugere er forskellige, men de har nogle fælles træk. Så vi har en værktøjskasse af forskellige teoretiske perspektiver, men nu vil vi lægge en overordnet teoretisk ramme, som er mentaliseringstilgangen. (Leder, DSC)

Det understreges i interviewene, at det kræver opmærksomhed at være en lille organisation med to afdelinger – en i Århus og én i København. DSC har arbejdet med personalemøder via Skype og også med at huske den faglige sparring på tværs af de to lokaliteter.

Evalueringen viser, at der er skabt en samarbejdskultur på tværs af faggrupper, som gør det muligt i en forholdsvis lille organisation at bruge de forskellige fagligheder, hvilket den fælles dokumentation efter evaluators vurdering understøtter som et fælles grundlag for nysgerrighed og sparring.

Jeg synes, at vi får brugt vores faglighed meget mere, og vi får helhedsbilledet og er blevet dygtigere. Jeg synes virkelig, at vi er blevet dygtige internt. (Medarbejder, DSC)

I den samlede indsats forstår medarbejdere og ledere videnscentret i DSC som en vigtig funktion, fordi monitoreringen af henvendelser og ydelser aktivt anvendes til at undres og opfange metodiske eller organisatoriske udfordringer.

Videnscentret er en samlefunktion. Det hjælper også, når vi skal kvalitetssikre. (Medarbejder, DSC)

Dokumentationen bruges også i rådgivningen, hvor tallene bidrager til at "normalisere" de udsattes situation i samtaler med borgerne. Et eksempel herpå beskrives i tekstboksen nedenfor. Med dokumentationen kan for eksempel psykologen eller telefonrådgiveren henvise til, at de symptomer, den udsatte eller udøveren af stalking oplever, er sædvanlige i deres situation. Dokumentationen kan vise, at andre stalkingudsatte har det lige sådan, og dermed understrege over for den enkelte, at vedkommende ikke er alene med den pågældende udfordring.

Tekstboks 2: Kvinde udsat for stalking fortæller

Hvis jeg for eksempel kommer og siger, at jeg ikke kan sove om natten. Så siger de, at det er helt normalt, og hvad det er for mekanismer, der træder i kræft. Så bliver man betrygget ved, at man bliver normal igen.

Opsummerende er det evaluators vurdering, at der foreligger en velbeskrevet ydelse, der metodisk og fagligt er defineret og med en fast procedure. Vi vurderer herudover, at DSC ønsker at være og er i kontinuerlig bevægelse og har en ambition om at justere og kvalificere sine metoder og processer og sin organisering.

Der er dermed implementeret et metodisk koncept med en klar organisering og proces. Herudover er der implementeret en fælles værktøjskasse og en dokumentationskultur, der gør, at indsatsen justeres på baggrund af data.

2.3.2 Kendskab til stalking og samarbejde med fagfolk

Den interne organisering og metodiske ramme er ifølge forandringsteorien ikke alene rettet mod udsatte og udøvere af stalking. Et af de forventede 'trin på vejen' i den opstillede forandringsteori er øget viden om stalking blandt fagfolk. Her vurderer vi både i forhold til den generelle oplysning og opmærksomhed i samfundet samt den mere konkrete kompetenceudvikling af fagfolk via viden og redskaber.

Samfundsmæssigt er der et øget fokus på stalking som problemstilling[9], og kampagner, fagbøger og forskning sætter spot på emnet. DSC har bidraget i adskillige medieindslag om emnet. I centret er der en klar opfattelse af, at centrets evne til at få offentlig opmærksomhed har gjort en stor forskel både i at skabe opmærksomhed og viden.

> *Vi skal ud i medierne. Det er ad den vej, vi er kommet dertil, hvor vi er i dag. (Leder, DSC)*

DSC har indgået et samarbejde med politiet. Politiet henviser i sine retningslinjer til DSC, og DSC har også et tættere samarbejde med Københavns Politi, hvorunder de holder oplæg om stalking for politistuderende. De holder også oplæg om stalking som fænomen i forbindelse med politiets kurser i brug af risikovurderingsværktøjet SAM, som er beskrevet i kapitel 12, da det også er en del af handlingsplanen. DSC hjælper konkret politiet ved at rådgive de udsatte i at bruge et 'logskema', der dokumenterer stalkingen og danner grundlag for, at politiet kan agere, når den udsatte ønsker at anmelde stalking.

> *Selvom der er lang vej igen, så har det bare grundlæggende haft en kæmpestor betydning. Vi står i politiets retningslinjer, så det er en blåstempling, og det har stor betydning. Generelt er efterspørgslen steget. Der går ikke en uge, hvor vi ikke bliver kontaktet af en politikreds, som beder om at få noget tilsendt, de kan stille frem. De er selv begyndt at opsøge viden. (Medarbejder, DSC)*

Herudover er der mere sagsspecifikke samarbejdsrelationer til andre fagfolk, herunder sagsbehandlere i socialforvaltningen eller beskæftigelsesafdelingen. I disse relationer bidrager DSC's psykologer og socialrådgiveren til at formidle den enkeltes situation, behov og muligheder.

Det er evaluators vurdering, at Fri fra stalking har bidraget til et samfundsmæssigt fokus på stalking som et problem, der eksisterer, og som et problem, der er behov for, at vi også samfundsmæssigt er

[9] Dette understøttes af medieanalysen i kapitel 13.

med til at løse. Fri fra stalking har desuden oplyst fagfolk og indgået samarbejdsrelationer, der naturligt kan udvides og forstærkes fremadrettet.

2.3.3 Brugen af Fri fra stalking

Anvendelsen af indsatsen er i sig selv et mål for implementeringen. Dansk Stalking Center har i perioden fra 1. juni 2016 til og med 31. december 2018 haft 2.481 personer igennem den åbne telefonrådgivning. I samme periode har der været 643 personer igennem den professionelle intervention bestående af psykologer, socialrådgivere og jurister. Samlet har 3.124 personer gjort brug af hjælp fra DSC.

Størstedelen af brugerne, der kommer til DSC, har været udsat for stalking. De udsatte udgør 88 % af alle brugerne, mens udøverne udgør 10 %, og de resterende 2 % er pårørende.

En bruger får i gennemsnit syv samtaler fordelt over et forløb, der gennemsnitligt varer cirka fem måneder.

I tabellen nedenfor ses en oversigt over antallet af rådgivninger gennem den åbne telefon, psykologsamtaler, juridisk rådgivning og socialrådgivning. Antallet af brugere, der har haft kontakt med DSC gennem telefonrådgivningen og været igennem den professionelle intervention, stemmer ikke overens med antallet af rådgivninger og samtaler, idet en bruger kan have ringet ind flere gange samt fået flere rådgivningssamtaler.

Tabel 1: Antal rådgivninger og interventioner

Type	Perioden 1/6-2016 til 30/9-2017	Perioden 1/10-2017 til 31/12-2018	Totalantal
Rådgivning i den åbne telefonrådgivning	1172	1341	**2513**
Psykologsamtaler	1474	1262	**2736**
Juridisk rådgivning	665	683	**1348**
Socialrådgivning	254*	544	**798**
Totale antal rådgivninger og interventioner	**3565**	**3830**	**7395**

Kilde: Dansk Stalking Center, 2019. Dækker perioden fra 1/6-2016 til 31/12-2018.
**Der er i perioden 1/6-2016 til 31/3-2017 ikke indsamlet information om sociale rådgivninger.*

Tabel 1 ovenfor viser, at der er sket en stigning i antallet af rådgivninger og interventioner fra perioden 1/6-2016-30/9-2017 til perioden 1/10-2017-31/12-2018. Det er værd at bemærke, at den førstnævnte periode dækker over 16 måneder, mens den anden periode dækker over 14 måneder.

Det ses i tabellen, at ud af de fire forskellige typer af rådgivning, er det psykologsamtaler, der er gennemført flest af. Psykologsamtaler er samtidig den eneste type af rådgivning, ved hvilken der har været et fald i antallet af gennemførte samtaler. I modsætning hertil er der sket en stigning i udviklingen af rådgivning gennem den åbne telefonrådgivning, den juridiske rådgivning og socialrådgivningen. Rådgivning over den åbne telefon er den type af rådgivning, der gennemføres næstflest af, og socialrådgivning er den type rådgivning, der gennemføres færrest af.

Udviklingen skal ses i lyset af, at DSC i perioden har arbejdet med sit organisatoriske og metodiske setup, som beskrevet ovenfor, og herved er blevet mere tydelige i opgavefordelingen. Lederen fortæller også, at DSC netop ved at monitorere udviklingen undervejs har undret sig over for eksempel faldet i antallet af psykologsamtaler og på den baggrund undersøgt, om telefonrådgivningen ubevidst har forsøgt at vise, at den kan håndtere de fleste henvendelser uden at have brug for at henvise videre i DSC.

> *Vi har været gode til at holde øje med tallene, og når det svinger, så har vi kigget på det og spurgt, hvorfor nu det? Og så har vi handlet på det. (Leder, DSC)*

Ét er antallet af brugere, men det er også interessant, hvem brugerne er. Størstedelen af brugerne i Dansk Stalking Center er mennesker, der er udsat for stalking og har fået hjælp gennem den åbne telefonrådgivning.

Hovedparten af brugerne er kvinder. Tabellen nedenfor viser kønsfordelingen blandt de udsatte og udøverne. Det ses, at der blandt de udsatte er en stor overvægt af kvinder. I den åbne telefonrådgivning er 80 % af de udsatte kvinder, mens det er 90 % i den professionelle intervention. 2 ud af 3 udøvere af stalking er mænd.

Tabel 2: Kønsfordelingen

	Kvinder	Mænd
Udsatte, den åbne telefonrådgivning	80 %	20 %
Udsatte, den professionelle intervention	90 %	10 %
Udøvere, den professionelle intervention	35 %	65 %

Kilde: Dansk Stalking Center 2019. I den åbne telefonrådgivning er N = 1642. I den professionelle intervention for udsatte er N = 606. I den professionelle intervention for udøvere er N =71.

Brugerne har det tilfælles, at de psykisk er hårdt pressede. Mange af de mennesker, der henvender sig til DSC, er ofte udsatte på flere parametre som en konsekvens af stalkingen. Trods dette fællestræk pointerer medarbejderne, at der også er udsatte og udøvere, som de ikke kan hjælpe. Fri fra Stalking kan give redskaber til at håndtere en svær og igangværende situation, men der skal være nogle ressourcemæssige forudsætninger til stede hos brugeren, for at man kan anvende redskaberne.

> *Vi sætter gang i dem. Vi hjælper dem med at se de ressourcer, de har, men det er en forudsætning, at de har nogle. (Medarbejder, DSC)*

Det er således lykkedes for Fri fra Stalking at øge antallet af modtagere af rådgivning og hjælp.

2.3.4 Hvor kender brugerne Fri fra Stalking fra?

Når vi tidligere beskrev det øgede samfundsmæssige fokus på stalking, kommer værdien af dette til udtryk i brugernes adgangsveje til Fri fra Stalking.

Tabellen nedenfor viser, hvorfra brugerne kender centret. Det ses, at størstedelen af de brugere, der kommer som stalkingudsatte, siger, at deres kendskab til centret kommer fra familiemedlemmer og venner samt fra internetsøgninger. Det er langt størsteparten af brugerne af Fri fra Stalking, der henvender sig på eget initiativ.

Der er imidlertid en del af de stalkingudsatte, der har deres kendskab fra politiet. Enten har politiet fået samtykke til, at DSC må kontakte personen, eller anbefalet, at personen selv opsøger kontakt til centret.

Tabel 3: Kendskab til Dansk Stalking Center

Kendskab fra	Antal
Har givet Sydøstjyllands Politi samtykke til, at DSC måtte kontakte personen	17
Polititiet anbefalede, at personen kontaktede DSC	22
Familiemedlem/venner	33
Internetsøgning (for eksempel søgning via Google)	44
Medier (TV, radio, aviser, magasiner mm.)	8
Sociale medier (Facebook, Instagram, Twitter mm.)	4
Kampagner i det offentlige rum (bannere, plakater, stickers mm.)	5
'Skytsengel'-appen	0
Andet	43
Ubesvaret	70
Total	246

Kilde: Dansk Stalking Center 2019.

Som det ses i tabellen, er der forholdsvis mange, der har svaret 'andet' som kilden til kendskab. I de kvalitative interviews gives der eksempler på, hvem og hvorfor dette kan være. En kvinde fortæller, at hun er blevet gjort opmærksom på DSC via en kvinderådgiver på et krisecenter. En anden fortæller, at det er hendes sagsbehandler i kommunen, der har oplyst hende om muligheden.

2.3.5 Opsummerende om implementeringen

Det er efter evaluators vurdering lykkedes at implementere og forankre et organisatorisk setup med en god balance mellem frivillige og professionelle. Der er skabt en fælles metodisk ramme, hvor videnscentret udgør en væsentlig faktor for en datainformeret praksis og justering af metoder og ressourcefordeling.

DSC har i høj grad skabt samfundsmæssig opmærksomhed på stalking som problem og opnået et samarbejde med politiet, der blandt andet letter de udsattes muligheder for at anmelde stalking. Der er i det konkrete arbejde med udsatte og udøvere en lydhørhed og samarbejdsrelation med andre fagfolk.

Brugen af DSC's ydelser er stigende og har til tider presset organisationen, hvilket det er lykkedes at imødekomme.

2.4 RESULTATER

Indsatsens resultater måles på flere parametre. For det første måles brugernes subjektive tilfredshed og egen vurdering af udbyttet. For det andet er brugernes udbytte målt gennem det validerede instrument 'Feedback Informed Treatment' (FIT), som er et evidensbaseret dialog- og evalueringsredskab til brug ved rådgivning og terapeutiske samtaler. For det tredje har Dansk Stalking Center sine egne statusmålinger, der måler brugernes udbytte generelt før og efter endt forløb.

Resultaterne vurderes ikke alene på baggrund af disse kvantitative data, men suppleres af de kvalitative fund i interviews med leder og medarbejdere i DSC samt interviews med brugere af DSC.

2.4.1 Brugernes tilfredshed efter forløb

Indsatsens virkning på brugerniveau afdækkes blandt andet af DSC's statusmålinger før og efter et forløb. I afsnittet her ses der nærmere på brugernes tilfredshed efter et endt forløb.

Tabellen nedenfor viser, hvor stor en andel af de adspurgte udsatte, der svarer, at de i 'i høj grad' eller 'i meget høj grad' er enige i en række udsagn. De udsatte er blevet spurgt om deres tilfredshed med forløbet samt om, hvorvidt forløbet har hjulpet dem til at blive bedre til at tackle situationer i hverdagen.

Det ses, at brugerne er tilfredse med forløbet, og at de oplever at have fået konkrete redskaber og handlemuligheder samt større selvbestemmelse. Lidt over halvdelen af de adspurgte brugere mener også, at de har fået øget viden om bevisindsamling og om, hvordan de skal beskytte deres børn.

Tabel 4: Brugernes besvarelser efter endt forløb

Spørgsmål	Procent, der svarer "i høj grad" eller "i meget høj grad"
Er du tilfreds med forløbet?	78 %
Har forløbet øget din viden om bevisindsamling?	52 %
Har forløbet givet dig konkrete redskaber til at kunne handle i forhold til din situation?	67 %
Har forløbet øget din viden om, hvordan du bedst beskytter dig selv og dine børn?	52 %
Har du fået mere selvbestemmelse i din hverdag som følge af forløbet?	63 %
Har forløbet hjulpet dig med at udvide eller fastholde dit sociale netværk?	50 %

Kilde: Dansk Stalking Center 2019. N = 125.

Tallene understøttes af det kvalitative materiale i interviews med både medarbejdere og brugere. Nedenstående to citater repræsenterer understregningen af, at hjælpen fra DSC handler om at kunne håndtere sin situation.

> *Min angst var kæmpestor. Det endte med, at det var angsten, hun [psykologen] hjalp mig med, og hvordan jeg kunne arbejde med mine børn. Hun fik mig til at genskabe min kontakt til mine børn og fik mig til at håndtere min angst. (Stalkingudsat kvinde)*
>
> *De begynder at have en fornemmelse af, at de godt kan håndtere det selv. Hvor tidligere ramlede hele dagen sammen. Nu kan de godt håndtere det. Det synes jeg er et af de rigtigt fine parametre på, at vi har gjort en forskel. (Medarbejder, DSC)*

Samlet viser svarene, at en høj andel af de udsatte overordnet set er tilfredse med deres forløb og føler, at de har fået hjælp til at blive klogere på deres egen situation, og hvad de kan gøre fremadrettet. Disse kvantitative data understøttes af de kvalitative, hvor der er flere eksempler på taknemmelighed over hjælpen og konkrete eksempler på redskaber til håndtering af egen situation.

2.4.2 Progression målt på FIT

Ved behandling i Dansk Stalking Center gennemføres en FIT-måling ved start og ved afrunding af forløbet. I DSC er der gennemført FIT-målinger af alle behandlinger fra januar 2017.

Målingerne viser, at de stalkingudsatte gennemsnitligt ligger under normalen og dermed befinder sig i en situation, hvor der er behov for behandling, som det vises i figuren nedenfor. De stalkingudsatte scorer ved opstart af et forløb i gennemsnit 19, mens normalen – og dermed uden klinisk behandlingsbehov – ligger på 25. Udøverne ligger en smule lavere med en gennemsnitlig score på 17. Brugerne af DSC's intervention er dermed dokumenteret udsatte og psykisk sårbare.

Figur 3: FIT-score ved opstart

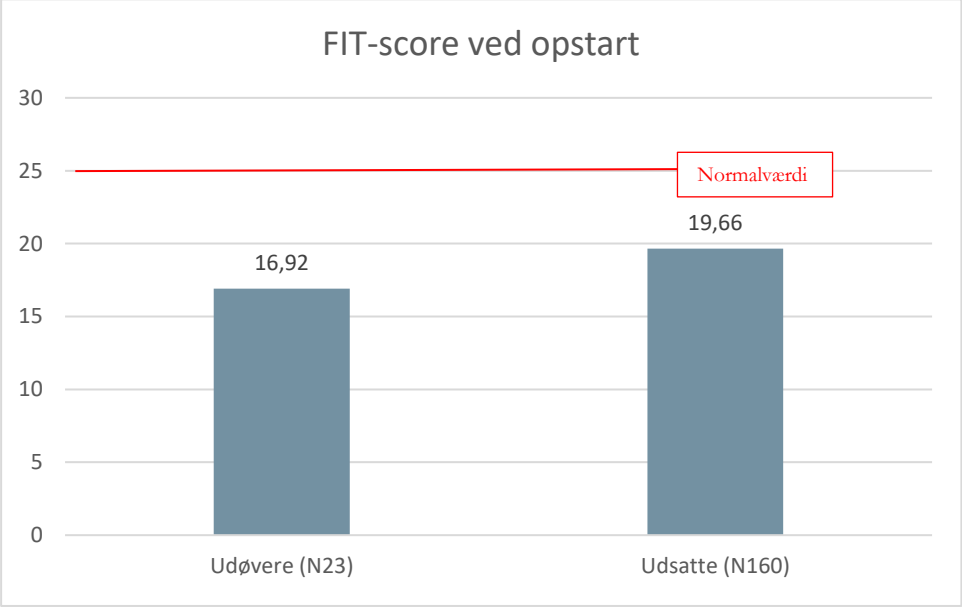

Kilde: Dansk Stalking Center 2019. For udøverne er N = 23, og for de udsatte er N = 160.

Det skal erindres, at målingerne foretages for de udsatte/udøvere, der er i psykologforløb. Det vil sige, at der meget vel kan være andre, stalkingudsatte eller udøvere, der ikke er eller har erkendt at være behandlingskrævende. De vil i så fald alene bruge de øvrige ydelser. Målingen kan dermed også tolkes som en god screening til psykologbehandlingen i DSC.

Det interessante er imidlertid, om behandlingen nytter og giver de stalkingudsatte en bedre score i sidste ende. Der måles her på progression i point fra udgangspunktet. Det ses i nedenstående tabel, at tallene er positive, hvilket viser, at behandlingen nytter. I FIT beregnes en effektstørrelse, der rangeres således, at en effekt under 0,2 er en lav effekt, mellem 0,2 og 0,8 er en moderat effekt, og over 0,8 udtrykker en høj effekt. De stalkingudsattes effektstørrelse ligger gennemsnitligt på 0,74, hvilket udtrykker en moderat effekt, der dog ligger meget tæt på de 0,8, som er høj effekt.

Tabel 5: FIT-målinger for stalkingudsatte

	I alt	2017	2018
Score ved opstart (normalen er 25)	**19,66**	20,15	19,38
Gennemsnitlig pointforøgelse	**8,82**	8,06	9,17
Effektstørrelse <0,2 lav effekt 0,2-0,8 moderat effekt >0,8 stærk effekt	**0,74**	0,79	0,72

Kilde: Dansk Stalking Center. Målinger er fra den 1/1-2017. N = 140 afsluttede brugere.

Vender vi os herefter mod udøverne, beror målingerne på et meget mindre datamateriale på 23 personer. Udøverne ligger gennemsnitligt lavere end de udsatte ved opstart med en score på 16,92. Udøvernes effektstørrelse på 0,46 er dermed ligeledes mindre end de udsattes, men det er dog stadig en moderat effekt.

Figur 4: Udbytte ifølge FIT

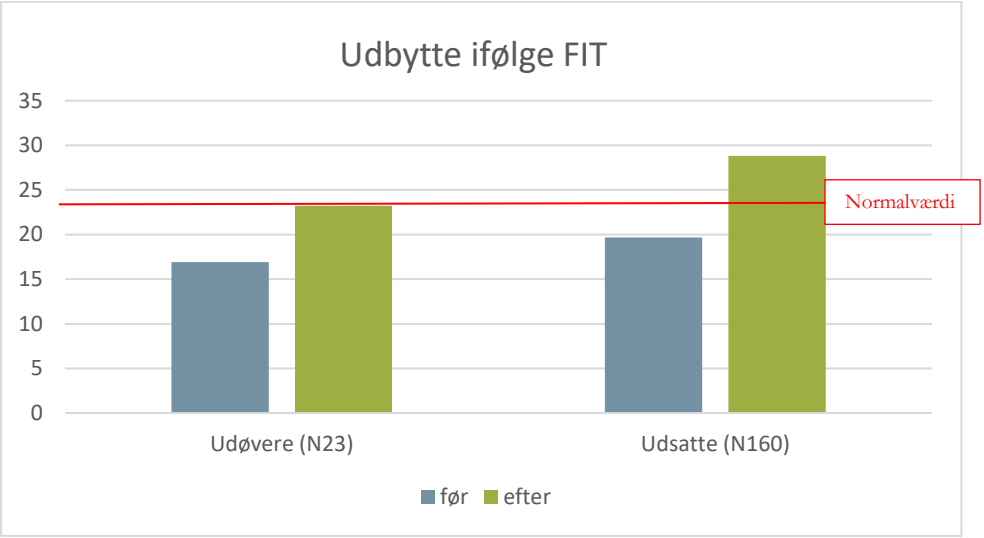

Kilde: Dansk Stalking Centers FIT-måling. N = udøvere 23; udsatte 160

Samlet viser FIT-målingerne, at en høj andel af såvel udsatte (66 %) som udøvere (43 %) flytter sig i positiv retning: De udsatte kommer over i normalområdet, mens udøverne er tæt på.

2.4.3 Udbytte

Hvis vi ser på udbyttet mere generelt, får vi et større indblik i, hvad der gør, at FIT-målingen viser en forbedring. Som tidligere beskrevet går indsatsen i Fri fra Stalking ud på at yde "hjælp til selvhjælp" gennem redskaber og særligt ved at blive anerkendt og forstået. Dette understreges af alle interviewede brugere og gang på gang af medarbejderne.

> *Første gang jeg ringede, var det mere en afklaring af, hvad det gik ud på. Jeg kunne mærke, at det var ret voldsomt, og at jeg påtog mig skylden. Så første gang fik jeg bare vished for, at det var unormal opførsel, og at jeg ikke var skyldig. (Stalkingudsat mand)*

Anerkendelse og forståelse vurderer vi som det første og største udbytte for brugerne. Dette indgår ikke i forandringsteorien, hvilket vi tager som udtryk for, at det er en "overraskelse", hvor meget anerkendelse og forståelse betyder.

I interviewene med brugere er det tydeligt, at der er tale om en proces, hvor den stalkingudsatte opbygger mod til at erkende sin reelle situation. En kvinde fortæller om en proces varende over flere år, hvor hun gentagne gange har henvendt sig til DSC og i samtaler med telefonrådgivningen er "modnet" til at modtage hjælp. I citatet nedenfor beskrives en lang proces fra første afsøgende opkald til, at den stalkingudsattes børn nu får hjælp.

Vi har været kærester, men gik fra hinanden for fire år siden – og der startede det. Han blev meget voldsom i sit sprog, kimede mig ned, truede, stjal fra mit Dankort, overvågede mig.

Jeg ringede faktisk til DSC der for fire år siden, men der var jeg ikke motiveret. Jeg fik lidt råd, og så sagde hun [i telefonrådgivningen], at jeg gerne måtte ringe igen.

Der gik et helt år. Så ringede jeg igen. Nu var jeg klar til hjælp.

Jeg startede i gruppeterapi, hvor jeg egentlig bare lyttede. For to år siden startede jeg på individuelle samtaler. Jeg havde PST. Og her for 7 måneder siden var jeg klar til afslutning, men så blev det mine børns tur, så jeg er med. Vi går der stadig. (Stalkingudsat kvinde)

Evalueringen viser, at der er mange flere "små trin" i den proces, brugerne af DSC skal igennem, end det fremgår af forandringsteorien. Det første trin er erkendelse af situationen. Om dette er opnået kan kun i nogen grad udledes af antallet af henvendelser. Den reelle proces kræver ofte flere opkald og betænkningstid. Det kan anskues som et udbytte i sig selv, at såvel den udsatte som udøveren når til en erkendelse af behovet for hjælp og ser sig i stand til at modtage denne. Her er det evaluators vurdering, at telefonrådgivningen gør en stor og nødvendig indsats.

Efter det første trin – erkendelsen – bygges der på. Både brugere og medarbejdere fortæller igen meget enslydende, at næste "trin" på vejen til udbytte er ro.

For det første fjerner det skyld og skam: Hvad er det dog, jeg har fået udsat andre [børnene] for? Hvorfor kunne jeg ikke se de signaler?

De [DSC] hjalp mig til at finde lidt ro. Jeg har kørt i adrenalin hele tiden. Jeg har fået en masse værktøjer: vejrtrækning, meditation, stop op og mærk efter og jordforbindelse, forstå kroppens reaktion. (Stalkingudsat kvinde)

I forandringsteorien anføres et lavere stressniveau og øget kontakt til eget liv som udbytte. Dette skabes gradvist. En medarbejder giver ligeledes et billede af processen i følgende citat:

> *Noget af det første er, at de bliver mere tilstedeværende i samtalen. Også de fysiske symptomer. De bliver mere samlede og rolige. (Medarbejder, DSC)*

Efter ro og nedbragt stressniveau kommer muligheden for at udfordre sin angst og generobre kontrollen over eget liv. Det viser sig i interviewene, at vi igen bliver præsenteret for det, der kan synes som små konkrete skridt. Det kan være modet til at tage ud at handle eller tage i svømmehallen med børnene. Informanterne fortæller om betydningen af disse "små skridt", at de i praktiske eksempler manifesterer over for dem selv, at de bestemmer, om de vil uden for døren, samt at alene det at komme uden for en dør er en sejr.

> *Jeg er kommet tilbage til mit gamle jeg. Jeg har stadig angst, men det fylder ikke så meget. Vi kan godt tage ind til byen. Så oplever vi noget – også for børnenes skyld. (Stalkingudsat)*

Det at bryde isolationen beskriver en stalkingudsat kvinde også i forhold til at indse, at der er hjælp at hente, og at man ikke kan eller skal klare situationen selv.

> *Jeg har ingen vennekreds tilbage. Men hun [psykologen] har fået mig til at indse, at jeg ikke skal klare mig selv. (Stalkingudsat)*

Målet om øgede handlemuligheder og kontrol over eget liv viser sig således blandt de interviewede brugere af Fri fra Stalking.

I DSC's statusmålinger ses det, at størstedelen oplever, at stalkingen ophører, men mere end en tredjedel oplyser, at stalkingen stadig foregår. I en lignende måling af DSC's brugere blandt udøvere af stalking ses samme tendens. Kontaktforsøgene bliver færre og med længere intervaller, men adfærden er ikke elimineret.

Målet i Fri fra Stalking er ikke, at stalkingen nødvendigvis skal ophøre – selvom navnet indikerer et egentligt ophør. I forandringsteorien er målet beskrevet som øget kontrol over eget liv og egne handlemuligheder i forhold til egen livssituation. Evaluator vurderer, at Fri fra Stalking når dette mål.

2.4.4 Opsummering af resultater

Resultaterne er vurderet på baggrund af data, der både er kilde- og metodetriangulerede. Dette gør det samlede billede metodisk stærkt. Idet data peger i samme retning og herved understøtter hinanden, er analysernes resultater solide.

Samlet set viser resultaterne, at brugerne er tilfredse med deres forløb hos Dansk Stalking Center, at centrets arbejde rykker på brugernes FIT-score, at der skabes ro, erkendelse og handlekraft i egen situation, samt at der generelt sker en udvikling i stalkingadfærd hos udøverne og i hændelsernes hyppighed.

Evaluator vurderer, at resultaterne viser, at indsatsen er relevant og har en positiv, hjælpende effekt på brugerne.

2.5 ØKONOMI

DSC har inden ophør af Fri fra Stalking sikret fremtidig finansiering. Ikke desto mindre kan det være relevant at undersøge udgifterne forbundet med at drive et rådgivnings- og behandlingstilbud. I tabellen nedenfor er udgifterne for hele projektperioden 2016-2018 vist. Udgifterne er opdelt på udgiftsposter i henholdsvis drift og udvikling. Vi har valgt at placere DSC's udgifter til videnscentret som udviklingsudgifter, idet det er meget tydeligt i de kvalitative datamaterialer, at dokumentation og analyser fra videnscentret anvendes aktivt som grundlag for faglig refleksion og i udviklingen af indsatsen.

Tabel 6: Opgørelse af omkostninger

Udgifter i perioden 2016-2018	Kroner
Drift	
Løn, 7 medarbejdere; behandling, herunder psykologer, socialrådgivere, jurist, o.l. – inkl. feriepenge, pension o.l. (inkl. ledelse og administration)	9.356.085
Lokaleleje København og Århus, kontorhold, telefonabonnementer, webserver, mv.	1.701.424
Kontorhold	365.099
Materialeanskaffelser	283.636
Rejseudgifter	176.041
Forplejning	83.100
Formidling, annoncering mv.	314.659
Lovpligtig ansvarsforsikring	42.000
Bogholderi	824.099
Revisor	223.089

Drift i alt	**13.369.232**
Udvikling	
Faglitteratur	105.000
Dokumentation og analyse via videnscentret	7.159.049
Supervision og sparring	182.500
Udvikling i alt	**7.446.549**
I alt	**20.815.781**

Kilde: Dansk Stalking Center 2019.

2.6 KONKLUSION

Evalueringen viser, at Fri fra Stalking er implementeret med et veldefineret organisatorisk setup og en fælles metodisk tilgang. Det er tydeligt, at Fri fra Stalking gennem evalueringsperioden har tilpasset sig på baggrund af egen dokumentation og midtvejsevalueringens understøttelse af denne.

Det er generelt et klart fund, at DSC opfatter og har implementeret Fri fra Stalking som en del af en samlet indsats. Det er derfor ikke muligt at isolere Fri fra Stalking som projekt. Evaluator vurderer, at den helhedsorienterede opfattelse af DSC's samlede indsats er fornuftig og understøttes af evalueringens fund, hvorfor vi ikke finder det problematisk at vurdere det samlede billede. Det er dog væsentligt at understrege, at resultaterne ikke alene skyldes den finansiering, der ligger i Fri fra Stalking.

Et centralt fund i forbindelse med vurderingen af implementeringen er, at DSC arbejder med en datainformeret praksis, hvor dokumentationen fra DCS's videnscenter ikke alene anvendes til at synliggøre stalking som problem for omverdenen, men også anvendes til faglig refleksion og organisatoriske og metodiske tilpasninger. Vi finder, at dette understreger en god og velunderbygget implementeringsproces.

DSC har skabt et generelt samfundsmæssigt fokus på stalking gennem deltagelse i den offentlige debat. Herudover har DSC skabt kendskab og viden hos politiet og er inkluderet i politiets retningslinjer for håndtering af henvendelser om stalking. DSC har fået mere ad hoc-samarbejde og udbredelse af kendskabet til stalking i de kommunale socialforvaltninger og beskæftigelsescentre i projektperioden.

Udbredelsen af viden om og kendskab til stalking er ingenlunde en løst opgave, men vil være en fortsættende formidlingsopgave. Evaluator vurderer, at DSC er nået langt både i forhold til det generelle kendskab til stalking og i forhold til at skabe kendskab til DSC's tilbud. Dette ses også i et stigende antal henvendelse i perioden. Antallet af rådgivninger og interventioner er således mere end fordoblet i projektperioden.

DSC har i forløbet udvidet sin målgruppe til også at omfatte udøvere af stalking. Disse udgør stadig en mindre del af det samlede antal brugere, men evaluator vurderer, at DSC i fremtiden vil kunne nå et større antal og har formået at inkludere "den anden part" på en respektfuld og meningsfuld måde i indsatsen.

Brugerne af DSC er fortrinsvis kvinder, der har været udsat for stalking. De brugere, der ledes over i psykologisk intervention, er psykisk sårbare i en grad, så de via FIT-målingen kategoriseres som klinisk behandlingskrævende. Igennem de kvalitative interviews viser evalueringen, at dette meget vel også kan gælde en større del af brugerne, men at en del af "behandlingen" starter med en erkendelsesfase i telefonrådgivningen.

Hermed understreges sammenhængen i indsatsen og en hensigtsmæssig organisering fra telefonrådgivningen varetaget af frivillige til den professionelle intervention.

Udbyttet af indsatsen er målt på flere parametre. Resultaterne vurderes dermed ud fra både en kilde- og en metodetriangulering, hvilket gør analysernes konklusioner stærke.

Data viser et entydigt billede af, at indsatsen nytter og giver brugerne udbytte fra den spæde erkendelsesfase til den intensive intervention. Brugerne er tilfredse og oplever at få redskaber til at håndtere en situation, som måske nok reduceres i antallet af kontakter, men for mange fortsætter i en eller anden grad.

Målingerne af den psykologiske intervention er foretaget med det validerede instrument FIT og viser en progression med en moderat effekt for såvel udsatte som udøvere af stalking. For de stalkingudsatte er effekten meget tæt på en stærk effekt. Data for stalkingudsatte er stærkest og viser også den største effekt.

3. Botilbud og rådgivning til voldsudsatte mænd

3.1 INDSATSEN

Botilbud og rådgivning til voldsudsatte mænd tilbyder rådgivning og hjælp, som er særligt tilrettelagt efter voldsudsatte mænds behov. Indsatsen gennemføres af mandecentret, som i over ti år har tilbudt hjælp til kriseramte mænd. I forbindelse med dette arbejde har de oplevet, at over 10 % af de mænd, som har henvendt sig, har været voldsudsatte, og at der har været et behov for en særlig indsats over for denne gruppe. At der er et betydeligt antal voldsudsatte mænd bekræftes af en national undersøgelse fra 2018, i hvilken det skønnes, at cirka 19.000 mænd i den danske befolkning årligt bliver udsat for fysisk vold af en partner[10]. En anden undersøgelse peger samtidig på, at psykisk partnervold er cirka dobbelt så udbredt som fysisk partnervold[11]. Det samlede antal voldsudsatte mænd må derfor anses for at være højt.

I projektet indgår et botilbud for voldsudsatte mænd. Tilbuddet findes geografisk i København og på Frederiksberg samt i Århus, Odense, Aalborg og Esbjerg.

Mandecentrene tilbyder som nævnt hjælp til kriseramte mænd, det vil sige ikke kun voldsramte. Hvis det vurderes, at manden har behov for det, tilbydes manden plads på botilbuddet. Botilbuddet tilbyder manden et midlertidigt sted at bo og mulighed for rådgivning og støtte på en række områder. Det kan bestå i personlig rådgivning, hvor fokus er på, at manden får hjælp til at forstå sig selv, sine tanker, reaktionsmønstre og styrker. Det kan også bestå i socialfaglig eller juridisk rådgivning, hvor fokus er på at hjælpe manden videre med sit liv. Endelig kan det også bestå i parrådgivning eller rådgivning om, hvordan manden kan fastholde eller opbygge relationer til sin familie, herunder børn, og sine venner.

I evalueringen indgår udelukkende data om de voldsudsatte mænd, som har været på botilbuddet.

De voldsudsatte mænd indgår i botilbuddet på samme måde som andre kriseramte mænd og tilbydes de samme former for støtte og rådgivning. Samtidig har mandecentrene i forbindelse med projektet udviklet tilbuddet, så der er mere målrettet fokus på rådgivning til voldsramte mænd. Det sker ved:

- Formidling målrettet voldsramte mænd og fagprofessionelle mhp. opsporing af målgruppen
- Fokus på at opdage voldsproblematikken tidligt i rådgivningsforløbet
- Særlig rådgivning til voldsramte mænd – dvs. at voldsfagligheden bliver en del af den personlige rådgivning til manden

[10] Statens Institut for Folkesundhedsvidenskab (2018): Vold og seksuelle krænkelser.
[11] VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (2018): Psykisk partnervold – en kvantitativ kortlægning.

- Tilbud om parforløb i Dialog mod Vold.

Botilbuddet kører i projektperioden, samtidig med at det udvikles. Som en del af udviklingen arbejder mandecentrets ledelse og medarbejdere på at blive dygtigere til at hjælpe målgruppen og beskrive indsatsen, herunder metoder og faglighed. Derudover er det også et formål med projektet at øge synligheden i samfundet af voldsudsatte mænd og deres behov for støtte.

Nedenfor vises projektets forandringsteori, som viser, hvordan botilbuddet forventes at virke for de voldsramte mænd. Denne forandringsteori udgør rammen for evalueringen.

Figur 5: Forandringsteori for 'botilbuddet'

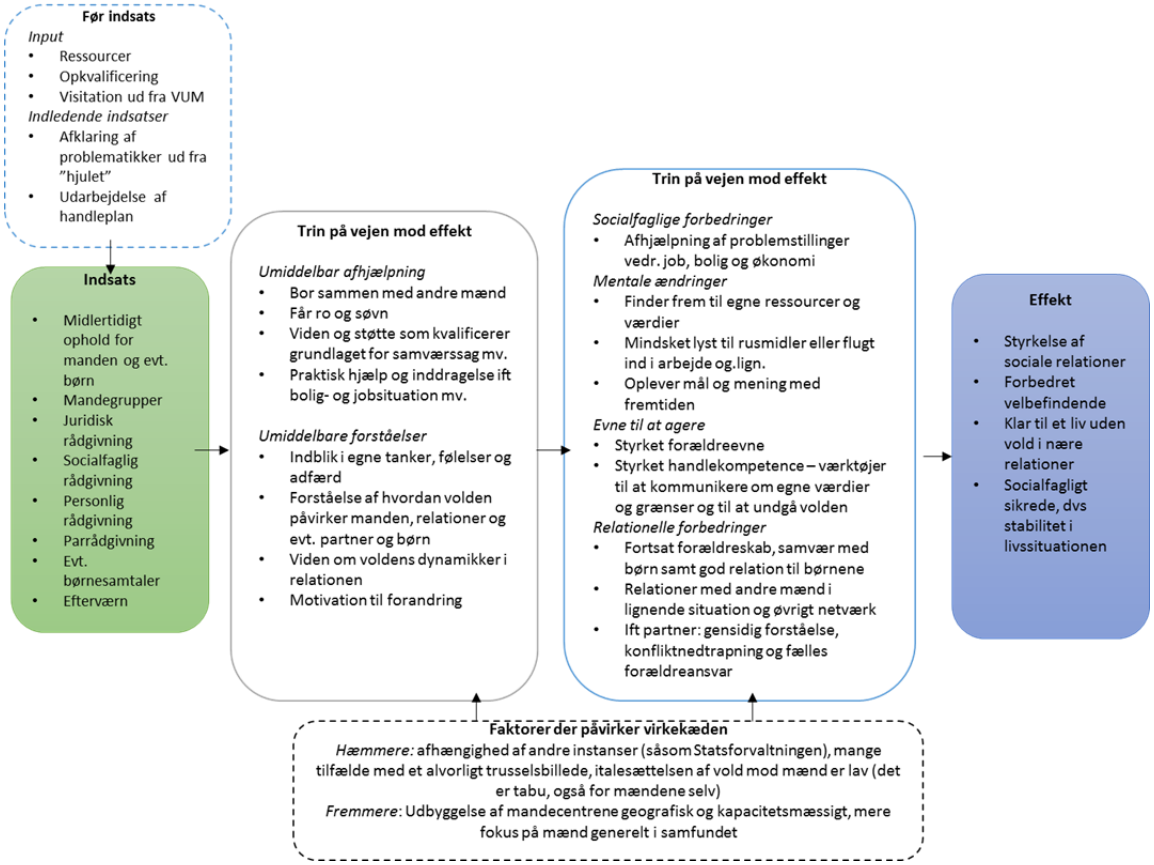

Note: VUM står for Voksenudredningsmetoden

3.2 EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG

Evalueringen baserer sig på:

- Interviews med projektleder ved projektstart, midtvejs og afslutning
- Fokusgruppeinterview med medarbejdere midtvejs og ved afslutning
- Spørgeskemaundersøgelse blandt medarbejdere ved projektstart, midtvejs og afslutning
- Fire interviews med voldsramte mænd på botilbuddet
- Observation på botilbuddet i forbindelse med en fællesspisning
- Basisstatistik om mændene på botilbuddet
- Spørgeskema til mændene på botilbuddet (ved opholdets start og slutning)
- Kvalitative casebeskrivelser for alle mænd foretaget af rådgiverne.

3.3 IMPLEMENTERING

I alt har der været 58 voldsramte mænd indskrevet i botilbuddet i projektperioden. Heraf er 51 afsluttede forløb. Projektets mål var at indskrive 40-60 mænd, hvilket dermed er nået. Halvdelen af mændene har været indskrevet på mandecentret i København, mens den anden halvdel er bredt fordelt på mandecentrene i Århus, Odense, Aalborg og Esbjerg.

Implementeringen er ledet af en projektgruppe bestående af en administrativ og faglig projektledelse i København og en jurist fra Århus. Projektgruppen har arbejdet med at skabe nogle rammer for at arbejde med voldsramte mænd, opkvalificere medarbejderne på tværs, indsamle erfaringer fra projektet og formidle om området i forskellige fora.

Mandecentret arbejder for alle kriseramte mænd helhedsorienteret med et redskab, de kalder "hjulet". "Hjulet" sikrer, at de kommer rundt om alle væsentlige faktorer i den kriseramte mands liv, så de finder ud af, hvordan de bedst kan hjælpe ham. Der er tale om en anerkendelsesorienteret tilgang, hvor tillid til rådgiveren er afgørende for hjælpen.

I forbindelse med projektet er emnet vold blevet en del af "hjulet", hvilket konkret betyder, at rådgiveren har fokus på at afdække, om der er vold i forholdet. De arbejder med volden ud fra en relationel tilgang, hvor de undersøger de relationelle dynamikker i volden og prøver at se situationerne fra de forskellige perspektiver i relationen. Derudover arbejdes med den krise, som volden har været med til at skabe hos manden, og med at give ham ro. Dernæst arbejder de ud fra en empowerment-tilgang, hvor formålet er, at manden skal se egne ressourcer og få dem sat i spil.

Afhængigt af det konkrete behov tilbydes manden forskellige former for hjælp. Det ses i tabellen nedenfor, hvordan mændene i projektet har fordelt sig i forhold til rådgivningstyper. Som det fremgår,

modtager flest mænd personlig rådgivning efterfulgt af juridisk rådgivning som den næsthyppigste rådgivningstype.

Tabel 7: Rådgivningstyper

Rådgivningstyper	Antal mænd
Personlig rådgivning	55
Juridisk rådgivning	39
Hjælp til boligsøgning	29
Hjælp til jobsøgning	18
Rådgivning vedr. økonomi	29
Grupperådgivning (mandegruppe)	18
Parrådgivning	5
Kontakt til det offentlige	32

Kilde: Mandecentret 2019.

På baggrund af interviews og spørgeskemabesvarelser fra medarbejderne vurderer evaluator, at der gennem hele projektet har været en god ledelsesopbakning, og at der har været afsat tid og ressourcer til en effektiv implementering. Der er dog lidt forskel på afdelingerne, hvilket beskrives nærmere senere i dette kapitel.

De følgende afsnit vil omhandle forskellige elementer af implementeringen:

- Brugerne af botilbuddet
- Medarbejdernes kompetencer
- Metodeudvikling
- De forskellige afdelinger i projektet
- Formidling og synlighed.

3.3.1 Brugerne af botilbuddet – hvem er de voldsramte mænd?

Mændene, der er med i projektet, kommer med hver deres unikke historier og udfordringer, men fælles for dem alle er, at de på et tidspunkt har været udsat for vold i en nær relation. Mænd i alle aldre kommer i kontakt med mandecentret. Figuren nedenfor viser en oversigt over mændenes alder. Det ses, at størstedelen af de mænd, der tager ophold på botilbuddet, hovedsageligt fordeler sig på alderskategorierne 31-40 år, 41-50 år samt 51-60 år. Det er kun 7 % af mændene, der er over 61 år, og 16 %, som er 30 år eller derunder.

Figur 6: Mandens alder

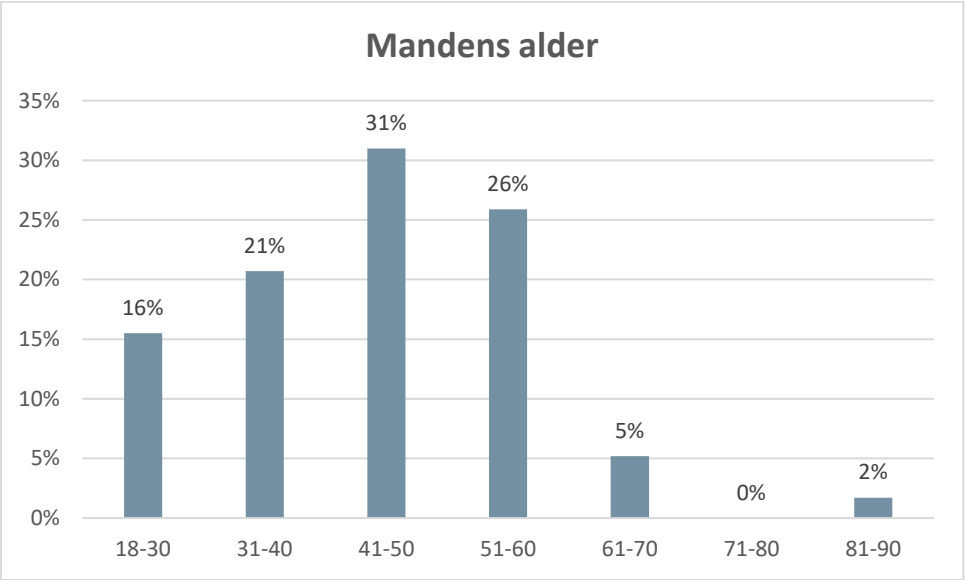

*Kilde: Mandecentret 2019. N=58. *Grundet afrunding giver den samlede procent 101.*

Volden, mændene indberetter, de har været udsat for, er alsidig. Figuren nedenfor illustrerer de voldsformer, som mændene har været udsat for. Det ses, at den mest fremkomne voldsform er psykisk vold. Alle mændene har været udsat for denne voldsform. Den næsthyppigste form for vold er den fysiske, som 81 % af mændene angiver. Cirka hver femte mand påpeger, at de har været udsat for materiel eller økonomisk vold, og næsten hver fjerde nævner, at der har været gensidig/indbyrdes vold til stede i den nære relation, som kan være enten offensiv (at begge er voldelige) eller defensiv (for eksempel at den ene skubber for at beskytte sig). 90 % af alle mændene har været udsat for mere end én voldsform.

Figur 7: Voldsformer

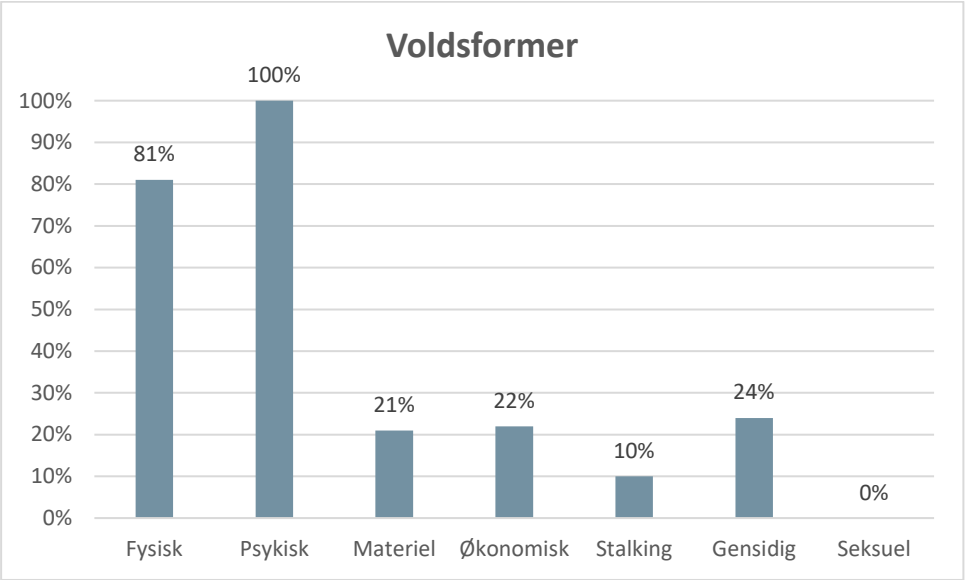

*Kilde: Mandecentret 2019. N = 58. *Det har været muligt at svare ja til mere end én voldsform.*

Mange af mændene, 50 ud af 58, er forælder til et eller flere børn, og specielt mændenes børn er væsentlige faktorer både i konflikten med en voldelig partner og i mandens krise.

Langt størstedelen af de personer, der har udøvet vold mod de mandlige beboere, er kvindelige partnere eller tidligere partnere til personen. Det ses i figuren nedenfor. Her ses det, at 90 % af alle angivende voldsudøvere er kvindelige partnere eller ekspartnere. Det ses ligeledes, at 7-9 % nævner, at de har været udsat for vold af deres tætte og øvrige svigerfamilie, samt at 9 % har været udsat for vold af andre på vegne af en kvindelig partner eller tidligere partner.

Figur 8: Voldsudøver

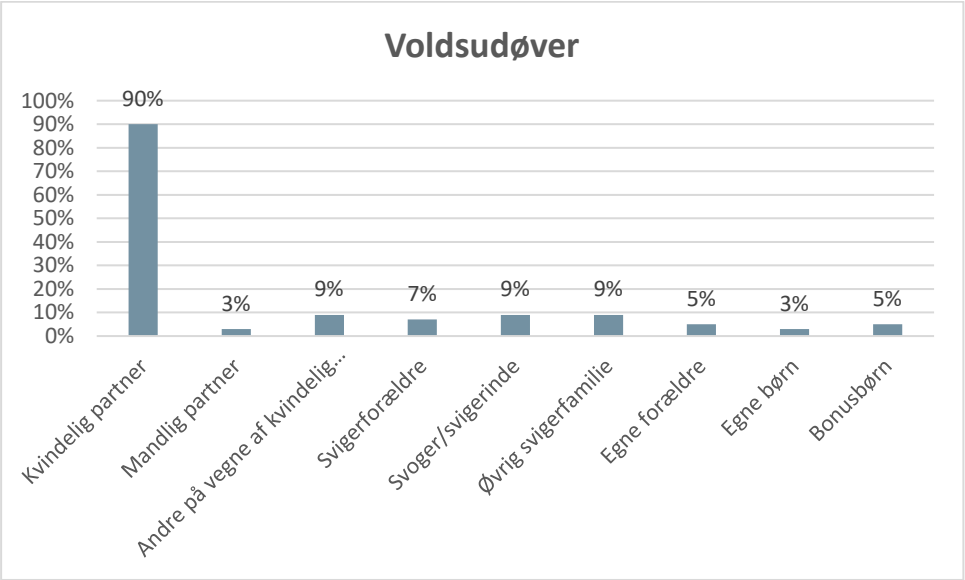

*Kilde: Mandecentret 2019. N = 58. *Det har været muligt at svare ja til mere end én voldsform.*

Generelt er mændene i projektet i meget stor krise, når de starter på forløbet. Nogle flytter direkte fra deres voldsudøvende partner, mens andre har været hjemløse i en periode. Nogle har været gennem ambulant rådgivning, inden de flytter ind, mens indflytning er første skridt for andre. Mændene har det generelt rigtigt svært i starten, de fleste græder meget, og mindst otte af mændene vurderes til at være selvmordstruede. To af de fire interviewpersoner fortalte for eksempel, at de mente, at de nok ikke ville have været her i dag, hvis de ikke havde fået hjælp af mandecentret.

Mændene, som har besvaret spørgeskemaet hos mandecentret, har i gennemsnit en WHO-5-score på 35,2 i begyndelsen af forløbet. WHO-5-skalaen går fra 0 til 100 og er et mål for trivsel. Pointtal under 36 indikerer, at der kan være stor risiko for depression eller stressbelastning[12]. Gennemsnitsscoren på 35,2 ligger tæt på denne grænse, hvilket understreger pointen om, at de mænd, der ankommer til botilbuddet, er meget udsatte.

Alle sager er forskellige, men der er en tendens til, at de er komplekse, og der er brug for en bred indsats for at hjælpe. Lidt under halvdelen (47 %) af alle mændene har en anden etnisk baggrund end dansk, og det samme gælder mændenes partnere. Det kan have betydning for de kulturelle forståelser af vold for eksempel i forbindelse med børneopdragelse og for begge parters handlemuligheder i forhold til opholdstilladelser, økonomi og børn. Mange har en svær familiemæssig baggrund, hvor der

[12] Sundhedsstyrelsen: Guide til trivselsindekset: WHO-5.

for eksempel har været vold siden barndommen. I omkring halvdelen af sagerne er der en grad af psykisk sygdom eller misbrug hos voldsudøveren eller hos begge. Mændene kan ikke få ophold, hvis de har et aktivt misbrug, og de henvises til psykiatrien ved svær psykisk sygdom, men problematikkerne fylder alligevel i de indskrevne mænds sager.

Ifølge mændene er der i 24 % af sagerne tale om gensidig vold. Samtidig ved vi, at ekspartneren i cirka en tredjedel af alle tilfældene er på kvindekrisecenter, samtidig med at manden er på mandecentret eller har været det tidligere. I to af de fire interviews, vi har foretaget, var der også en voldssag mod manden. Ofte anklager kvinden manden for en del mere vold, end manden selv erkender.

Det er vanskeligt præcist at vide, hvad der ligger bag sagerne, da rådgiverne i projektet og evaluator kun har haft mulighed for at tale med den ene part i konflikterne. Det er imidlertid tydeligt, at der ofte er tale om dysfunktionelle relationer, hvor vold fylder en del og har gjort det i mange år. I nogle tilfælde erkender manden en stor del af den vold, han anklages for, og at volden dermed er gensidig – ca. en fjerdedel af sagerne. Der er imidlertid også mange – over halvdelen – af sagerne, hvor det, på baggrund af mandens fortælling, handler om, at kvinden og andre med relation hertil har været voldelig, mens manden har været passiv, for eksempel ved at trække sig. I de resterende sager er mandens fortælling uklar.

Ud fra mændenes beskrivelser kan et typisk forløb starte med, at kvinden har været kontrollerende og nedgørende, manden har trukket sig, kvinden er begyndt at blive fysisk voldelig, og til sidst har manden slået igen eller skubbet i en form for selvforsvar.

Som tidligere nævnt spiller børn ofte en central rolle, både i konflikten og i mandens krise. Her ser vi en forskel på kønnene, idet det er nemmere for moren at tage børnene med på krisecenter, end det er for faren at tage dem med på mandecenter. Der er ganske vist fysisk mulighed for at have børnene på mandecentret i alle afdelinger, og der er endda særlige familierum i de fleste afdelinger. Men hvis moren ikke er enig, vil det, ifølge medarbejderne på mandecentret, blive set som konfliktoptrappende, at manden tager børnene med, og dermed vil det være en ulempe i en samværssag.

Datamaterialet rummer både sager, hvor manden helst vil have børnene væk fra moren for at beskytte dem mod vold, og sager, hvor manden mener, at det er bedst for børnene at være sammen med deres mor. Alle mændene ønsker et tæt forhold til deres børn, herunder fast samvær og eventuelt del i forældremyndigheden. De giver udtryk for at savne deres børn meget og er i sorg over situationen, hvis de er begrænset i deres samvær med børnene på grund af konflikt med ekspartneren.

Jeg savner min datter hele tiden. Hun er alt. Men jeg ved ikke, hvad mandecentret skulle gøre anderledes. De gør, hvad der står i deres magt. (Beboer)

En del af volden består ofte i, at partneren truer med at holde manden adskilt fra sine børn, eller at hun faktisk holder børnene væk. Det kan være gennem anklager om vold fra mandens side, ved at tage på krisecenter, hvor manden ikke kan komme, eller ved ikke at samarbejde i forhold til samværsaftalen.

Det er hos mændene, som det er tilfældet med voldsramte kvinder, at volden ofte har stået på længe, og at parret har levet i det gennem længere tid uden at søge hjælp, men forsøgt at løse konflikterne selv. Der er meget skam i at leve i en voldelig relation, både for mænd og kvinder, og måske er skammen forstærket for mænd, da det bryder med maskulinitetsidealet, når manden finder sig i at blive udsat for vold af sin partner. Det kan gøre det ekstra svært at søge om hjælp[13]. Flere mænd oplever også, at de ikke er blevet taget seriøst, når de har fortalt om det til kammerater eller til politiet.

Der er flere grunde til, at mændene bliver i forholdet så længe, som det er tilfældet. For det første har de følelser for partneren og dermed en form for følelsesmæssig afhængighed. Dette adskiller sig ikke fra voldsramte kvinder. For det andet er de bekymrede for at miste deres børn, hvis de forlader kvinden. I nogle tilfælde truer kvinden netop med dette, og uanset om truslen er udtalt eller ej, vil mange mænd se det som en risiko, især hvis der er tale om gensidig vold. De vil ikke miste deres børn og har derfor meget svært ved at se nogle gode handlemuligheder.

3.3.2 Kompetencer

I dette afsnit ses der nærmere på kompetencerne blandt mandecentrets medarbejdere. Afsnittet tager udgangspunkt i spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejdere samt interviews med projektlederen, medarbejderne og beboerne.

Spørgeskemaundersøgelserne viser, at medarbejderne selv oplever, at de har de fornødne kompetencer til at løfte deres respektive opgaver i projektet. Svarfordelingen vises i figuren nedenfor. Her ses det, at samtlige medarbejdere vurderer, at de enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' er rustede til at udføre deres rolle.

[13] Grøvdal, Yngvil & Jonassen, Wenche (2015): Menn på krisecenter.

Figur 9: Medarbejdernes kompetencer ved projektets afslutning

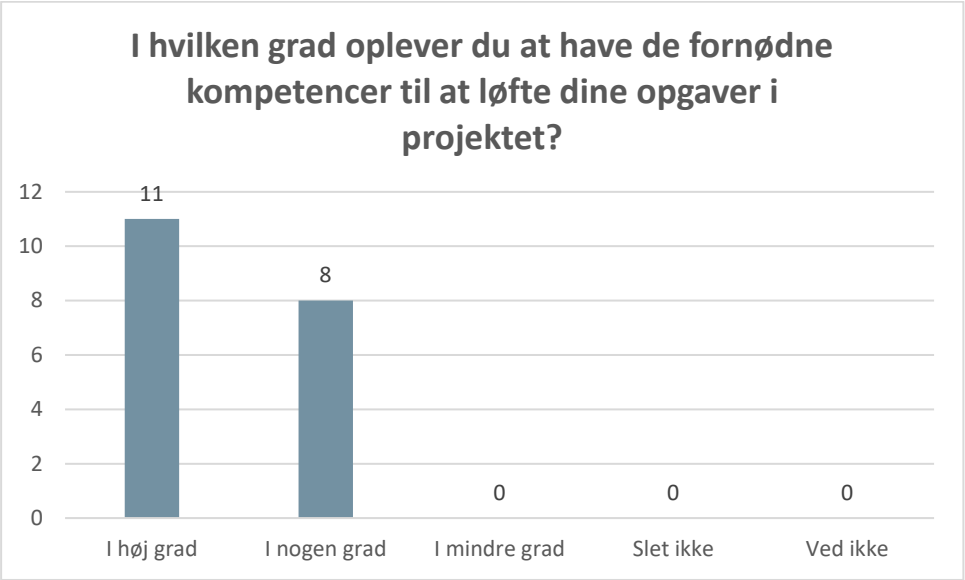

Kilde: Mandecentret 2019. N = 19.

13 ud af 19 medarbejdere angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de har deltaget i en form for kompetenceudvikling. Det er for eksempel uddannelsesforløb, kurser, workshops og oplæg. Ved midtvejsevalueringen efterlyste flere medarbejdere mere undervisning om blandt andet juridiske aspekter og sparring med andre fagpersoner, der arbejder med emnet. Det er noget, der sidenhen aktivt er blevet arbejdet med. Der er blevet foretaget en undersøgelse af voldsudsatte mænds juridiske problemstillinger af mandecentrets egne juridiske rådgivere i forsøget på at opkvalificere medarbejdere i projektet.

Der har været afholdt løbende workshops for medarbejderne samt flere halvdagskurser som led i kompetenceudvikling blandt medarbejderne. Samtidig har centrale projektmedarbejdere turneret i de forskellige afdelinger i landet for at erfaringsudveksle og videregive viden. Dette er gjort for at sikre mere ensretning og sammentænkning. Det er et punkt, som flere af medarbejderne ligeledes fremhæver som værende i positiv udvikling.

I interviewene med beboerne på mandecentret tegner der sig et tydeligt billede af, at medarbejderne i rådgivningen er dygtige til deres arbejde, og at de som mennesker er empatiske, forstående og støttende over for mændenes behov, hvilket mændene sætter stor pris på.

De frivillige rundt om i landet er også blevet involveret. De frivillige er de primære varetagere af centrets ambulante tilbud. Mandecentret påpeger, at voldsudsatte mænd også søger ambulante samtaler, og de frivillige har derfor også været inddraget i noget kompetenceudvikling. En af de interviewede mænd kom således ind i botilbuddet efter at have fået ambulant rådgivning i en periode.

3.3.3 Metodeudvikling

Et af målene med projektet er at få udviklet og beskrevet en metode til at arbejde med voldsudsatte mænd. Metoden skal anvendes i mandecentrets praksis i alle afdelinger.

Mandecentret har igennem projektperioden kontinuerligt arbejdet med at skabe og videreudvikle en fælles forståelse af vold og metoder til at arbejde med voldsudsatte mænd. Der er blevet udarbejdet en forandringsmodel, som har til formål at beskrive mandecentrets indsatser, men der er ikke blevet udarbejdet en endelig metodebeskrivelse, som var et af projektets delmål. Metodebeskrivelsen skulle beskrive, hvordan mandecentrene arbejder med voldsudsatte mænd på tværs af afdelingerne, herunder form, tilgang og faglige metoder. Dette er dog ikke lykkedes i projektperioden. Det er evaluators vurdering, at det primært skyldes interne processer og mange faglige diskussioner. Det har ikke været muligt at opnå fuld enighed om en fælles tilgang, hvorfor de har holdt mange diskussioner åbne.

Mandecentret har dog udviklet forskellige dokumenter, hvori centret beskriver sit arbejde med voldsudsatte mænd. Det drejer sig blandt andet om flere interne dokumenter til brug blandt medarbejderne i forbindelse med oplæring og undervisning. Der er også et faghæfte under udarbejdelse, der forventes færdigt i vinteren 2019. I faghæftet er der kapitler, der handler om, hvordan fagfolk kan spotte og samtale med voldsudsatte mænd. Dette faghæfte vil også blive distribueret eksternt. Indholdet i faghæftet vil være til gavn for adskillige fagprofessionelle.

Den primære forskel på den egentlige metodebeskrivelse, som var mandecentrets mål, og de dokumenter, som er udarbejdet, er, at de ikke beskriver en præcis, velafprøvet metode, men snarere giver faglig inspiration og input til, hvordan man *kan* arbejde med voldsudsatte mænd – på baggrund af erfaringer, der er gjort i projektet.

Mandecentret selv skriver, at arbejdet med at udvikle en fælles metodisk ramme vil fortsætte efter projektets udløb. Beskrivelsen vil blive udvidet til at handle om arbejdet med mænd i krise grundet både vold og parbrud. Arbejdet vil blive varetaget af mandecentrets nystartede faggruppe om vold og i en kommende vidensafdeling i centret.

Mandecentret har ikke nået sit delmål om at udvikle en egentlig, fælles metodebeskrivelse. Det er dog vores vurdering, at indsatsen over for målgruppen er blevet betydeligt kvalificeret gennem hele pro-

jektperioden, og at der kommer vigtig viden ud af projektet om voldsudsatte mænd, i form af opkvalificering af mandecentrenes medarbejdere og en øget viden på området blandt relevante fagfolk uden for mandecentrene.

3.3.4 Forskellige afdelinger har været en udfordring

Den mest centrale udfordring i forbindelse med implementeringen af projektet har efter evaluators vurdering været implementeringen i alle mandecentrets afdelinger. Projektet har været præget af, at de fleste medlemmer af projektgruppen var placeret i København, og at ikke alle afdelinger så behovet for at lave et projekt om voldsramte mænd.

I starten var min egen ledelse noget skeptiske, de forstod ikke helt formålet og var noget tilbageholdende. (Medarbejder)

I medarbejderspørgeskemaerne kan vi se en forskel på medarbejdernes svar, afhængigt af hvilke afdelinger de tilhører. Det viser sig for eksempel i forhold til, om ledelsen bakker op, om der er tidsmæssige ressourcer til opgaverne, om man når målgruppen, og om organisationen har udviklet sig som følge af projektet. Der er generelt positive besvarelser på spørgsmålene, men generelt er københavnerne mere begejstrede for projektet end nogle af de andre afdelinger.

Mandecentrets afdelinger har historisk set haft en relativt høj grad af autonomi, og de arbejder stadig med lidt forskellige processer og tilgange. Evaluator vurderer, at det har været en væsentlig grund til, at der har været skepsis over for det fælles projekt i nogle afdelinger, da projektet har været initieret i én afdeling, men har skullet gennemføres på tværs med fælles metoder som mål. Den høje grad af autonomi har også haft betydning for, at det har været svært at lave en fælles metodebeskrivelse.

Som tidligere beskrevet har projektgruppen været meget ude i de forskellige afdelinger for at afholde kompetenceudviklingsworkshops i starten og diskutere projektets resultater senere hen. Af interviewene fremgår det, at disse turnéer har haft betydning for det fælles projekt, og at forskellene nu er mindre udtalte.

Nu er det blevet en mere naturlig del af mandecentret. (Medarbejder)

Et af de største interne succeskriterier var, at det skulle forankres på landsplan. Det der københavner-noget, det er lidt lagt på hylden. (Medarbejder)

I forbindelse med afslutningen af projektet er der blevet dannet en arbejdsgruppe med en repræsentant for hver afdeling, der skal sikre, at der fortsat er fokus på voldsfagligheden i mandecentrets tilbud.

Det skal bemærkes, at der ikke er forskelle mellem resultaterne fra de forskellige afdelinger – det vil sige, at mændenes udbytte i gennemsnit er det samme, uanset om de har været i mandecentret i København eller i nogle af de andre afdelinger. Men der er forskel på, hvor mange mænd der har været med i projektet i de forskellige afdelinger – dvs. hvor mange voldsudsatte mænd afdelingerne har opsporet.

Evaluator vurderer, at det har været en udfordring at implementere projektet i de forskellige afdelinger, idet det primært har været besluttet og forankret i København. Den indledende skepsis er blevet væsentligt mindre, men medarbejderne i København er stadig de mest begejstrede for projektet, og der er stadig lidt forskellige tilgange til arbejdet med de voldsramte mænd. Alle afdelinger er dog enige om, at der behov for indsatsen.

3.3.5 Formidling

I projektperioden 1. januar 2016-31. marts 2019 har der været afholdt mange forskellige aktiviteter med det formål at synliggøre emnet voldsudsatte mænd og skabe større viden og netværk blandt aktører på området. Formidlingen er sket til både professionelle aktører, målgruppen og den brede befolkning.

Mandecentret har blandt andet afholdt 5 store aktørseminarer for relevante fagfolk i Aalborg, Århus, Odense og København med i alt 650 deltagere. Alle aktørseminarer har været velbesøgte og har skabt debat og opmærksomhed. For at kvalificere flere fagfolk og skabe et større netværk har mandecentret været ude at holde oplæg for fagfolk såsom kvindekrisecentre, 3F, socialrådgivere og politiet. De har ligeledes afholdt flere samarbejdsmøder med blandt andet Danner, Baba og Røde Kors og holdt oplæg og deltaget i diverse konferencer og workshops som Socialrådgiverdagene. De har deltaget aktivt i Lev Uden Vold og andre fora som Statsforvaltningens interessentforum.

Til at hjælpe selve målgruppen og fagfolk, som kommer i kontakt med mændene, har mandecentret lavet tre foldere. Fagfolk har kunnet give mændene en folder, hvori der for eksempel står beskrevet, hvordan vold kan komme til udtryk, og hvordan mændene ofte reagerer på vold. Desuden indeholder den kontaktoplysninger for mandecentret. Mandecentret har ligeledes udbygget sin hjemmeside og integreret og tydeliggjort vold som emne på hjemmesiden. Her kan mændene selv finde kontaktinformation og nyttige artikler samt læse om centrets tilbud. De to mænd, vi har interviewet i slutningen af projektet, har netop fundet frem til mandecentret gennem hjemmesiden.

Flere medarbejdere i interviewene pointerer, at der er stor efterspørgsel efter viden blandt relevante aktører, og fremhæver blandt andet politiet som en aktør, der giver udtryk for at være blevet mere opmærksomme på problematikken og selv har tilkendegivet, at de ønsker mere viden. Mandecentret har ligeledes oplevet stor interesse for feltet og efterspørgsel efter viden fra andre samfundsaktører som journalister og studerende.

Tekstboks 3: Beboer fortæller

Jeg hørte om mandecentret gennem en ven, som jeg havde snakket med igennem længere tid. Hun var så venlig at google for mig, så hun gav mig det link her. Jeg havde slet ikke haft overskud til at tænke i de her baner, men det var det, der fik mig i gang. Så læste jeg lidt om psykisk vold. Der var en liste om psykisk vold på Mødrehjælpens hjemmeside, og jeg kunne sidde og sætte flueben ved alle de her punkter, at min nu ekskone havde gjort de ting inden for de sidste tre måneder. Og så efter et par få dage, så tog jeg kontakt til mandecentret.

For at øge befolkningens kendskab til vold har mandecentret deltaget i og bidraget til diverse interviews med pressen i form af radio, tv, aviser og dagblade. Mandecentret har ligeså lavet videoer med mænds fortællinger om vold, og voldsudsatte mænd har deltaget i podcasts.

Det vurderes, at der med mandecentrets formidling er skabt et større fokus på problemstillingen og en øget interesse for feltet. Mandecentret modtager nu flere gange dagligt henvendelser fra voldsramte mænd og også et stigende antal henvendelser gennem kommunen. Det er stadig et område, som er tabubelagt, og som mange fagfolk mangler viden om, men projektet har gjort en mærkbar forskel, jævnfør også kapitel 13 om medieanalysen.

Samlet set kan evaluator konkludere, at der fra mandecentrets side er gjort en betydelig indsats for at formidle budskabet til så mange forskellige aktører og grupper som muligt, hvilket ligeledes har skabt resultater i form af øget synlighed.

3.4 RESULTATER

I dette afsnit gennemgås virkningerne for de mænd, som har været indskrevet i projektet og således har benyttet botilbuddet i projektperioden med en voldsproblematik. Afsnittet baserer sig blandt andet på en spørgeskemabaseret før- og eftermåling. Denne del af evalueringen har kun en svarprocent på 37 (svarende til 19 besvarelser med både før- og eftermåling), hvilket skyldes en række udfordringer

med at indsamle data[14]. Afsnittet bygger ligeledes på kvalitativt materiale, herunder interviews og rådgivernes casebeskrivelser af alle de 58 voldsudsatte mænd i projektet. På baggrund af gennemlæsningen af casebeskrivelserne vurderer vi, at der ikke er systematisk forskel på forløbet og problematikkerne hos de mænd, som har besvaret spørgeskemaerne, og hos dem, som ikke har. Vi vurderer derfor, at spørgeskemabesvarelserne er repræsentative for den samlede gruppe af mænd, selv om svarprocenten er lav.

3.4.1 Trivsel og mental sundhed

Før- og eftermålingen viser, at de voldsudsatte mænds trivsel gennemsnitligt er steget, mens de har været i mandecentret. Trivslen er målt med WHO-5[15], hvor scoren gennemsnitligt er steget fra 35,2 til 54,7 under opholdet. Dette er en meget markant stigning, som også er statistisk signifikant.[16]

Figur 10: Trivsel ved ind- og udflytning

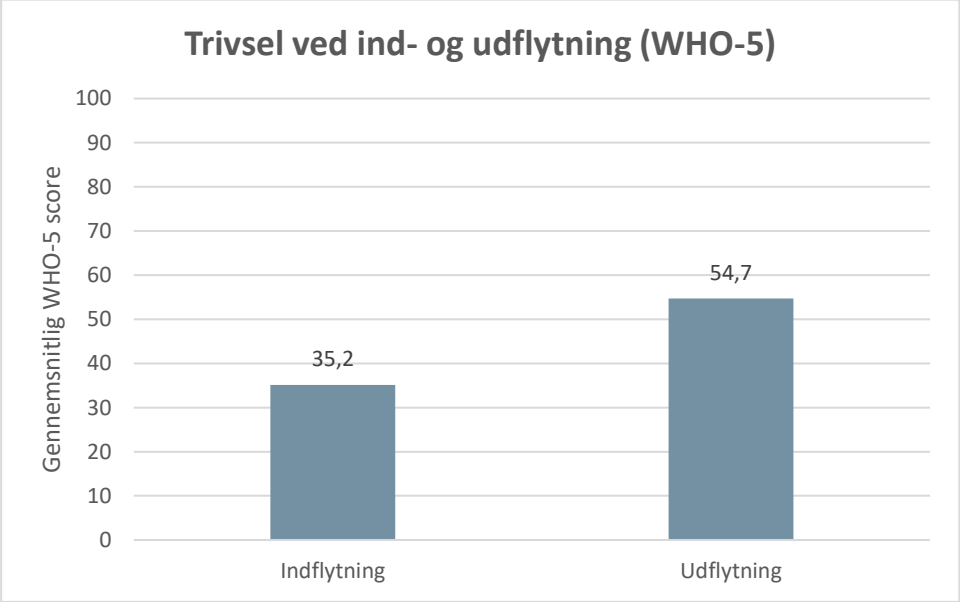

Kilde: Mandecentret 2019. N = 19. Skala: 0-100.

[14] Udfordringerne består blandt andet i, at rådgiverne har vurderet, at en del mænd var for kriseramte til at svare på skemaet ved indflytning, eller at voldsproblematikken blev opdaget sent, og det dermed ikke længere gav mening at lave et indflytningsskema.
[15] WHO-5 er et valideret redskab til måling af trivsel. Det består af 5 spørgsmål, som omhandler, hvordan respondenten har haft det de sidste 14 dage. Svarene regnes sammen til en score på en skala fra 0 til 100.
[16] P = 0,003, det vil sige, at der er signifikans på et 1 %-niveau.

Ved tolkningen af resultater på WHO-5-skalaen er tal under 36 "væsentligt lavere end gennemsnittet for befolkningen" og peger på en "reel risiko for, at man lider af depression eller langvarig stress". Gennemsnitsscoren for mændene ligger altså ved starten på dette lave niveau. Tal over 50 ligger inden for gennemsnittet af resten af befolkningen.[17] Gennemsnitligt går mændene altså fra en meget lav trivsel til en trivsel inden for normalområdet.

Mændene i de fire interviews fortæller alle, hvordan de er blevet væsentligt gladere på grund af opholdet på mandecentret. De forklarer, hvordan de har fået talt tingene igennem, har fået ro og afstand til den voldelige kæreste og dermed har fået det meget bedre. Nedenfor fortæller to mænd om deres forbedrede trivsel.

I starten var jeg ikke så meget værd. (…). Men efter jeg er kommet herind, har jeg fået bearbejdet en masse ting, og jeg er vokset og er blevet gladere og kan en masse ting. (Beboer)

De har fået løftet mit niveau til en, der smiler igen og fløjter igen. (Beboer)

I casebeskrivelserne vurderer rådgiverne, at 78 % af mændene har fået et bedre velbefindende. Beskrivelserne viser, at ved indflytningen var mange mænd stærkt kriseramte, grådlabile og eventuelt selvmordstruede, mens de ved udflytning typisk vurderes som stabile, gladere og med mere overskud.

Mændene har ligeledes svaret på spørgsmål om deres mentale sundhed ved ind- og udflytning, målt ved redskabet Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS)[18]. Her er der ligeledes sket en forbedring af det gennemsnitlige niveau, nærmere bestemt fra 40,4 til 47,4, og denne forskel er statistisk signifikant.

[17] Sundhedsstyrelsen: Guide til trivselsindekset: WHO-5.
[18] WEMWBS måler mental sundhed på en skala fra 17 til 70. Der er 14 spørgsmål, der relaterer sig til udsagn om følelser og tanker. Udregningen af skalaen: summer scoren op for hver enkelt svarmulighed.

Figur 11: Mental sundhed ved ind- og udflytning

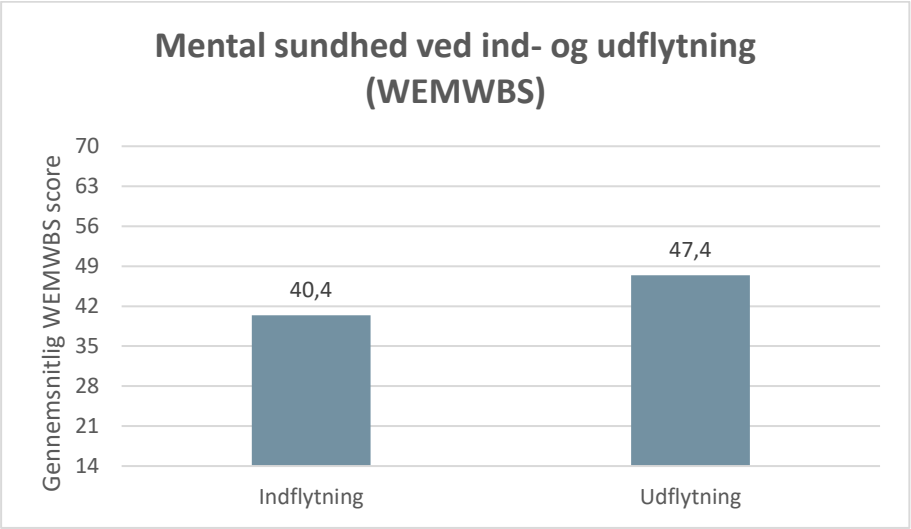

Kilde: Mandecentret 2019. N = 19. Skala: 17-70.

En af medarbejderne opsummerer i nedenstående citat den afgørende forandring fra, at mændene er meget belastede, til at de kommer videre og er mentalt sunde nok til at kunne fungere.

> *De fleste udvikler sig til et plan, hvor voldsproblematikken ikke længere har et bemærkelsesværdigt belastningsniveau. (Medarbejder)*

Opsummerende kan evaluator konkludere, at botilbudsprojektet har opnået væsentlige resultater i forhold til at forbedre mændenes trivsel. De fleste mænd er i dyb krise ved opholdets start, men kommer videre med en trivsel, der ligger på et normalt niveau.

3.4.2 Styrkede relationer

Mændenes relationer er blevet målt gennem et instrument til måling af oplevet social støtte fra familie og venner, der hedder MSPSS[19]. Her ser vi, at der ikke sker en udvikling i gennemsnitsscoren mellem ind- og udflytning. Der er en lille, gennemsnitlig nedgang, men den er ikke statistisk signifikant.

[19] MSPSS måler oplevet social støtte på en skala fra 1 til 7. Der er 12 spørgsmål, der relaterer sig til udsagn om relationer. Udregningen af skalaen: summer scoren op for hver enkelt svarmulighed og dividerer efterfølgende med 12.

Figur 12: Oplevet social støtte ved ind- og udflytning

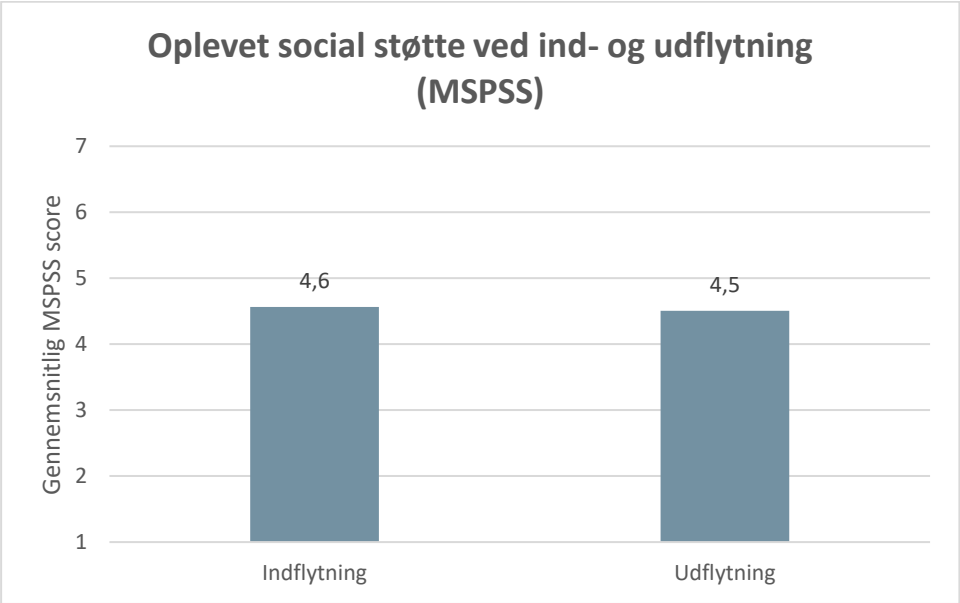

Kilde: Mandecentret 2019. N = 19. Skala: 1-7.

Tallene dækker over en mindre variation, hvor nogle har fået styrket deres sociale støtte, mens den for andre er faldet. Billedet er dog, at langt de fleste (74 %) ligger nogenlunde uændret, det vil sige +/- 1 på skalaen.

Når der ikke samlet set er en forbedring på social støtte, kan det skyldes, at mændene som regel kommer væk fra deres primære relation, nemlig ekspartneren. Mange har også udfordringer med at holde kontakten med deres venner, idet vennerne er knyttet til det dårlige miljø, mændene forsøger at komme væk fra, og/eller fordi der er en fysisk afstand, idet de er flyttet på et mandecenter, som måske ligger et stykke væk fra deres venner.

Der er nogle mænd, der oplever forbedrede sociale relationer. Der er i casebeskrivelserne flere eksempler på mænd, der genopretter kontakt til familiemedlemmer, som ikke kunne komme i parrets hjem, og som de derfor ikke har set længe. Det understøttes af spørgeskemabesvarelserne, idet vi kan se, at når man kun medtager spørgsmål om relationen til familie, så er der en tendens til en stigning, om end den ikke er statistisk signifikant. Samtidig danner nogle af mændene nye relationer med hinanden, og nogle ses også efter opholdet på mandecentret. Mange af mændene har stort udbytte af fællesskabet med de andre mænd, som de kan dele erfaringer med og spejle sig i.

Spørgsmålene om social støtte inkluderer ikke relationen til børnene. Ud fra interviewene vurderer vi, at det er den relation, der betyder allermest for de mænd, som har børn. Her ser vi i casebeskrivelserne, at en del mænd i løbet af opholdet har fået et bedre forhold til deres børn. Dette billede bekræftes af mændenes spørgeskemabesvarelser, som viser, at flere mænd har haft samvær med deres børn, i den periode de har boet på mandecentret. Denne faktor er dog ikke en del af skalaen for social støtte.

Når man spørger mændene, om de mener, at mandecentret har hjulpet dem til at fastholde eller styrke deres sociale relationer, så svarer 62 % positivt, mens rådgiverne mener, at 51 % har fået styrket deres sociale relationer.

På baggrund af evalueringens data kan vi konkludere, at mandecentret ikke har nået sit mål i forhold til at forbedre mændenes sociale relationer. Nogle relationer er svære at fastholde under opholdet, mens andre relationer styrkes. Det er vores vurdering, at der blandt mange af beboerne er sket en styrkelse af de vigtigste sociale relationer til familie og børn, samtidig med at der er skabt nye relationer i mandecenterregi. Resultaterne understreger, at det er vigtigt, at mandecentret fortsat har øget fokus på at styrke og fastholde mandens eget netværk.

3.4.3 Stabilitet i livssituationen

Et vigtigt mål i projektet jævnfør forandringsteorien er, at mændene har stabilitet i livssituationen. Stabilitet i livssituationen skal forstås som, at mændene er socialt sikrede og har en stabil situation i forhold til socialfaglige problematikker som for eksempel bolig, økonomi og job.

47 % af mændene har jobs ved udflytning. Det er en lille stigning i forhold til ved indflytningen, hvor 41 % var i job. De kvalitative data fortæller desuden om, at flere mænd har fået fornyet energi til at genoptage arbejde efter en sygemelding, søge job eller lignende.

I de fleste tilfælde flytter mændene i egen lejlighed, som de enten har skaffet selv, eventuelt med hjælp fra mandecentrets frivillige, eller som hjemkommunen har skaffet dem.

I 18 % af tilfældene flytter mændene tilbage til partneren. Det er uklart, hvor mange af disse der dermed fortsat lever i et voldeligt forhold, og hvor mange der har fået løst deres konflikter på en måde, så der ikke længere forekommer vold. Det er dog efter evaluators vurdering på baggrund af casebeskrivelserne sandsynligt, at de fleste af disse er tilbage i det voldelige forhold.

Ligesom det er tilfældet for kvinder udsat for vold i nære relationer, kan det være svært at give slip på det voldelige forhold. Selv om forholdet er usundt, vil der være mange følelser involveret, herunder kærlighed til partneren, og manden er måske ligeledes ikke følelsesmæssigt klar til et parbrud.

Norske data viser, at færre mænd end kvinder tager tilbage til den voldsudøvende partner efter et ophold på krisecenter, men det forekommer alligevel ofte[20]. Nogle af mændene i dette projekt er også vendt tilbage, fordi det var den eneste måde, hvorpå de kunne være sammen med deres børn eller få ophold i landet.

De fleste mænd har brudt med den voldelige part før eller i løbet af opholdet, hvilket naturligvis er en meget væsentlig faktor i forhold til at leve et liv uden vold. Hvis der er fælles børn, vil de to dog stadig have regelmæssig kontakt, hvilket for en del betyder, at der stadig vil være en vis grad af psykisk vold i forholdet, for eksempel i form af samværschikane.

Stabilitet i livssituationen indebærer i høj grad også, at der er styr på samværsaftalerne vedrørende mændenes børn. I mange tilfælde er der lavet aftaler om dette under opholdet, og manden har fast samvær med børnene. Der er dog også en del tilfælde, hvor der stadig er verserende samværssager ved udflytningstidspunktet, og hvor manden reelt ikke ser sine børn. Det har stor betydning for, hvor stabil mandens situation er.

Der er stor forskel på mændenes situation ved udflytningen i forhold til fx job, økonomi og bolig, og det er derfor svært at konkludere noget entydigt om, hvorvidt de har opnået stabilitet i livssituationen. Det kan siges, at mændene har fået hjælp i det omfang, de har haft ønske om og behov for det, og evaluator vurderer, at de allerfleste mænd har haft en positiv udvikling i forhold til socialfaglig stabilitet, i form af øget stabilitet i bolig, job og økonomi under opholdet.

3.4.4 Parathed til et liv uden vold

Det sidste mere overordnede mål i projektet har været, at mændene skulle være parate til at leve et liv uden vold. Rådgiverne har for hver enkelt af de deltagende mænd vurderet, hvorvidt de mente, at det var tilfældet ved udflytningen. Rådgiverne vurderer, at 61 % af mændene er klar til et liv uden vold.

Det, som særligt virker i forhold til at gøre mændene parate til et liv uden vold, er, at mændene opnår afklaring og forståelse for deres situation. Det gør, at de bliver mere opmærksomme og mere bevidste om, hvad de selv kan gøre for at undgå voldelige situationer – hvad enten der er tale om gensidig vold eller ej. Det er i den personlige, voldsfaglige rådgivning, dette opstår, eventuelt i kombination med parrådgivning. En mand fortæller, hvordan han er blevet bedre til at agere i situationerne med den voldelige partner.

[20] Grøvdal, Yngvil & Jonassen, Wenche (2015): Menn på krisecenter.

Jeg prøvede nogle ting af, og det hjalp jo at fortsætte den samtale med [rådgiver]. Jeg kunne mærke, at nu sker der sgu noget. (…) Jeg fik meget mere selvtillid til at stå op mod min eks og finde en strategi for, hvordan jeg skulle håndtere hende. (Beboer)

For flertallet af mændene peger evalueringen på, at de i langt højere grad er parate til at leve et liv uden vold. Der er dog også nogle situationer, hvor opholdet ikke har været tilstrækkeligt. I næste afsnit kommer vi ind på, hvad der er afgørende for mandens udbytte af tilbuddet.

3.4.5 Afgørende faktorer for virkning

Udover de faktorer, som allerede er nævnt, er der to elementer, som nævnes i de fire interviews og i en række af casebeskrivelserne som vigtige for virkningen. Det er

- Ro
- Relationen med rådgiverne.

3.4.5.1 Ro

Ro som begreb er tillagt en række betydninger, men nævnes meget ofte i forbindelse med, hvad der har haft betydning for mændene – både af mændene selv og af rådgiverne. I nedenstående tabel har vi opsummeret de forhold, som særligt nævnes.

Tabel 8: Elementer, der giver særlig ro

Elementer, der særligt giver ro	Hvilken betydning har det?
• Bolig/tag over hovedet • Sikkerhed og tryghed (manden er væk fra volden og kan låse døren) • Struktur og orden.	• Ro i en selv • Kan slappe af • Mindre stress • Kan tænke selv • Parathed til at arbejde med situationen.

En beboer udtrykte det sådan her i et interview:

Det har givet fred og ro til at tænke over tingene, tage på arbejde uden at tænke på, hvor jeg skulle havne henne og hvad med mine børn osv. Det giver en dejlig ro. (Beboer)

Det billede, som beboeren i citatet giver, er meget typisk. Det handler for mange om at have færre ting at tænke over, fordi der i mandecentret er styr på det mest basale som tag over hovedet og løbende støtte. Medarbejderne forklarer, hvordan denne ro er afgørende for, at manden kan arbejde med sig selv og den voldelige relation.

3.4.5.2 Relationen til rådgiverne

En anden faktor, der ofte nævnes, er relationen til en eller flere rådgivere. Mændene oplever at blive mødt og set i en medmenneskelig relation med stor forståelse, anerkendelse og empati. Dette er afgørende, idet der ofte er tale om mænd, som har tvivlet på sig selv, og/eller som skammer sig over situationen. Den tillidsfulde relation, som er en af mandecentrets grundlæggende tilgange, skinner igennem i mændenes beskrivelser af den hjælp, de har fået, som for eksempel i nedenstående citat:

De tager så godt imod en. Man kan bare mærke, at de er her for en. [Rådgiveren] har bare virkelig været der for mig. (…) Det, jeg synes, jeg har fået allermest ud af, er den hjælp og omsorg, jeg har fået. De har ikke bare siddet og kigget på mig og tænkt, at jeg var skør. De tog det seriøst. (Beboer)

3.4.5.3 Faktorer, som har en negativ betydning for virkningen

Mange af mændene, der bliver en del af botilbuddet, bliver hjulpet videre til et liv uden vold og gennemgår en positiv udvikling, men der er også nogle, som ikke gennemgår en betydelig udvikling. Nogle af mændene kommer dermed ikke ud til et liv uden vold uden for mandecentret. Der er mange grunde til, at nogle af mændene oplever en manglende udvikling.

Fra medarbejdernes synspunkt har det en betydning, at mændenes opholdslængde er passende. To medarbejdere pointerer, at det på den ene side er vigtigt, at manden får lov til at omstille sig, før arbejdet begyndes, og på den anden side skal mændene heller ikke bo på mandecentret for længe.

De skal lige have ro på, før man begyndte at arbejde med dem. Det fandt vi i hvert fald ud af, da der var mange mænd, der hurtigt flyttede ud igen.

Man skal heller ikke bo her for længe. De skal heller ikke blive så socialiseret, at de ikke flytter igen. Det er godt med en 5-6 måneder. (Medarbejdere, mandecentret)

Ovenstående perspektiver fra medarbejderne bekræftes af en kobling af spørgeskemadata og data om opholdets længde, der viser, at virkningerne tilsyneladende er størst ved de mellemlange ophold mellem cirka 3 og 6 måneder.

Vold mod mænd er med denne handlingsplan et problemfelt, som gives opmærksomhed. Derfor er det måske ikke så overraskende, at evalueringen viser, at opmærksomheden på vold mod mænd stadig mangler nogle steder. Manglende samarbejde med andre instanser er en hyppig udfordring for, at mændene i projektet kan opnå de ønskede virkninger. I casebeskrivelserne er der flere eksempler, der beskriver, at politiet ikke modtager mændenes anmeldelser for vold, at kommunerne ikke samarbejder og ikke mindst, at det ikke lykkes at arbejde med det relationelle, da partneren er på et kvindekrisecenter, hvor der ikke lægges op til samarbejde. Mandecentret fremfører, at det ville gavne sagerne, hvis der var mere fokus på det relationelle aspekt i volden og på, at begge parter ofte spiller en rolle. Mandecentret fortæller, at de kun har haft 7 parforløb i Dialog mod Vold, hvoraf kun 2 par gennemførte forløbet, da det er svært at få kvinderne til at deltage og dermed erkende, at de har en anpart i volden.

Årsagen til manglende samarbejde er ofte, at kvinden er på krisecenter, hvor der er fokus på beskyttelse af kvinden og børnene. Det er et område med mange dilemmaer, da der kan være god grund til beskyttelse af kvinden og børnene, idet mænds vold mod kvinder i reglen er farligere end det omvendte[21]. Samtidig vil det gavne mandens situation, hvis han kan få genopbygget sin relation med fælles børn. I de konkrete sager kender mandecentret kun mandens side og oplever det som svært at skabe et samarbejde, så flere sider kan belyses.

Den sidste faktor, der kan betyde, at mandecentret ikke kan få succes med indsatsen, er, hvis manden er for udsat til at kunne hjælpes inden for mandecentrets rammer. Det kan være, hvis trusselsniveauet er for højt, som for eksempel hvis der er tale om bande- eller æresrelateret vold. Mandecentret har

[21] Johnson, Michael P. (2008): A typology of domestic violence: Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence.

måttet afvise 20 mænd af denne årsag. De har undervejs ansat en tidligere politibetjent for at lave en kvalificeret afdækning af trusselsniveauet i tvivlstilfælde. Det har ført til færre afvisninger i den sidste del af projektperioden. Der er i øjeblikket ikke andre steder at henvise denne målgruppe til.

Manden kan også være for udsat på grund af psykisk sygdom, misbrug eller lignende, som mandecentret ikke har kapacitet til at behandle. I de tilfælde har de kunnet henvise til andre instanser. I en del af de forløb, som er lykkedes mindre godt, har det skyldtes en af disse faktorer, hvor mandecentret har forsøgt at hjælpe på trods af psykisk sygdom eller misbrug.

Mandecentret vil gerne arbejde med mere systematiske ambulante tilbud og tilbud om efterværn. Det er ikke alle, der har brug for et botilbud, men de kan alligevel have brug for professionel hjælp til at komme ud af et voldeligt forhold.

I dag er mandecentrets ambulante tilbud baseret på frivillige kræfter. Det samme gælder den største del af efterværnet. Når mændene flytter ud, mister mandecentret som regel kontakten med dem, selvom rådgiverne ofte vurderer, at mændene har brug for støtte, når de kommer uden for mandecentrets trygge mure. Mandecentret har derfor arbejdet på at etablere et efterværnstilbud inspireret af en CTI-tilgang[22]. Evaluator vurderer, at tilbud om ambulante, forebyggende tilbud og efterværnstilbud vil være meget relevante tiltag på området.

3.5 ØKONOMI

I dette afsnit er omkostningerne vedrørende botilbuddet for voldsudsatte mænd opgjort. Indsatsen er primært finansieret gennem mændenes bopælskommuner, som betaler for ophold på mandecentret gennem § 110 i serviceloven, som omhandler forsorgshjem. Dette er den generelle finansieringskilde for mandecentrene, idet der ikke findes særlig lovgivning vedrørende voldsramte mænd. Taksten er lavere og dækker færre tilbud end de typiske takster for § 109, som omhandler finansiering af kvindekrisecentre.

Projektet, som er finansieret gennem handlingsplanen, er således primært et udviklingsprojekt. Projektets hovedfokus er metodeudvikling, systematisk erfaringsopsamling (dokumentation og analyse) og formidling. Derfor er de fleste projektomkostninger udviklingsomkostninger.

I nedenstående tabel har vi opgjort omkostningerne på forskellige kategorier, opdelt på finansiering gennem projektet og § 110-midler. Der er tale om en grov opdeling, hvor vi sammen med mandecentrets projektleder har skønnet, hvor stor en del af projektmedarbejdernes tid der er gået til forskellige overordnede opgaver, og hvordan de andre poster i projektregnskabet kunne fordeles. Tabellen viser,

[22] CTI står for Critical Time Intervention og dækker over en særligt intensiv indsats i en periode, hvor personen er meget udsat som for eksempel ved overgangsfaser.

at den grundlæggende drift er finansieret af § 110, mens projektmidlerne har finansieret en mindre del af driften og en række udviklingsaktiviteter, som ophører, efter at projektet stopper.

Tabel 9: Oversigt over udgiftsforhold på botilbudsprojektet

Udgifter	Finansieret af projektet	Finansieret gennem § 110
Drift		
Løbende drift: (bolig, rådgivning mv. – takst for 51 mænd, som har været der 123 dage i gennemsnit)		10.036.800
Administration (bogføring, forsikring)	210.000	
Anden drift, der ikke stammer fra § 110 (supervision, Dialog mod Vold, nødværelse, projektlokale)	1.825.320	
Udvikling		
Faglig udvikling (lønomkostninger, ekstern faglig bistand)	1.363.417	
Empiri og analyse (lønomkostninger, udgifter til dataværktøjer, ekstern bistand)	1.583.381	
Rapportering (lønomkostninger, udgifter til dataværktøjer)	178.930	
Aktørformidling (lønomkostninger, møder, seminarer, konferencer)	602.002	
Målgruppeformidling (lønomkostninger, konsulentbistand, hjemmesideopdatering, tryk)	826.827	
Projektledelse (lønomkostninger)	817.840	
Sum	**7.407.716**	**10.036.800**

Mandecentret vurderer, at de godt vil kunne fortsætte indsatsen på baggrund af almindelige driftsforhold til finansiering gennem § 110 på samme niveau som nu – det vil sige med det samme antal mænd og på baggrund af den viden og de kompetencer, der er opbygget gennem projektet. Der vil således være begrænset yderligere faglig udvikling, og formidlingsaktiviteter mv. stopper, men selve botilbuddet kan fortsætte.

Hvis andre aktører vil begynde at arbejde med voldsudsatte mænd, vil de kunne bruge en del af projektets metodeudviklingsarbejde i form af det faghæfte, som er udarbejdet. Det må dog forventes, at det vil medføre nogle opstartsomkostninger til faglig udvikling mv.

3.6 KONKLUSION

Evalueringen viser, at der i projektet er blevet udviklet en indsats for voldsudsatte mænd, som er relevant, velimplementeret og virksom i forhold til at hjælpe de voldsramte mænd.

I alt har 58 mænd været indskrevet i botilbuddet i projektperioden. Brugerne af botilbuddet og rådgivningen er voldsudsatte mænd og i en lille grad mændenes børn og partnere. Mange af de mænd, der kommer ind, er psykisk sårbare og udsatte. De hyppigste voldsformer, som mændene har været udsat for, er psykisk vold (100 % af mændene) og fysisk vold (81% af mændene). I 90 % af tilfældene er voldsudøveren en kvindelig partner.

Mandecentret opfatter og har implementeret botilbuddet og rådgivning til voldsudsatte mænd ud fra et helhedsorienteret perspektiv. Mandens situation afdækkes i starten af forløbet, og der er forskellige muligheder for rådgivning afhængigt af behov. Igennem projektet er fokus på vold blevet en integreret del af tilgangen. Evaluator vurderer, at den helhedsorienterede tilgang for voldsramte mænd er fornuftig, og at hjælpen og rådgivningen til de voldsramte mænd er kvalificeret i projektperioden.

Evaluator vurderer på baggrund af interviews og spørgeskemabesvarelser fra medarbejdere, at projektet har haft god ledelsesopbakning igennem projektperioden. Der har desuden været afsat tid og ressourcer til implementeringen af indsatsen i forhold til medarbejdernes kompetenceudvikling.

Den største udfordring har været de forskellige afdelingers tilgange til projektet. Der var i starten en vis skepsis over for projektet i nogle afdelinger, hvilket har gjort det svært at lave en fælles tilgang og metode. Målet om den fælles metodebeskrivelse er ikke nået. I stedet er der forskellige delbeskrivelser, herunder en forandringsmodel og et faghæfte, som er under udarbejdelse. Selvom arbejdet med en fælles metodebeskrivelse ikke er fuldendt, er det vores vurdering, at indsatsen over for målgruppen er blevet betydeligt kvalificeret, og at projektet bidrager til vigtig viden om voldsudsatte mænd. Dermed anser vi stadig projektet som velimplementeret.

Mandecentret har formået at skabe et større samfundsmæssigt fokus på voldsudsatte mænd gennem formidling til professionelle aktører samt til målgruppen og befolkningen. Mandecentret har udvidet sit netværkssamarbejde og udbredt kendskabet til problematikken i kommunalt regi, og centret har kontinuerligt modtaget et stigende antal henvendelser i hele projektperioden. Der er stadig mange fagfolk, som mangler viden om voldsramte mænd, men det vurderes, at projektet har gjort en markant forskel.

Udbyttet af indsatsen er målt på flere parametre, og resultaterne vurderes derfor ud fra både en kilde- og metodetriangulering, hvilket styrker analysens konklusioner.

Resultaterne for virkningerne for de mænd, som har benyttet botilbuddet og rådgivningen, viser et billede af, at indsatsen nytter og giver brugerne udbytte i langt størstedelen af alle tilfældene. Det mest tydelige resultat er, at den gennemsnitlige trivsel stiger, fra 35,2 til 54,7 på WHO-5-skalaen. Dette er en meget stor fremgang, der betyder, at mændene gennemsnitligt går fra en meget lav trivsel til en trivsel inden for normalområdet.

De fleste af mændene er efter et ophold stabiliserede og klar til et liv uden vold. Det er dog ikke alle mændene, der når så langt. Ro og relationen til rådgiverne er af afgørende betydning for, at der sker udvikling, mens svære sociale problemer og manglende samarbejde med andre instanser kan gøre det svært at nå resultater.

Indsatsen er primært finansieret gennem servicelovens § 110, og projektet er finansieret som et udviklingsprojekt. Udgifterne til botilbudsprojektet er delt op i driftsforhold og udvikling, hvor projektmidlerne primært er gået til udvikling. Det vurderes af mandecentret, at botilbuddet, som det ser ud i dag, vil kunne fortsætte på baggrund af finansieringen gennem § 110.

4. Travellers – behandlingstilbud til unge udsat for kærestevold

4.1 INDSATSEN

Center for Selvmordsforskning har igennem handlingsplanens tre år forsøgt at implementere Travellers som et behandlingstilbud til unge i aldersgruppen 13-18 år, der har været udsat for kærestevold. Projektet er inspireret af det newzealandske interventionsprogram Travellers. Center for Selvmordsforskning har forud for projektet afprøvet Travellers som behandlingstilbud til selvskadende unge.

Travellers består af et forløb, der har til formål at træne de unges mestringsstrategier, så de ændrer tanke- og adfærdsmønstre, undgår eventuel selvskadende adfærd og bryder med kæresteforhold med vold. Forløbet kan tages enkeltvis eller i grupper, hvor de unge mødes 8 gange af et par timer på skolen/uddannelsesinstitutionen i selve skoletiden. De unge rekrutteres via ungebarometeret (et spørgeskema), hvorefter de unge selv skal melde sig dvs. at der ikke er tale om henvisning fra fagpersoner.

Ved evalueringens opstart er der udarbejdet en forandringsteori for projektet med henblik på at kunne følge implementeringen og virkningen hos de unge. Forandringsteorien er dog ikke anvendt som evalueringsredskab, idet selve indsatsen ikke er implementeret. Til illustration er forandringsteorien imidlertid præsenteret nedenfor.

Figur 13: Forandringsteori for 'Travellers'

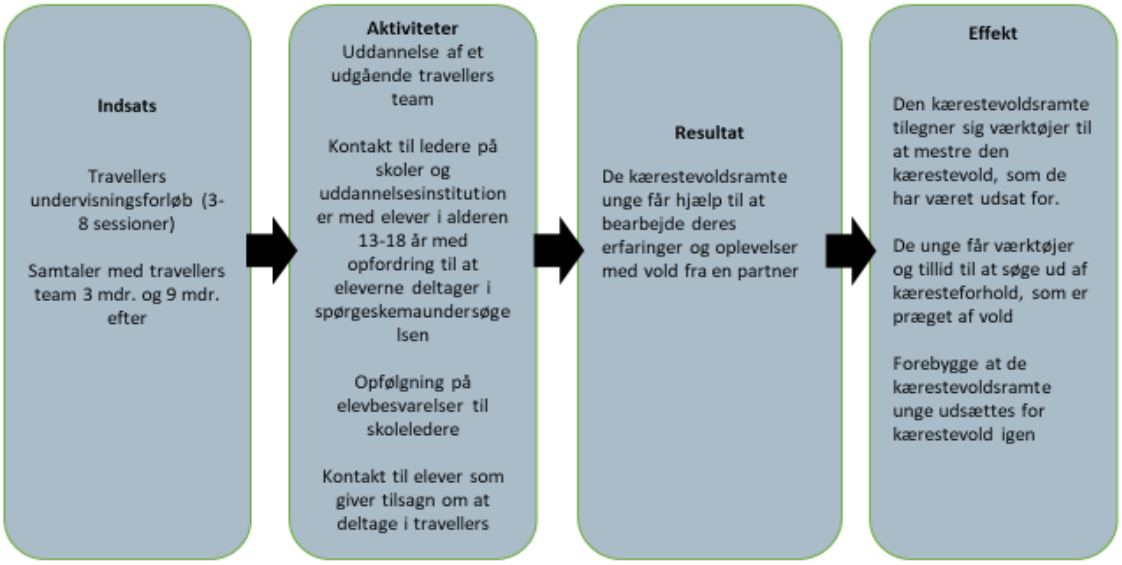

4.2 DATAGRUNDLAG

Datagrundlaget ved slutevalueringen indeholder følgende:

- Interviews med 7 deltagere på konferencen
- Spørgeskema til deltagere på konferencen
- Observation på konferencen
- Interviews med 6 eksterne eksperter/interessenter
- Interview med én medarbejder
- Centrets statusrapporter.

Der er tidligere gennemført interviews med centrets leder og medarbejdere samt afholdt sparringsmøder mv. Dog har dataindsamlingen gennem hele forløbet været udfordret af projektets manglende implementering, og derfor er evalueringsdesignet tilpasset kontinuerligt ud fra, hvilke data det var muligt at indhente.

4.3 IMPLEMENTERING

Forandringsteorien medtager ikke rekrutteringsprocessen forud for igangsættelse af indsatsens konkrete indhold. Det viste sig imidlertid, at selve rekrutteringen af unge til deltagelse i interventionen var projektets første store udfordring i implementeringsprocessen. Derfor er det relevant at beskrive de tiltag, der er foretaget for at imødegå denne udfordring.

Rekrutteringen af unge til Travellers var tilrettelagt som en del af Center for Selvmordsforsknings spørgeskema til unge i aldersgruppen 13-19 år. Spørgeskemaet udsendes via uddannelsesinstitutioner og har eksisteret siden 2001. Resultaterne fra spørgeskemaet betegnes 'Ungdomsbarometeret' og omhandler forskellige former for sårbarhed.

I spørgeskemaet indgår der spørgsmål vedrørende forskellige former for krænkelser som for eksempel ydmygelser, kontrol, dominans mv. Nedenfor vises de stillede spørgsmål om krænkelser i figur 18. Herudover er respondenterne blevet spurgt om, hvem der har udsat dem for de nævnte krænkelser. Hvis svarene viser, at respondenten selv vurderer at have været udsat for kærestevold[23], er respondenten blevet oplyst om Travellers og har kunnet angive at ønske mere information om Travellers.

[23] Evaluator er bekendt med underretningspligten, men har hverken viden om eller ansvar for, om lovgivningen er overholdt.

Figur 14: Spørgeskema

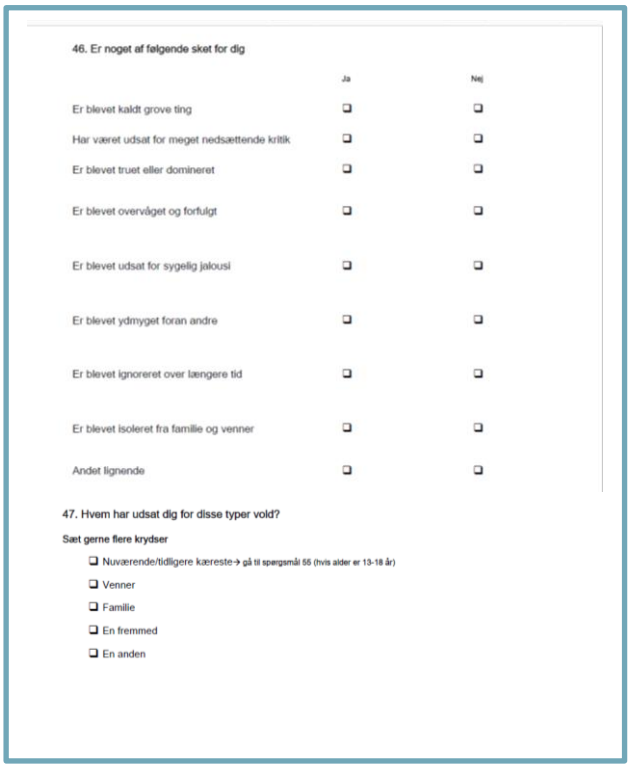

46. Er noget af følgende sket for dig

	Ja	Nej
Er blevet kaldt grove ting	❑	❑
Har været udsat for meget nedsættende kritik	❑	❑
Er blevet truet eller domineret	❑	❑
Er blevet overvåget og forfulgt	❑	❑
Er blevet udsat for sygelig jalousi	❑	❑
Er blevet ydmyget foran andre	❑	❑
Er blevet ignoreret over længere tid	❑	❑
Er blevet isoleret fra familie og venner	❑	❑
Andet lignende	❑	❑

47. Hvem har udsat dig for disse typer vold?

Sæt gerne flere krydser

- ❑ Nuværende/tidligere kæreste→ gå til spørgsmål 55 (hvis alder er 13-18 år)
- ❑ Venner
- ❑ Familie
- ❑ En fremmed
- ❑ En anden

I starten førte en respondents ønske om mere information til, at Center for Selvmordsforskning fremsendte en mail med et vedhæftet dokument, hvori Travellers blev beskrevet.

Ved midtvejsevalueringen indgik evaluator i en sparring med Center for Selvmordsforskning om formidlingsmaterialet. Evaluator gav blandt andet anbefalinger i forhold til at gøre teksten mere målrettet til de unge og meget mindre teksttung samt at præsentere Travellers i selve mailen frem for i en vedhæftet fil. Spørgsmålet om at anvende de sociale medier i rekrutteringsstrategien har været vendt, men ikke afprøvet. Dette skyldes ifølge en medarbejder, at der ikke er tradition for anvendelse af sociale medier i Center for Selvmordsforsknings arbejde.

> *Sådan som centret har kørt – og den måde, man før har haft arbejdsmetoder – så var sociale medier ikke opfattet hensigtsmæssigt. (Medarbejder)*

Herudover anbefalede evaluator at nedtone sammenhængen til Center for Selvmordsforskning, fordi dette "prædikat" kan virke grænseoverskridende og langt fra det behov, som den unge måske selv oplever.

Ved midtvejsevalueringen anbefalede evaluator yderligere at anvende øvrige formidlingskanaler som for eksempel skolers hjemmesider, vejledere i folkeskoler og gymnasier, kommunale fagpersoner o.l.

Centret iværksatte flere af aktiviteterne: a) informationsmaterialet blev opdateret, b) materiale til læger m.fl. blev udarbejdet, c) i spørgeskemaet blev der indsat et uddybende spørgsmål, i tilfælde af at den unge svarer nej til at modtage materiale. Anbefalingerne fra midtvejsevalueringen er dermed i nogen grad fulgt, men ikke alle opstillede muligheder for kontaktflader er afprøvet.

Enkelte forsøg på herudover at komme tættere på de unge er ligeledes gjort ved, at uddannede til Travellers-vejledere tog ud på uddannelsesinstitutioner og oplyste om Travellers, samtidig med at de unge besvarede spørgsmålene i Ungdomsbarometeret.

Herudover valgte Center for Selvmordsforskning at afholde en konference målrettet fagpersoner på området for at udbrede kendskabet til Travellers og samtidig sætte fokus på kærestevold som problemfelt.

Rekrutteringsaktiviteterne har således været flere, men alle er bundet op på Ungdomsbarometeret som indgang til Travellers.

4.4 RESULTATER

Uden deltagere har Travellers som interventionsindsats naturligvis ikke vist resultater. Evaluator finder imidlertid, at arbejdet i projektet giver en øget indsigt, som vi har valgt at præsentere som resultat.

Siden september 2016 har 10.991 unge med ligelig kønsfordeling udfyldt Ungdomsbarometeret. Af disse svarer 917 svarende til cirka 8 %, at de har været udsat for kærestevold. Af dem, der svarer, at de har været udsat for kærestevold, tilkendegiver 95, at de ønsker at modtage informationer om behandlingstilbuddet. Ingen har efterfølgende tilkendegivet interesse i at deltage i forløbet. Nedenfor ses disse tal i en graf med angivelse af årstal.

Figur 15: Antal unge udsat for kærestevold ifølge Ungdomsbarometeret

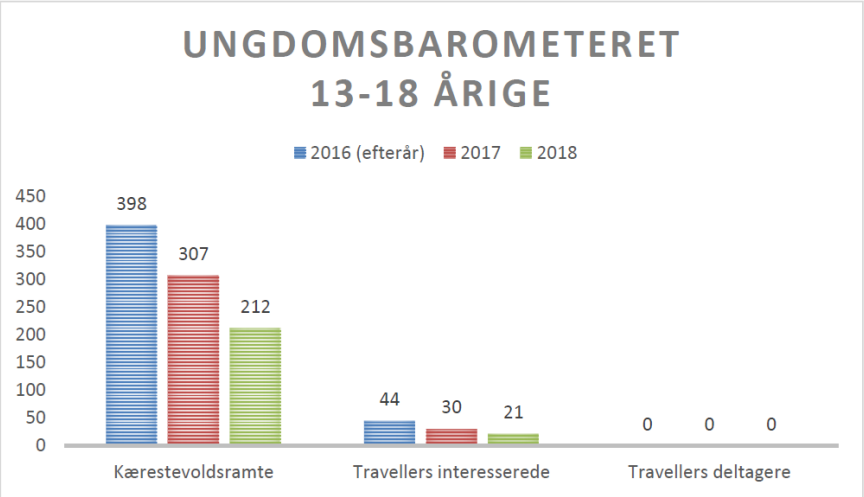

Kilde: Center for Selvmordsforsknings Ungdomsbarometer. Note: Ungdomsbarometeret indeholder besvarelser fra i alt 10.991 unge i alderen 13-18 i årene 2016-2018.

Ingen har som nævnt ønsket at deltage i Travellers, mens der har været et mindre antal interesserede.

Ungdomsbarometeret viser, at der er et vist antal unge, der alene på baggrund af et spørgeskema vurderer og erkender, at de har været udsat for krænkende handlinger fra en kæreste. Herudover bidrager Ungdomsbarometeret også med indsigt i, hvilken form for krænkelser de unge vurderer at have været udsat for.

I nedenstående graf ses det, at den psykiske vold fylder mest. Samtidig viser Ungdomsbarometeret en skævvridning i køn, hvor piger udgør 61 % af de unge, der angiver at have været udsat for krænkende handlinger, mens drenge udgør 31 % (de resterende er angivet som 'andet'). Gennemsnitsalderen for de krænkede er 16 år og med en overvægt af unge tilknyttet en produktionsskole.

Figur 16: Type af krænkelser rapporteret i Ungdomsbarometeret

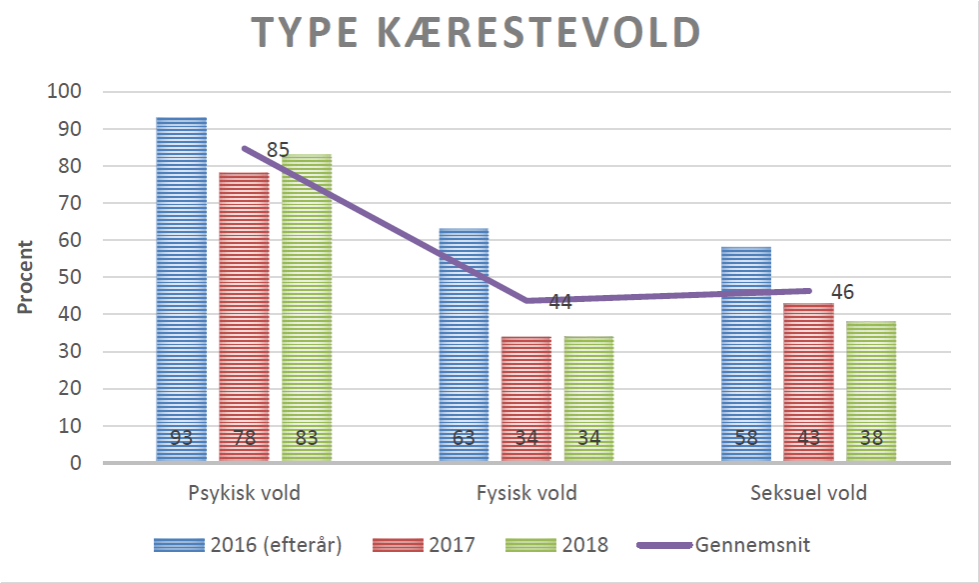

Kilde: Center for Selvmordsforsknings Ungdomsbarometer. Note: Ungdomsbarometeret indeholder besvarelser fra i alt 10.991 unge i alderen 13-18 i årene 2016-2018.

Denne viden kan dels anvendes til at dokumentere behovet for en afhjælpende indsats, dels kan karakteristika fundet i Ungdomsbarometeret anvendes til en målretning af rekrutteringen til behandlingstilbud fremadrettet. Ligeledes har afholdelsen af en konference om emnet givet indsigt i de behov, som fagpersoner omkring de unge har.

4.4.1 Konference

Den 24. september 2018 afholdt Center for Selvmordsforskning en konference om kærestevold. Konferencen var en del af en bredere formidlingsstrategi.

Konferencens formål var at formidle den nyeste viden på området til fagfolk, der på forskellig vis har med unge at gøre. Derfor er den væsentligste vurderingsparameter for konferencen, hvorvidt deltagerne har fået ny viden. I forlængelse heraf er det i dataindsamlingen ligeledes afsøgt, hvorvidt deltagerne vurderer at kunne anvende en eventuel ny viden i deres faglige, daglige praksis.

I forbindelse med konferencen indsamlede evaluator både kvantitative og kvalitative data, som er indsamlet fra deltagerne henholdsvis på dagen i form af interviews samt i dagene efter konferencen gennem et spørgeskema.

Resultaterne fra denne specifikke dataindsamling præsenteres nedenfor. Datamaterialet består af 20 besvarelser ud af 66 mulige (svarprocent 30%) og er dermed spinkelt.

4.4.1.1 Formidler viden

I spørgeskemaet bliver respondenterne spurgt om, i hvor høj grad de har fået ny viden på konferencen. 65 % af de respondenter, der har besvaret spørgeskemaet, angiver, at de i 'nogen grad' eller i 'høj grad' er gået hjem med ny viden.

Figur 17: Udbytte af konferencen, procentfordeling

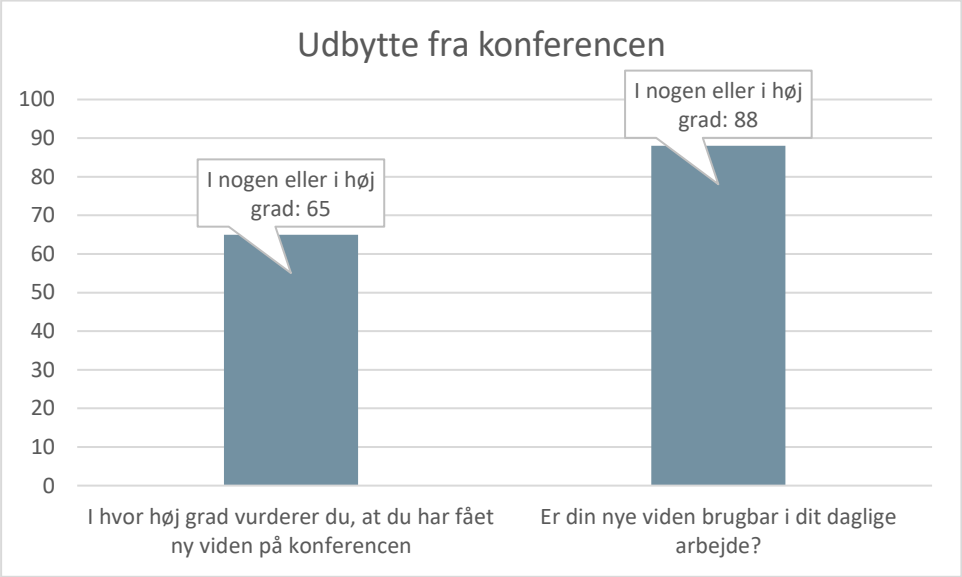

Kilde: Spørgeskema blandt konferencens deltagere. N = 20.

Under interviewene peger flere af informanterne på, at blandt andet oplæggene med statistiske beskrivelser af problemet var gode, fordi deltagerne fandt det interessant at se omfanget af kærestevold. En af informanterne fortæller:

> *Tallene gav et meget godt billede. Det overraskede mig, at der faktisk var så mange drenge. (Konferencedeltager)*

De statistiske oplæg viste blandt andet, at også drenge udsættes for kærestevold. På konferencen gav flere af deltagerne udtryk for, at de savnede mere viden om de drenge, der udsættes for kærestevold. En af informanterne spørger retorisk under interviewet:

Oplæggene har haft meget fokus på kvinderne – hvad med mændene? (Konferencedeltager)

Andre peger på, at de savner noget mere løsningsorienteret og konkret viden. En af interviewpersonerne fortæller:

Jeg kunne godt tænke mig fokus på den, som udøver volden, samt den voldsramte. Særligt i forhold til den, der udøver volden, er det centralt at finde ud af, hvem de er? Hvordan får vi det stoppet, så det ikke bare er en ond cirkel, der bliver ved med at være der? (Konferencedeltager)

Ovenstående vidner således om, at der for det første er et fremtidigt behov for at få mere viden om, hvordan kærestevold påvirker den, der udsættes for volden, herunder særligt med fokus på drenge. For det andet tyder ovenstående på, at der yderligere er et behov for at få kendskab til de bagvedliggende faktorer, der betyder, at en kæreste ender med at udøve vold mod sin partner.

I spørgeskemaet bliver respondenterne også spurgt om, i hvilken grad de vurderer, at den viden, de har fået på konferencen, er brugbar i praksis. 84 % af respondenterne tilkendegiver, at den nye viden i 'nogen grad' eller i 'høj grad' er brugbar i deres daglige arbejde med de unge. Yderligere 4 % af respondenterne angiver, at de i 'meget høj grad' kan bruge den nye viden fra konferencen i praksis.

Som eksempel på anvendelse af denne viden i praksis forklarer et flertal af respondenterne, at de fremover vil henvise til steder, hvor de unge kan få hjælp – eksempelvis Bryd Tavsheden eller Travellers. En af interviewpersonerne fortæller:

Det bedste har klart været det omkring Travellers og det oplæg fra Bryd Tavsheden. Det var virkelig noget, jeg kunne bruge i praksis. (Konferencedeltager)

En anden interviewperson fortæller om oplægget fra Bryd Tavsheden:

Der var mere handling og mere løsning. Svar på, hvor kan jeg henvise de unge til. (Konferencedeltager)

Ovenstående taler ind i den tidligere fremførte pointe om, at deltagerne på konferencen savner mere løsningsorienteret viden, eller som en af informanterne udtaler: Noget mere "*hands-on*"-viden. Andre deltagere fortæller, at de vil bruge den nye viden til fremadrettet at have en skærpet opmærksomhed på problematikken omkring kærestevold og være mere opmærksomme på opsporing, mens andre forklarer, at de vil oplyse om emnet for eksempel via konferencer og temadage, så tabuet om kærestevold kan nedbrydes.

Sammenfattende tyder ovenstående således på, at konferencens oplæg og diskussionsplatforme har givet deltagerne en øget viden om kærestevold og dens følger; en viden, som størstedelen af deltagerne fremover vil bruge i deres daglige arbejde med de unge. Dog savner deltagerne viden om de kærestevoldsramte (særligt drengene) samt noget mere løsningsorienteret viden.

4.4.1.2 Kendskab til og relevans af interventionsprogrammet Travellers

I spørgeskemaet bliver respondenterne yderligere spurgt om, hvorvidt de kendte til interventionsprogrammet Travellers før konferencen. Kun 7 % af de respondenter, der har svaret på spørgeskemaet, angiver, at de kendte til Travellers før konferencen, mens de resterende 93 % svarer, at de ikke kendte til det.

Travellers blev præsenteret på konferencen, og 46 % af respondenterne angiver, at de i 'høj grad' eller i 'meget høj grad' oplever indsatsen som relevant, og ydermere tilkendegiver 78 %, at indsatsen kunne være noget, de som fagpersoner kunne henvise til i deres kontakt med de unge.

Respondenterne bliver desuden spurgt om, hvordan de tænker, man bedst kan rekruttere unge til Travellers (for uddybende svar, se tabel 1 herunder). Nogle af de svar, der går igen på tværs af faggrupper, er, at man ved hjælp af en chatfunktion/sociale medier kan rekruttere de unge. Dette var som nævnt en af anbefalingerne i midtvejsevalueringen, der ikke blev fulgt.

Andre forslag går på, at man skal have nogle kvalificerede Travellers-ledere, som forstår sig på de unge, og som formår at skabe relationer og trygge rammer. Særligt relationsarbejdet peger flere af respondenterne på som værende vigtigt. Andre igen foreslår, at man skal lægge det efter skoletid og oplyse mere om tilbuddet ude på uddannelsesstederne. Dette er i nogen grad afprøvet med Travellersvejledere på uddannelsesinstitutioner.

I nedenstående tabel har vi gengivet de åbne besvarelser ud fra en kodning på forslagenes karakter.

Tabel 10: Deltagernes forslag til rekruttering af unge til 'Travellers'

Antal respondenter	Forslag
1	Integrere Travellers i allerede eksisterende, trygge fora. Ikke overdynge de unge med et hav af spørgeskemaer.
4	Chatfunktion eller via hjemmesider.
2	Ved at skabe viden om det.
2	Personligt fremmøde på skolerne – mere direkte kontakt.
1	Jeg tænker, at det er vigtigt, at man har nogle personer, som er gode til at sælge produktet, og som har en god fornemmelse for unge mennesker.
1	Jeg tænker, det altid vil være meget sværere, når forældrene skal give tilladelse.
1	Lægge det efter skoletid.
1	Årh, det er svært. Der er jo så meget tabu (fra de unges side), så der skal nok mere oplysning til, mere relationsarbejde og tid.
2	At lade lærere/pædagoger visitere til jer.
1	Tænker, det kræver en større viden ude i kommunerne og på uddannelsesstederne, således at de kan være ambassadører og udbrede viden til de unge herom.
1	Spørg de unge, hvad der skal til. Vær opmærksom på, at man har at gøre med unge mennesker, der ikke ved, hvad "systemer" kan byde ind med. Gøre det lettilgængeligt, men diskret.
1	Jeg tænker på, om man kunne uddanne mere lokale Travellers-vejledere, som så kunne iværksætte gruppeinterventionerne ude i nærområdet.

Kilde: Spørgeskema til konferencedeltagere. N = 20.

Konferencens resultater bringer os over i en bredere perspektivering af den læring, som afprøvningen af Travellers har givet.

4.5 PERSPEKTIVERING

I ekspertinterviews foretaget i forbindelse med slutevalueringen fortælles det samstemmende, at der for de unge, som har været udsat for kærestevold, er tale om en svær proces, hvorunder erkendelsen af at have være udsat for vold i sig selv er både lang og ofte kræver hjælp. Derfor vil mange være søgende og uafklarede. Dette kan i sig selv forklare, at de unge trods en afklarende screening via spørgsmålene i Ungdomsbarometeret ikke er klar til at modtage hjælp.

> *Ungdomsbarometeret går direkte til sagen. De unge får ikke en kontekst at sætte det hele ind i forud for at gå ind i behandlingen. Bryd Tavsheden har mulighed for at afdække, om det, de unge oplever, faktisk er vold, og oplever ofte stor tvivl hos de unge om, hvorvidt det, de oplever, er det ene eller det andet. Det er der, vi starter vores rådgivning. (Bryd Tavsheden)*

Påpegningen af relationsarbejdet fandt vi også blandt konferencedeltagerne, og den understøttes yderligere i øvrige ekspertinterviews:

> *Jeg tror, det er konteksten for tilbuddet, der har betydning. Om det er nogen, man har tillid til eller ej. De unge svarer på nogle meget intime spørgsmål, og bagefter er det en fremmed, der siger, at de kan hjælpe – hvis man tænker tanken for sig selv, så tror jeg, de fleste vil føle det ret grænseoverskridende. (Forsker Katrine Bindsbøl Holm Johansen)*

I medarbejderinteviewet fremhæves det ligeledes som en læring, at det at være udefrakommende måske ikke er den letteste vej ind til et krænket ungt menneske.

> *Det her med, at vi er helt fremmede for dem. Det tror jeg har stor betydning, når emnet er så tabubelagt og skamfuldt for mange – det er enormt grænseoverskridende og særligt for den her aldersgruppe. (Medarbejder, Center for Selvmordsforskning)*

'Tillid' er et ord, der i de gennemførte interviews gentages ofte, og det er derfor evaluators vurdering, at et behandlende initiativ vil have gavn af enten at være en del af den afklarende fase eller have en tæt samarbejdsrelation til de mere forebyggende indsatser som for eksempel "Bryd Tavsheden", der ville kunne bygge bro mellem rådgivning og behandling.

De gennemførte interviews fremfører afklaring og behandling som en sammenkædet og lang proces. En kvantitativ screening siger noget om behovet, men projektets manglende rekruttering tyder på at den kvantitative screening er en for direkte og fremmedgørende vej mod rekruttering og behandling.

En påpeger, at de unge kan være i tvivl om normaliteten i det, de oplever, og hvilke konsekvenser der er ved at indgå i en form for behandling. Spørgsmålet er, om de unge vidste, hvad de ville gå ind til ved at melde sig til Travellers?

Hvis vi skal have nogen til at søge hjælp, så skal man først arbejde med "stemplet", at man jo er dum, når man bliver i forholdet. Hvorfor siger du ikke fra? Det er forbundet med skam, hvor man bærer en del af skylden selv – og det kan da stå i vejen. Der kan være rigtigt mange tanker om konsekvenserne ved at forpligte sig i en behandling. Skal jeg gå fra ham? (Flemming Wridt Jensen, Det Kriminalpræventive Råd)

I interviewene påpeges det herudover, at netop koblingen til Center for Selvmordsforskning gør tilnærmelsen til et tilbud endnu mere grænseoverskridende.

De unges situation og Center for Selvmordsforsknings status udpeges dermed som mulige barrierer for rekrutteringen.

En kobling til en forebyggende indsats vil efter evaluators vurdering være én vej til at nå de unge, ad hvilken man kan overkomme én af de barrierer, der fremføres.

En anden vej er at klæde fagpersoner i de unges nærmiljø på og herigennem få adgang til at hjælpe. I projektet er der også ved afslutningen en overvejelse om, hvorvidt det ville have være mere hensigtsmæssigt at forankre Travellers lokalt fremfor at have et nationalt tilbud fra starten.

Måske havde det været bedre med et projekt, der på en eller anden måde var mere lokalt forankret og ikke så bredt. Måske i et tættere samarbejde med en kommune, så vi havde mulighed for at blive et synligt billede på de konkrete skoler. (Medarbejder i Center for Selvmordsforskning)

Evaluator finder det realistisk, at et tættere samarbejde med lokale partnere ville kunne give et bedre resultat. Denne vurdering beror dog på, at Ungdomsbarometeret dermed ikke bliver eneste adgangsvej, og at der i samarbejdet kunne ligge en sammenkobling mellem afklaring og behandling.

Det fremføres i et enkelt ekspertinterview, at det vigtigste er at skabe debat og kendskab, så de krænkede kan søge den hjælp, der allerede findes i deres eget netværk og øvrige offentlige tilbud.

Det primære mål er at skabe en offentlig debat – aftabuisere – sådan at ofrene selv opsøger den hjælp, der allerede er. Det er det allermest vigtige. (Forsker Karin Helweg-Larsen)

I medarbejderinterviewet er der ligeledes en overvejelse om, hvorvidt Travellers er introduceret for tidligt i en dansk kontekst. Pointen fra medarbejderen er, at efterhånden som tabuet nedbrydes, bliver det lettere at rekruttere til behandlende indsatser.

Som tiden går, vil det – ligesom selvskade – blive mere almindeligt at tale om. På selvskade har der været en lang periode, hvor flere og flere taler om det, og det bliver mindre tabubelagt. Og det samme kan jo ske vedrørende kærestevold. (Medarbejder hos Center for Selvmordsforskning)

Det er sandsynligt, at tiden arbejder for en øget opmærksomhed på kærestevold og dermed også for en lettere rekruttering til behandlende tilbud.

4.6 KONKLUSION

Travellers er aldrig blevet implementeret og dermed afprøvet, idet det ikke er lykkedes at rekruttere unge til forløbet. Evaluator vurderer, at rekrutteringsstrategien via Ungdomsbarometeret har indbygget en række barrierer:

- Spørgeskemaet kan fungere som et screeningsværktøj, hvor de unge i besvarelsen opdager, at de er blevet krænket. Dette sker, uden at der er Travellers-vejledere til stede til at hjælpe de unge i den afklaring, spørgsmålene giver anledning til, eller til den psykologiske situation, de efter en måske helt nyvunden erkendelse sidder med. Hermed kan spørgeskemaet sætte noget i gang hos de unge, som Travellers ikke kan følge op her. Herunder at det formentlig ikke har været muligt at underrette myndighederne, når det har været relevant.
- Ungdomsbarometeret henviser de unge fra en måske ny eller ufuldstændig afklaring til et behandlingstilbud hos "fremmede", der ovenikøbet hedder Center for Selvmordsforskning. Dette vurderer evaluator som en meget stor og grænseoverskridende barriere.
- Selve formidlingen til de unge, der har vist interesse for Travellers, har ikke været tilpasset unges sprog eller medier.

- Generelt undrer det, at Center for Selvmordsforskning ikke har anvendt sociale medier, som er de unges foretrukne formidlingskanaler, til udbredelse af viden om Travellers og med mulighed for at afsøge behov og opbygge tillid via chats mv.

Evaluator vurderer herudover, at projektet har givet viden og inspiration til fremtidige indsatser. For det første har Ungdomsbarometeret synliggjort, at der er et behov for en behandlende indsats, idet en relativt stor andel af unge angiver at have oplevet vold i et kæresteforhold. For det andet synes der at være flere oplagte samarbejdsrelationer mellem det brede, forebyggende i andre organisationer såvel som i den generelle kommunale indsats. Disse samarbejdsrelationer vil kunne imødekomme behovet for, at behandlingsdelen tænkes som en del af et længere forløb inklusive afklaringen. Samarbejdsrelationerne kan bygge bro og skabe den tillid og tryghed, som modtagelse af et behandlingstilbud kræver.

5. Kreativ konkurrence om kærestevold

Ligestillingsafdelingen samarbejder med Bryd Tavsheden og Det Kriminalpræventive Råd om en kreativ skolekonkurrence for elever i udskolingen (7.-9. klasse), unge i 10. klasser, erhvervs- og produktionsskoler samt på de gymnasiale ungdomsuddannelser.

Konkurrencen har været en del af handlingsplanen for vold i nære relationer i alle handlingsplanens år, det vil sige fra 2014 til 2017. Tidligere temaer har været "Jalousi" og "Min krop – mine regler". Mens temaet for den kreative konkurrence i 2017-2018, som denne evaluering omhandler, var "Kærester og kontrol – hvad er i orden".

Eleverne har mulighed for at levendegøre deres kreative bidrag inden for tre kategorier: film og foto, lyd og musik samt noveller og digte. Tanken er, at elevernes deltagelse i konkurrencen og deres arbejde med et kreativt produkt skal skabe grobund for diskussion og refleksion i forhold til temaet kærestevold.

Konkurrencen inviterer til kreative fortolkninger af temaet "Kærester og kontrol – hvad er i orden", og det er valgfrit, hvor meget energi de enkelte klasser, deltagere og grupper bruger på deres bidrag. Udover tidsfristen og at det indleverede produkt aktivt forholder sig til temaet, er der ingen faste kriterier for deltagelse. Vinderne kåres ved en præmieoverrækkelse, hvor de nominerede er inviteret.

Denne evaluering havde til formål at dokumentere deltagelsen i konkurrencen og deltagernes tilfredshed samt vurdere deltagernes udbytte i form af øget diskussion om og refleksion over temaet kærestevold.

Overordnet viser evalueringen, at såvel elever som lærere er tilfredse med deres deltagelse i konkurrencen. Der er stor tilfredshed og engagement blandt de nominerede deltagere, som deltog ved præmieoverrækkelsen. I forbindelse med tilrettelæggelse af præmieoverrækkelsen er det dog vigtigt kontinuerligt at have fokus på de unges perspektiv. Det vil sige prioritere indlæg, som fanger de unge, som for eksempel 'Den personlige beretning', opførelse af bidrag eller andet. Det vurderes samtidig, at konkurrencen har inviteret til refleksion og diskussion blandt de deltagende elever. Flertallet af deltagerne har således givet udtryk for tilvejebringelsen af ny viden om kærestevold generelt og om temaet for 2017-2018, "Kærester og kontrol – hvad er i orden", gennem arbejdet med deres bidrag.

Konkurrencen er desuden kommet bredt ud. I 2017 var der 84 bidrag. Data fra 76 af bidragene viser, at bidragene kom fra 36 klasser fordelt på 29 skoler. Disse skoler og uddannelsesinstitutioner var fra alle landets fem regioner, dog med en overvægt af skoler fra Region Hovedstaden og Region Syddanmark, der hver især deltog med 11 skoler. Tidligere konkurrencer har involveret 60 bidrag i 2014, 97 i 2015 og 254 i 2016. I 2016 blev der gjort en ekstra og håndholdt, opfølgende indsats i forhold til

skolerne, hvilket ikke er blevet gennemført de andre år. Til gengæld blev cirka halvdelen af deltagerne hentet via de sociale medier i 2017. Dette blev dog først gennemført sent i processen.

5.1 DATAGRUNDLAG

Evalueringen bygger på data fra indsendelsesformularen, som deltagerne udfyldte i forbindelse med indsendelse af deres bidrag. Heraf fremgår elevernes overvejelser om udformningen af deres produkter, mens de også giver et indblik i deres refleksioner over udbyttet af at deltage i konkurrencen. Som supplement har evaluator været til stede under præmieoverrækkelsen, hvor evaluator gennemførte mindre interviews med både elever og lærere. Derudover har Bryd Tavsheden gennemført en mindre spørgeskemaundersøgelse blandt lærerne, der har evalueret deres oplevelse og tilfredshed med klassens deltagelse i konkurrencen. 16 af omkring 30 mulige lærere har besvaret spørgeskemaundersøgelsen.

5.2 DOKUMENTATION FOR GENNEMFØRELSE

I 2017 var der 84 bidrag. Data fra 76 af bidragene viser, at bidragene kom fra 36 klasser fordelt på 29 skoler. Tidligere konkurrencer har involveret 60 bidrag i 2014, 97 i 2015 og 254 i 2016. Samtlige af landets fem regioner har været repræsenteret i løbet af konkurrencen, mens der har været en overvægt af skoler fra Region Hovedstaden og Region Syddanmark, der hver især deltog med 11 skoler.

Figur 18: Skolernes regionale fordeling

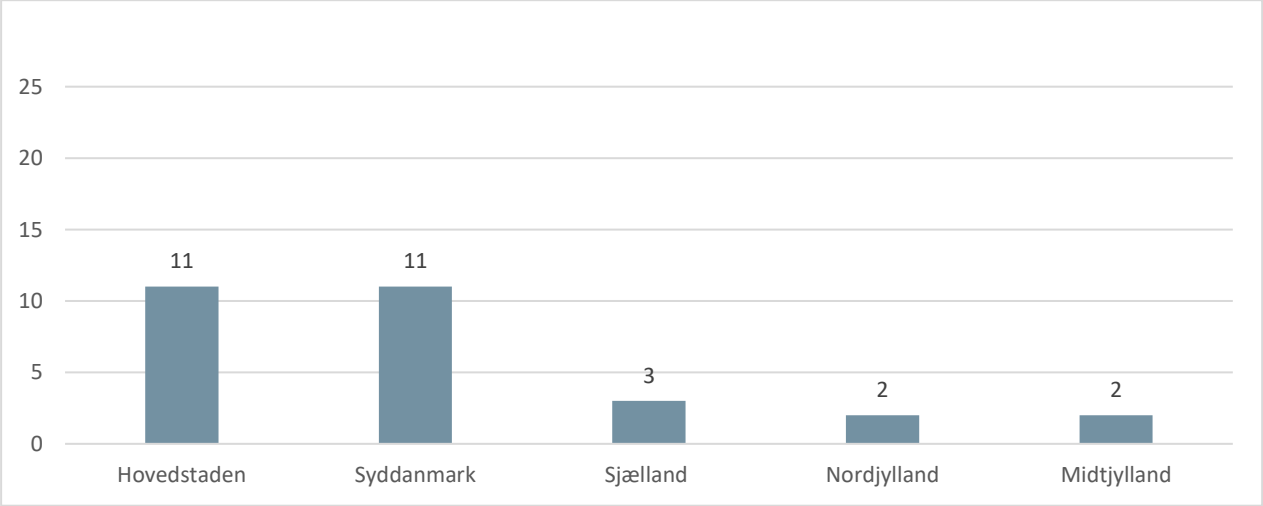

Kilde: Bryd Tavsheden. Note: Tabellen er baseret på elevernes og de studerendes besvarelser i indsendelsesformularen. N = 29.

Det viser sig derudover, at der har været en større andel af grundskoler end af ungdomsuddannelser ved årets konkurrence, hvor 18 var grundskoler, og de resterende 11 var ungdomsuddannelser. I forlængelse heraf var 26 af de 36 deltagende klasser fra grundskoler, mens 10 af de deltagende klasser var fra ungdomsuddannelserne.

Evalueringen viser desuden, at der generelt ikke er nogen bemærkelsesværdig forskel på, hvilke genrer eleverne vælger at arbejde med. Overordnet set vælger eleverne fortrinsvis at udforme deres bidrag inden for film og foto samt noveller og digte, mens der er færre bidrag i kategorien musik og lyd. Årsagen til dette kan være de praktiske udfordringer, der er forbundet med produktionen. Det vil sige adgangen til de nødvendige faciliteter, mens forskellen også kunne være et udtryk for, at konkurrencen i højere grad forsøges integreret i dansk- og mediefagsundervisningen og/eller for eksempel understøttende undervisning.

5.3 TILFREDSHED

Generelt viser evalueringen, at der er en stor tilfredshed med konkurrencen blandt deltagerne, det gælder både deltagende elever og lærere.

En første indikator på tilfredshed er, at flere elever udtrykte begejstring i forhold til deres oplevelse af konkurrencen ved afviklingen af præmieoverrækkelsen. Herudover gav de udtryk for, at de syntes, at kærestevold havde været et relevant, men også udfordrende emne at beskæftige sig med.

En anden indikator, der ligeledes giver et godt billede af tilfredsheden med konkurrencen, er kontaktlærernes vurderinger. Kontaktlærernes vurdering af konkurrencen er overvejende positiv. 81 % af de adspurgte 16 kontaktlærere vurderer, at de har tænkt sig at deltage i konkurrencen igen næste år. Desuden giver 94 % af de 16 kontaktlærerne udtryk for, at de vil anbefale konkurrencen til andre lærere og kollegaer. Det er dog vigtigt at have datagrundlaget in mente, nemlig besvarelser fra 16 lærere jf. ovenfor.

Under evalueringen af konkurrencen blev kontaktlærerne desuden bedt om at tage stilling til konkurrencens form, og om den fungerede efter hensigten for deres elever. Her understreges det særligt, at der har været et generelt behov for at tilpasse konkurrencens tema til den konkrete undervisning, som udarbejdelsen af produktet fandt sted i. Dette kan betyde, at de deltagende elevers mulighed for at vælge frit mellem de forskellige genrer begrænses, eftersom undervisningen skal indfri nogle bestemte læringsmål.

Denne pointe kan med fordel tænkes ind i tilrettelæggelsen af konkurrencen fremover, såfremt det ønskes at udbrede konkurrencen i endnu højere grad. Evaluator vurderer således, at det kan være hensigtsmæssigt dels at målrette konkurrencen til nogle bestemte fag, så det bliver nemmere for særligt

grundskolelærerne at integrere konkurrencen i undervisningen, dels at starte promoveringen af konkurrencen og udsendelsen af diverse materialer, så det passer med lærernes egen tilrettelæggelse af undervisning og læringsmål for det kommende skoleår. Evaluators erfaring er, at dette sker i den første uge, efter at eleverne har fået sommerferie.

5.4 UDBYTTE

Evalueringen viser, at størstedelen af de elever, der har deltaget i årets konkurrence, har fået et udvidet kendskab til problematikken "Kærester og kontrol – hvad er i orden". 89 % af deltagerne vurderede, at de havde lært noget nyt, mens de resterende 11 % gav udtryk for, at de allerede var bekendte med problematikken og ikke lærte noget nyt undervejs. Nogle enkelte af deltagerne, som vurderede, at de ikke havde lært noget nyt, giver dog udtryk for, at de er mere opmærksomme på tematikken nu, end de var tidligere.

Overordnet set giver størstedelen af deltagerne udtryk for, at de har lært noget nyt gennem arbejdet med deres kreative produkter i forhold til kærestevold, dog uden at konkretisere, hvad udbyttet helt præcist består af. Der er dog særligt ét tema, der går igen, når eleverne præciserer, hvad de har lært af deres deltagelse i konkurrencen, som det fremgår af nedenstående figur.

Figur 19: Elevers udbytte af konkurrencen

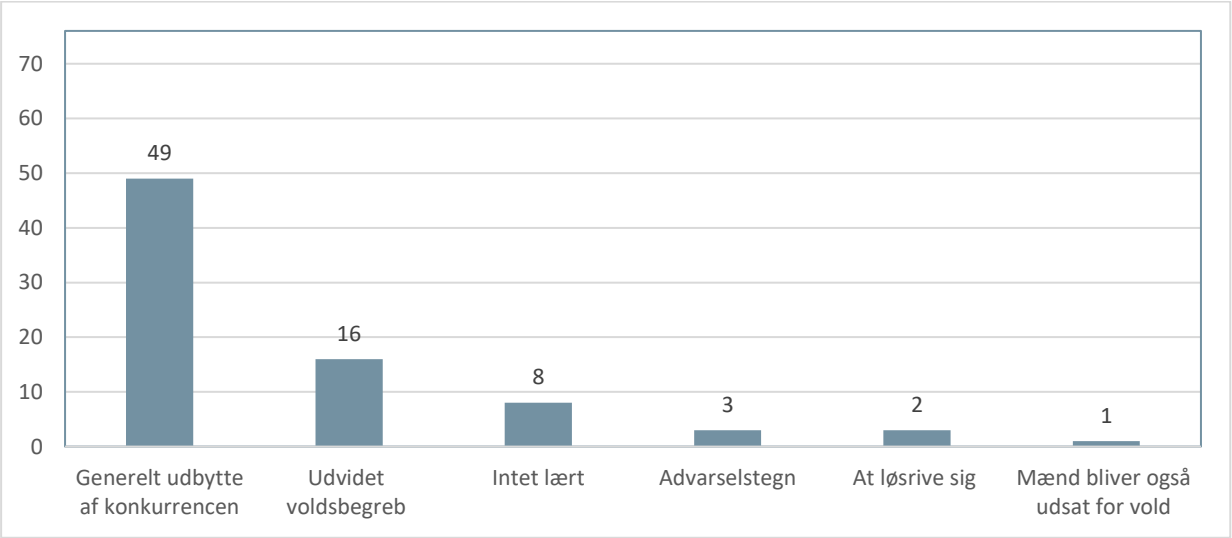

Kilde: Bryd Tavsheden. Note: Tabellen er baseret på 79 elevers og studerendes besvarelser i indsendelsesformularen.

Det er således en central pointe for mange af eleverne, at kærestevold ikke udelukkende begrænser sig til noget fysisk, men at det også kan være psykisk. En gruppe folkeskoleelever udtrykker, hvad de har lært i nedenstående citat:

(…) Kærestevold ikke kun er fysisk vold, men derimod også seksuel vold, materiel vold og psykisk vold. Vi har også lært, at emnet kærester og kontrol er langt mere udbredt, end vi først havde regnet med. (Folkeskoleelever)

Det vidner altså om, at deltagerne, efter arbejdet med deres kreative produkter, har fået en udvidet forståelse af, hvad voldsbegrebet rummer.

Enkelte elever gav desuden udtryk for, at de er blevet mere bevidste om, at kærestevold ofte indebærer advarselstegn, der kan fungere som indikatorer på, om et forhold har udviklet sig i retning af noget skadeligt. En enkelt gruppe betoner også, at det ikke kun er kvinder, der er udsat for kærestevold, men at det også er et reelt problem for mænd, som de udtrykker det.

[Er] det (…) ikke kun piger/kvinder, der kan sidde fast i kærestevold. Mænd kan også, som vi viser i vores video. (Gymnasieelever)

Der er en mindre forskel mellem, hvordan eleverne fra henholdsvis grundskolerne og ungdomsuddannelserne italesætter deres udbytte. Grundskoleeleverne lægger i højere grad vægt på den konkrete nye viden om emnet, mens ungdomsuddannelseseleverne også fremhæver den øgede indsigt i temaet som følge af diskussionerne, som deltagelsen i konkurrencen har inviteret til. Det vurderes, at årsagen til deltagernes forskellige udbytte tager udgangspunkt i den erfaring og viden, som deltagerne i grundskolen henholdsvis på ungdomsuddannelserne indleder forløbet med. Det stemmer godt overens med, at 6 ud af de 8, som svarer, at de intet har lært, er fra ungdomsuddannelserne.

5.5 PRÆMIEOVERRÆKKELSEN

Deltagernes læring begrænser sig ikke udelukkende til arbejdet med deres kreative bidrag. Det viser sig, at elevernes involvering i udarbejdelsen af bidragene varierer meget fra klasse til klasse, hvorfor nogle af deltagerne har haft et større udbytte end andre undervejs i processen. Enkelte deltagere fortæller således, at deres nye kendskab til "Kærester og kontrol – hvad er i orden" ikke tager afsæt i arbejdet med produktet, men derimod i afviklingen af præmieoverrækkelsen.

Ved præmieoverrækkelsen deltager de nominerede og deres klasser for hhv. 7.-9. klasse og 10. klasse, erhvervs- og produktionsskoler, hhx, htx, stx og andre ungdomsuddannelser. Bidragene vises eller læses højt alt efter produktets karakter, og dommerpanelet fremfører sin vurdering og begrundelsen for nomineringen. Derudover er der oplæg fra en tidligere voldsudsat ung fra Bryd Tavsheden.

Præmieoverrækkelsen fortsætter således udbredelsen af viden og information om kærestevold til de nominerede. Det oplæg, som vurderes som mest relevant af både deltagere og evaluator, er den personlige beretning om kærestevold – en metode, som ofte også indgår i Bryd Tavshedens generelle arbejde. Evaluator har også i andre sammenhænge oplevet autentiske beretninger samt brugen af rollemodeller, som målgruppen kan relatere til, som særligt virkningsfulde i forhold til formidling af svære budskaber. I forbindelse med tilrettelæggelse af præmieoverrækkelsen er det vigtigt kontinuerligt at have fokus på de unges perspektiv, og hvilket indhold og hvilken form som vil engagere den målgruppe.

Evaluator vurderer, at konkurrencen har haft succes med dels målsætningen om udbredelse af viden om "Kærester og kontrol – hvad er i orden", dels med at skabe opmærksomhed omkring konkurrencen og derved øge muligheden for et større antal deltagere. Såfremt det ønskes at udbrede konkurrencen i endnu højere grad fremadrettet, kan konkurrencen med fordel tænkes sammen med de konkrete læringsmål for folkeskolens forskellige fag (fælles mål), som lærerne skal indfri i deres undervisning, således at klassernes deltagelse i konkurrencen vil kunne være en del af fagets målopfyldelse.

6. Oplysningsarrangementer om kærestevold afholdt af Bryd Tavsheden

Foreningen Bryd Tavsheden arbejder for at bryde tabuet omkring børne- og kærestevold. Siden 2003 har dens aktivitetsportefølje indeholdt afholdelse af temadage på grundskoler og ungdomsuddannelser. Med handlingsplanen fik Bryd Tavsheden midler til at afholde oplysningsarrangementer på grundskoler og ungdomsuddannelser, hvis formål var at øge opmærksomheden på og dermed også forebygge vold i kæresteforhold. Helt konkret er oplysningsarrangementernes formål følgende:

- At give unge viden om og inspirere dem til refleksioner over, hvad der kendetegner et sundt kæresteforhold
- At give de unge viden om mulig hjælp mod vold.

Rådgivende Sociologer ApS har gennemført en evaluering af oplysningsarrangementerne i perioden 2016-2017. Evalueringen bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt deltagende elever og kontaktlærere samt observation ved arrangementer og samtaler med elever. Svarprocenten på spørgeskemaundersøgelsen til eleverne er relativt lav på 9,5 % (svarende til 421 elever), mens 46 kontaktlærere har besvaret spørgeskemaet, hvorfor der må tages forbehold for, om resultaterne er skævvredne. Dette afsnit baserer sig udelukkende på Rådgivende Sociologers evaluering.

6.1 OPLYSNINGSARRANGEMENTERNE

Bryd Tavsheden har i 2016 og 2017 afholdt arrangementer på 38 skoler i alle landets regioner med deltagelse af 4418 elever fordelt på 8.-10. klassetrin samt 1. g og efterskoler. Det betyder, at oplysningsindsatsen har opfyldt de succeskriterier, som blev opstillet ved indsatsens start.

Bryd Tavsheden anvender forskellige metoder til arrangementerne for at skabe opmærksomhed og holde fokus blandt de unge samt for at ramme unges forskellige præferencer. Metoderne indebærer følgende:

- En repræsentant fra det lokale politi er til stede og kan bidrage med fakta på området.
- En ung fortæller en personlig historie om erfaring med kærestevold fra unge.
- Korte oplysningsfilm.
- Kreativ formidling af kærestevold gennem enten livemusik eller skuespil.

Der er desuden altid en rådgiver med fra Bryd Tavshedens RejseBasen, som eleverne kan henvende sig til umiddelbart efter arrangementet. Rådgiveren kommer igen på skolen 14 dage efter arrangementet. Det skyldes, at erfaringen viser, at mange børn og unge skal samle mod til at tale med en rådgiver.

6.2 TILFREDSHED

Overordnet viser evalueringen, at både elever og lærere er meget tilfredse med oplysningsarrangementerne. 96 % af de 421 elever er tilfredse eller meget tilfredse, og 96 % af kontaktlærerne vurderer, at både lærere og elever er tilfredse eller meget tilfredse. I den forbindelse viser data, at elevernes alder og køn har minimal betydning for deres tilfredshedsgrad.

En indikator for elevernes umiddelbare tilfredshed, som også har betydning for deres potentielle udbytte af arrangementet, er elevernes opmærksomhed under oplysningsarrangementerne. Her vurderer både elever og kontaktlærere, at eleverne var opmærksomme, og at de mange forskellige indslag særligt bidrager til denne opmærksomhed.

Kontaktlærerne er dels blevet spurgt om, hvorvidt de gerne vil have besøg af Bryd Tavsheden igen, dels om, hvorvidt de vil anbefale Bryd Tavsheden til andre skoler – to indikatorer for kontaktlærernes tilfredshed og vurdering af arrangementernes relevans. Her viser data, at 93 % er interesserede i at få besøg igen, mens 83 % vil anbefale Bryd Tavsheden til andre skoler.

6.3 UDBYTTE

Evalueringen viser, at oplysningsarrangementerne har sat refleksion i gang hos eleverne om deres umiddelbare opfattelser af vold og givet dem redskaber til at håndtere volden. Det betyder, at de overordnede formål med indsatsen er opfyldt. Når eleverne skal beskrive, hvad de fik mest ud af ved arrangementet, er det dels konkrete indslag, dels det udbytte, de har fået af arrangementet. En sortering og optælling af elevernes svar ses i nedenstående figur.

Figur 20: Elevernes svar på, hvad de fik mest ud af ved oplysningsarrangementet

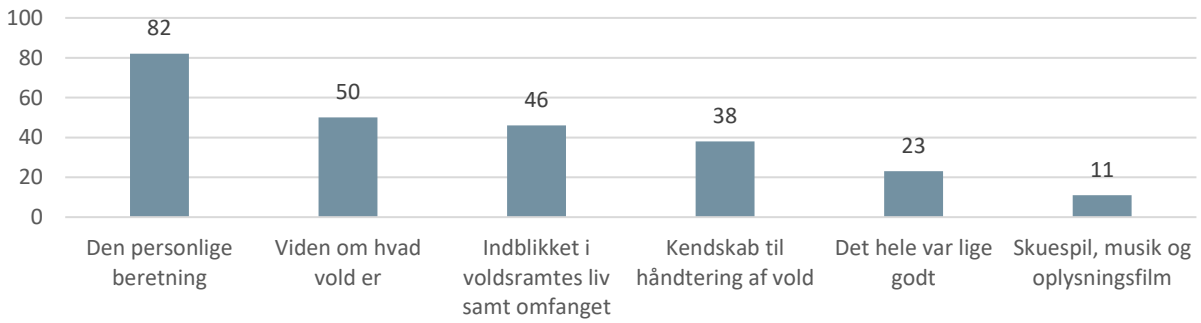

Kilde: Bryd Tavsheden. Note: Tabellen er baseret på en sortering af fritekstbesvarelser, hvor eleverne er blevet bedt om at beskrive, hvad de husker som værende mest udbytterigt ved arrangementet. (N =367) Kilde: Rådgivende Sociologer ApS.

Det er særligt den personlige beretning, som både elever og kontaktlærere fremhæver. Erfaringen fra andre projekter er også, at autentiske beretninger er særligt virksomme, når et budskab skal overleveres, især hvis de fremlægges af personer, som den pågældende målgruppe kan forholde sig til. Kontaktlærerne fremhæver desuden særligt de indslag, som var kreativt formidlet.

Der er enkelte køns- og aldersforskelle, når det gælder udbytte. Flere piger end drenge finder det udbytterigt at få viden om, hvad vold kan være, og hvor mange former vold kan antage, mens flere drenge end piger finder det udbytterigt at få indblik i andres liv, og hvor udbredt vold egentlig er.

De 13-16-årige har i højere grad end 17+-årige angivet, at de fik noget ud af indblikket i andres liv, udbredelsen af vold og generel viden om, hvad vold kan være.

At modtage rådgivning er også et potentielt udbytte for eleverne. Her vurderer 43 % af kontaktlærerne, at en eller flere af deres elever benyttede RejseBasens rådgivning efter arrangementet. Eleverne er ikke direkte blevet spurgt om dette og nævner det ikke selv i forbindelse med, hvad de fik mest ud af ved arrangementet. Det kan også være, at de ser rådgivningen som noget andet end selve arrangementet og derfor ikke nævner den.

6.4 VIDEN OM MÅLGRUPPEN

I forbindelse med evalueringens spørgeskemaundersøgelse er eleverne blevet spurgt om en række emner, hvor viden kan bidrage til udvikling og implementering af indsatser på området for forebyggelse af kærestevold og vold generelt.

Undersøgelsen viste, at 48 % af eleverne har været udsat for vold mindst én gang. Ud af disse er 25 % blevet slået, mens 4 % er blevet seksuelt krænket.[24] I den forbindelse påpeger Rådgivende Sociologer ApS, at den forholdsvis høje andel af elever, som har været udsat for vold mindst én gang, kan skyldes, at spørgeskemaundersøgelsen særligt har appelleret til de unge, som netop har været udsat for vold.

Omfanget af elevernes erfaring med vold bekræfter, at der er behov for forskellige hjælpeformer samt kendskab til for eksempel organisationer som Bryd Tavsheden. Eleverne er blevet spurgt om, hvilken hjælpeform de foretrækker. Her foretrækker 50 % af eleverne en direkte henvendelse fra for eksempel en lærer, RejseBasen, en vejleder, en sundhedsplejerske mm. De er også blevet spurgt om, hvor eller hos hvem de først ville søge hjælp, hvis de havde et alvorligt problem. 52 % af eleverne svarer, at de ville gå til deres ven/veninde eller forældre først, hvis de havde et alvorligt problem.

[24] Evaluator har ikke kendskab til eller ansvar for, hvorvidt der er taget højde for underretningspligten i forbindelse med de unges udfyldelse af spørgeskemaet.

Der er enkelte alders- og kønsforskelle i forhold til foretrukken hjælp og form. Flere piger end drenge vil søge hjælp hos en ven/veninde først, mens flere drenge end piger ville søge hjælp hos forældre først. Den ældste målgruppe vil i højere grad end den yngste målgruppe søge hjælp først gennem chat eller hos en web-brevkasse.

Hvis eleverne skal søge hjælp til et alvorligt problem, vægter 68 % af dem tillid til den hjælpende højest, mens kun 9 % påpeger vigtigheden af, at hjælpen kommer fra en fagperson. Her findes statistisk signifikante kønsforskelle, da piger vægter tillid til den, som hjælper, højere, end drenge gør, og i højere grad gerne vil have hjælp af den samme igen, mens flere drenge vægter anonyme hjælpere højere. Flere piger end drenge vægter det også højt, at hjælpen er til stede, når der er brug for den.

Baseret på data om elevernes kendskab til Bryd Tavsheden påpeger Rådgivende Sociologer ApS desuden, at fysisk fremmøde er vigtigt, hvis organisationer som Bryd Tavsheden skal nå børn og unge. Synlighed er afgørende for, at den unge søger hjælp og ikke kun på de sociale medier.

6.4.1 Særligt fokus på voldsramte drenge

Ifølge Bryd Tavsheden er der en generel tendens til, at voldsramte drenge i mindre grad end voldsramte piger benytter sig af rådgivningstilbud. Derfor er det særligt interessant at have fokus på drengene, da de tilsyneladende er sværere at nå.

I forbindelse med evalueringen af oplysningsarrangementerne er eleverne derfor blevet spurgt om, hvordan man bedst når ud til og hjælper voldsramte drenge. Størstedelen af eleverne påpeger behovet for en ændring af samfundsopfattelsen af maskulinitet, hvorunder det skal italesættes, at man som dreng og mand godt kan være sårbar og bede om hjælp. I den forbindelse nævner nogle elever, at det vil virke aftabuiserende, hvis mænd også varetager hjælpen eller rådgivningen. Andre nævner, at drengene skal opsøges ved mistanke. At understrege anonymiteten ved modtagelse af hjælp nævnes ligeledes. Dette stemmer godt overens med de præferencer, drengene nævner i spørgeskemaundersøgelsen om hjælpeform, og hvad der er vigtigt i den forbindelse.

7. Hjemmesiden "Vold i nære relationer"

7.1 OM HJEMMESIDEN

Som en del af den nationale handlingsplan har Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (MBUL) afsat 800.000 kr. til udvikling og opdatering af hjemmesiden "Vold i nære relationer" i årene 2015-2017. Det er Socialstyrelsen, som ejer siden, og som har været ansvarlig for at løfte projektet. Hjemmesiden findes stadig med de opdateringer, der er tilføjet i projektperioden.[25]

Formålet med "Vold i nære relationer" er at stille konkret, handlingsorienteret viden til rådighed, som kvalificerer fagfolk og andre relevante aktørers arbejde med og viden om vold i nære relationer. Desuden tilbyder hjemmesiden en mere generel vinkel i forhold til vold, herunder blandt andet omfang, udbredelse mm.

Tanken med hjemmesiden er således, at den skal skabe et solidt, fagligt fundament, som fagpersoner og andre relevante aktører kan orientere sig i, når der opstår et behov for handlingsorienteret viden og/eller generel baggrundsinformation om vold i nære relationer. Hjemmesiden er derfor et medium, hvis primære opgave er at tilbyde faglig sparring, der gør fagfolk og andre relevante aktører i stand til at handle på et oplyst grundlag og lader dem føle sig "klædt på" til at træffe "rigtige" beslutninger.

Overordnet kan det fremhæves, at hjemmesiden i løbet af 2018 havde et samlet antal besøgende på omkring 25.000. Derudover havde særligt siden "Viden om vold" interesse blandt hjemmesidens besøgende. Informationen på hjemmesiden er lettilgængelig for brugerne, da den er godt formidlet og gør læseren opmærksomhed på yderligere informationskilder.

Det skal dog nævnes, at læseren muligvis ikke kommer rundt på hele hjemmesiden, eftersom der er meget information og mange sider, hvilket ligeledes er en bekymring, som man har talt om internt i Socialstyrelsen.

Det kan konkluderes af evaluator, at størstedelen af de besøgende finder hjemmesiden via Google, hvilket betyder, at de enten har søgt efter hjemmesiden eksplicit eller brugt nogle bestemte nøgleord i forhold til vold i nære relationer. Derudover har direkte søgninger på hjemmesiden samt både Facebook og Socialstyrelsens nyhedsbrev været baggrunden for et større antal besøgende.

[25] Siden kan findes her: https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer

7.2 EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG

Evalueringen af hjemmesiden baserer sig på følgende:

- Dataudtræk fra 2018, der giver et overblik over antallet af besøgende og deres aktivitet på hjemmesiden, herunder hvilke temaer de besøgende viser interesse for, og hvor lang tid de i gennemsnit bruger pr. side.
- To interviews med projektlederen fra Socialstyrelsen, gennemført henholdsvis primo 2018 og primo 2019.
- Projektbeskrivelsen.
- Evaluators vurdering af det tilgængelige materiale.

7.3 IMPLEMENTERING

Overordnet har Socialstyrelsen opstillet fem mål for varetagelsen af hjemmesiden:

- Udvikling af viden om voldsudsatte mænd
- Udvikling af viden om gensidig vold, stalking og kærestevold
- Udvikling af viden om nye emner/nyeste viden
- Udvikling, vedligeholdelse og opdatering af hjemmesiden
- Synliggørelse af hjemmesiden.

Udover de tre første punkter, der beskæftiger sig med den tilgængelige viden, har Socialstyrelsen ligeledes arbejdet på at vedligeholde og opdatere hjemmesiden, så den både forbliver aktuel og tilgængelig sprogligt, og samtidig bevarer et æstetisk udtryk, som brugerne nemt kan navigere rundt i. Til sidst har det været fundamentalt at udbrede kendskabet til hjemmesiden, da den er et tilbud til fagpersoner.

7.3.1 Udvikling af viden

Socialstyrelsens målsætning om udvikling af viden i forhold til de planlagte temaer efterkommes. Dog har man været nødsaget til at udskyde formidlingen af information om "gensidig vold" på hjemmesiden, hvilket har betydet, at denne først blev realiseret på hjemmesiden efter endt projektperiode. Årsagen hertil er, at Socialstyrelsen har haft svært ved at finde eksisterende litteratur og materiale om temaet. Overordnet har Socialstyrelsen dermed udvidet hjemmesidens tilgængelige materiale med de planlagte temaer.

Hjemmesidens målgruppe er fagfolk og andre relevante aktører, der arbejder med vold i nære relationer til daglig, hvorfor man har tilstræbt at formulere et vidensgrundlag, der ikke alene er beskrivende, men også handlingsorienterende, så det kan bruges aktivt af dem, det er relevant for. Der er således

afsnit med handleguides målrettet forskellige grupper af fagpersoner med forskellige gode råd og relevante links.

Under slutinterviewet påpeger projektlederen, at de er yderst tilfredse med indholdet, og tilføjer, at det er noget af det bedste, de har liggende på Socialstyrelsens hjemmeside.

7.3.2 Udvikling, vedligeholdelse og opdatering

En del af Socialstyrelsens varetagelse af "Vold i nære relationer" har omfattet udviklingen, vedligeholdelsen og opdateringen af hjemmesiden. Der har ikke været nogen systematisk fremgangsmåde i forhold til denne del af opgaven, da det er sket løbende. Det skyldes, at styrelsens førsteprioritet ifølge projektlederen har været at læse ny litteratur og udvide hjemmesidens materiale.

Det kan fremhæves, at Socialstyrelsen er ganske succesfuld med den sproglige formidling på hjemmesiden. Sproget og informationen er lettilgængeligt for de besøgende, samtidig med at hjemmesidens design fremstår overskueligt og anvendeligt. Det skal dog nævnes, at hjemmesiden har et stort antal sider, hvilket kan betyde, at man muligvis mister læsere undervejs. Dette kan – som Socialstyrelsens kommunikationspersonale ligeledes påpeger – skyldes, at det muligvis "*bliver for langt i forhold til klik og læsning*". Dertil kommer, at den gennemsnitlige bruger befinder sig på de enkelte sider i knap 1 minut, hvilket betyder, at indholdet skal være nemt at tilgå, således at det fanger og fastholder brugeren med det samme

I slutinterviewet fra 2019 fortæller projektlederen, at der efter endt projektperiode fortsat er et fokus på at opdatere hjemmesiden – dog primært i forhold til kvalitetsforbedringer såsom vedligeholdelse og layout.

7.3.3 Synliggørelse

Socialstyrelsens arbejde med at udbrede kendskabet til hjemmesiden blandt fagfolk og andre relevante aktører er foregået via nyhedsbreve og mundtlig formidling internt i Socialstyrelsen, mens man har valgt ikke at inddrage eksterne samarbejdspartnere. Derudover har man under formidlingen af hjemmesidens indhold været i løbende kontakt med kommunikationspersonalet for at optimere hjemmesidens tilgængelighed på internettet. Det betyder, at det for personer, der søger efter information om vold i nære relationer på internettet, bliver lettere at finde frem til hjemmesiden, når de bruger nogle bestemte nøgleord som for eksempel "vold i nære relationer", "stalking" osv. Der er ikke blevet lavet en egentlig kommunikationsplan, da man internt i styrelsen blev enige om, at nyhedsbrevet var den rette vej.

7.4 HJEMMESIDENS BESØGENDE

Det er vanskeligt at give en samlet karakteristik af, hvem hjemmesidens primære brugerflade er. Det skyldes, ifølge kommunikationspersonalet, at de hverken må indsamle eller videregive sådanne oplysninger. Man er således ikke klar over, hvilke fagpersoner der benytter hjemmesiden, mens det desuden er udfordrende at sige noget om, hvordan de bruger hjemmesidens vidensgrundlag i deres arbejde.

Socialstyrelsen oplever dog, at hjemmesiden bliver brugt flittigt, hvilket giver sig udtryk i antallet af besøgende, og også vækker interesse hos borgere og journalister. På baggrund af det datamateriale, som Socialstyrelsen har om aktiviteten på hjemmesiden, kan man fremhæve følgende:

- Hjemmesidens totale antal besøgende i 2018 var cirka 25.000, hvoraf omkring 12.000 besøgte "Viden om vold". Det er dermed den side, som de besøgende viser klart størst interesse for.
- De besøgende bruger som udgangspunkt mest tid på siden "Viden om vold", hvor der gennemsnitligt bruges lidt over et minut. Herudover kan det fremhæves, at de resterende sider "Mænd der lever med partnervold", "Stalking" og "Kærestevold" gennemsnitligt har en besøgstid på under et minut.
- De besøgende finder primært hjemmesiden gennem Google, direkte søgninger og andre søgemaskiner samt Facebook og Socialstyrelsens nyhedsbrev. Det kunne således tyde på, at Socialstyrelsens arbejde med søgeoptimering af hjemmesiden har båret frugt, og at nyhedsbrevet ligeledes fungerer efter hensigten. Man kunne dog overveje, om formidlingen af viden om hjemmesiden til eksterne samarbejdspartnere ville have resulteret i flere besøgende via søgemaskiner på nettet eller andre kilder såsom Facebook eller Socialstyrelsens egen hjemmeside.

8. Kampagne om psykisk vold

Kampagnen kørte fra december 2016 til januar 2017. Den bestod af dels en pressekampagne, dels en kampagne på de sociale medier.

Formålet med kampagnen har været at udvide forståelsen af voldsbegrebet blandt unge mennesker. Konkret er budskabet, at vold er mere end fysisk vold, og at psykisk vold kan være lige så skadelig som fysisk vold. Samtidig hjælpes målgruppen til at genkende tidlige tegn på vold og opfordres til at sige fra med henblik på at skabe empowerment. Målgruppen for kampagnen var unge i parforhold i alderen 16-24 år, herunder også unge af anden etnisk herkomst end dansk. Kampagnen var primært henvendt til voldsudsatte, men også voldsudøvere. Den sekundære målgruppe var pårørende, for eksempel forældre, samt sagsbehandlere og lærere.

Konkret blev der i kampagnen lavet tre hovedfilm, der hver viste en fiktiv, men virkelighedsnær situation med et par, hvor den ene udøver psykisk vold. Videoerne varer 3-5 min. og kørte under overskriften "Vold kan forekomme" – som også var indledning til hver video. Pointen var at vise, at psykisk vold også er en form for vold, og teksten skulle både give en "stop-effekt", så målgruppen blev særligt opmærksom, og samtidig fange nysgerrigheden, så seerne ser hele filmen igennem for at nå til pointen til sidst, som er "Det er ikke alle former for vold, der giver blå mærker – sig fra!".

I tilknytning til hovedfilmene blev der lavet tre ekspertfilm, 3 faktaposts, baseret på en undersøgelse blandt unge, en artikel om tegn på psykisk vold og en artikel om personlige historier og reaktioner på kampagnen.

Der blev også anvendt "influencers" i kampagnen; tre bloggere og en youtuber delte en historie om psykisk vold.

Pressekampagnen bestod af en hovedpressemeddelelse ved versionerede pitchmails til forskellige medier. Historien blev blandt andet gjort interessant med relevante tal om omfanget af problemet; helt nye tal fra en undersøgelse blandt unge, der viste, at de ikke kender tegnene på psykisk vold, og at de ikke kan sige fra, når deres grænser overskrides af en kæreste. Samtidig blev medierne tilbudt interviews med eksperter og relevante casepersoner.

Undervejs har der været et community management, som har interageret med brugerne på de sociale medier. Der er i den forbindelse blevet lavet et beredskabsnotat og besluttet en "tone-of-voice", så svarene fik karakter, som om de kom fra en ven eller søskende, i modsætning til fra for eksempel en forælder eller en lærer. Der blev også lavet en FAQ i samarbejde med forskellige aktører på området, herunder Lev Uden Vold, for at kvalificere besvarelserne. Denne FAQ blev løbende udbygget. Generelt blev der givet svar inden for 24 timer, også i ferien.

8.1 IMPLEMENTERING

Kampagnen blev udført som planlagt. Der var lagt en plan for, hvornår og hvordan de forskellige dele skulle udkomme, og planen blev fulgt. Den sidste uge var dog med vilje holdt åben i planlægningen, så man kunne lægge det indhold ind, som gav bedst mening på det tidspunkt. Det blev blandt andet brugt til at oprette en tråd, hvor målgruppen blev opfordret til at dele deres egne historier. Kampagnegruppen havde fra starten ikke forestillet sig, at der ville være villighed til at dele personlige erfaringer på de sociale medier på et så følsomt område og på et åbent medie som Facebook, hvor man jo ikke er anonym. Undervejs i kampagnen oplevede man dog, at flere i målgruppen netop havde lyst til at dele egne historier, og projektgruppen fik derfor idéen til at gøre brug af den lyst til at systematisere historierne. Dermed blev mange historier delt den sidste uge, og det fungerede rigtigt godt. Tidligere i kampagnens forløb havde projektgruppen andre, mindre idéer, som ikke kunne gennemføres, fordi de ikke var en del af den godkendte plan. Erfaringen viser dermed, at det kan være en rigtigt god idé med en vis fleksibilitet i planlægningen, da gode idéer kan opstå undervejs.

Efter kampagnen er Facebooksiden mv. blevet lukket. Det er sket, fordi siden ikke kunne køre uden et community management, og der var ikke nogen, der kunne overtage den rolle. Der var afsat midler til en kampagne på 7 uger, og der var således heller ikke midler til at fortsætte community management-delen. Man kan stadig finde dele af kampagnens indhold på YouTube og Lev Uden Volds hjemmeside, men de bliver ikke længere delt og kommenteret på de sociale medier, og alle diskussioner kan ikke længere findes. Det mener evaluator er ærgerligt, da effekten af kampagnen sandsynligvis kunne være fortsat længere, hvis man havde opretholdt et mindre community management. Vi foreslår derfor, at man indtænker forankring over en længere periode ved lignende kampagner, for eksempel hos en af aktørerne på området.

Projektlederen fortæller, at man var lidt bekymrede for, om timingen af kampagnen var dårlig, da der kort forinden havde været en del i medierne om psykisk vold i forbindelse med filmen "Vold i kærlighedens navn". Det viste sig dog, at det ikke var noget problem, og at der måske snarere opstod en synergi, som forstærkede interessen. Dette tilskrives, at kampagnen havde en anden vinkel end den tidligere medieopmærksomhed.

8.2 RESULTATER

I dette afsnit beskrives kampagnens resultater i form af udbredelse og engagement.

8.2.1 Kampagnen nåede bredt ud

Kampagnen er nået meget bredt ud, viser data. Der er en rækkevidde på 2,8 millioner og 8,6 millioner eksponeringer på kampagnens egen sociale mediedel, mens de mediehistorier, som kampagnen har

genereret, har haft 16,9 millioner impressions. Videoerne er blevet vist 2 millioner gange, og gennemsnitligt er der blevet set 23 % af videoen. Det er højt, når man tager i betragtning, at filmene er relativt lange. Over 400.000 gange er en video blevet set i sin helhed.

Facebook har været det vigtigste sociale medie i kampagnen. Facebookgruppen har haft næsten 5.000 følgere, hvilket er rigtigt meget på syv uger. Det er også her, der har været flest eksponeringer og visninger af videoerne.

8.2.2 Højt engagement og relevante debatter

Det, der særligt har kendetegnet kampagnen, har været et højt engagement. 55 % af kampagnens visninger var organisk drevet, hvilket vil sige, at de er drevet af brugernes delinger, likes og kommentarer, hvilket igen betyder, at deres venner på sociale medier bliver eksponeret for kampagnen, uden at det koster noget. Det er ifølge projektlederen et unikt højt tal, og det er naturligvis medvirkende til, at kampagnen er nået så bredt ud. Der har været over 18.000 likes, 4.000 kommentarer og 2.000 delinger på kampagnens indhold på de sociale medier.

Også kampagnens influencers har været effektive. De tre bloggere havde personlige erfaringer med psykisk vold, som de delte, hvilket også gav mange reaktioner. Indlæggene har således haft mange flere visninger, end de plejer at have, og læserne brugte gennemsnitligt mere tid på indlæggene. De fire influencers blev betalt for at lave indhold til brug i kampagnen, men lavede på eget initiativ flere opfølgende indslag. Det er ret usædvanligt og vidner om, at det er et vigtigt emne, som vakte engagement – også blandt de valgte influencers' følgere.

Figur 21: Typisk reaktion på hovedfilm (på Facebook)

Videoerne og det øvrige indhold har skabt mange reaktioner. Mange har genkendt situationer og følelser enten fra sig selv eller fra nogle, de kender. De fortæller, at det er med til at skubbe til et emne, som ofte er lettere tabubelagt, og dermed skabe åbenhed og diskussion. Andre har haft svært ved at se, hvor volden forekommer, hvilket har været en booster for netop debatten og refleksionen om, hvad vold egentlig er. Her har community managerne også været inde at fortælle, at det ikke er den

enkelte situation, der er problemet, men at det bliver et problem, hvis det er et mønster i forholdet, at denne type situationer opstår.

8.2.3 Synlighed i traditionelle medier

Kampagnen har været ret synlig i de traditionelle medier og har haft succes med at sætte psykisk vold på dagsordenen. Der har været 6 klip på henholdsvis nationalt tv og radio, 21 klip i nationale dagblade, 56 klip i regionale/lokale medier og 8 klip i ungdomsmedier.

Også her har der været et højt engagement. På de nyhedsartikler, der var relateret til kampagnen, var der over 1.000 delinger og 4.000 reaktioner.

8.2.4 Betydning for målgruppen

Mange har som nævnt delt deres historier gennem kampagnen og især i den sidste uge. Det er med til at skabe åbenhed og refleksion blandt dem, som ikke umiddelbart kunne se det voldelige element i filmene. Det har formentlig også givet noget for folk, at de selv har kunnet fortælle deres historie og genkende deres situation i filmene og i de andres historier. Den generelle tone i kommentarfeltet har således også været støttende og opbakkende.

Der er flere tegn på, at mange unge gennem kampagnen er blevet opmærksomme på, at de måske er i et usundt forhold, og kommer tættere på at sige fra og/eller søge hjælp. Det indhold, der har skabt mest trafik i perioden, har været en linkpost til en artikel om "13 tegn på at du er i et forhold med psykisk vold". Kampagnegruppen har ligeledes fået en del henvendelser om, hvor man kan søge hjælp via kampagnen.

Også personer, der selv udøver vold, er blevet mere bevidste om deres adfærd gennem kampagnen. Flere af dem, som har henvendt sig for rådgivning i forbindelse med kampagnen, har identificeret sig med de personer i filmen, som udøver vold. Der er også nogle i kommentarfelterne, der efterlyser mere opmærksomhed om og flere tilbud til voldsudøvere.

Alt i alt er der grund til at konkludere, at kampagnen har været med til effektivt at skabe en debat om voldsbegrebet, sprede viden om psykisk vold og hjælpe unge til at sige fra, hvis de er i et forhold med psykisk vold.

9. Hotline og juridisk rådgivning til personer udsat for vold

Landsorganisationen af Kvindekrisecentre, LOKK, har i over 10 år drevet den nationale hotline og tilbudt juridisk rådgivning til kvinder, der er blevet udsat for vold. I 2015 bevilligede Ligestillingsafdelingen i Udenrigsministeriet midler, som gav LOKK mulighed for at fortsætte dette arbejde med en udvidelse af målgruppen, så tilbuddene henvender sig til alle over 18 år, der har været udsat for vold i nære relationer, og ikke som tidligere kun til voldsudsatte kvinder. I målgruppen er således både voldsudsatte mænd og kvinder, personer, der oplever kærestevold, gensidig vold, vold i samkønnede relationer, stalking mv.

Tilbuddenes formål er, at hotline og rådgivning skal være medvirkende til at forstærke og forbedre indsatsen til personer, der har været udsat for vold i nære relationer, så de i højere grad får et liv fri for vold, samt at der skabes et bedre samfund med større ligestilling mellem kønnene. Konkret forventes hotlinen og den juridiske rådgivning at bidrage til dette i kraft af underformålene:

- At yde kompetent rådgivning og vejledning på et højt fagligt niveau
- At kunne tilbyde relevant viden til de voldsudsatte om blandt andet mulighederne for støtte.

Projektperioden for hotlinen og den juridiske rådgivning startede 1. januar 2015. Hotlinen er et anonymt, døgnåbent tilbud alle årets dage. Den juridiske rådgivning er åben alle hverdage. I perioden 1. januar 2015 til 30. september 2016 var det LOKK, der var kontraktholder for indsatsen. I den tid betjente Odense Krisecenter hotlinen, mens den juridiske rådgivning blev varetaget af jurister i LOKK's sekretariat. Odense Krisecenter overtog kontrakten fra 1. oktober 2016 til 30. september 2017[26], hvor de fortsatte med at drive hotlinen. Der var ingen juridisk rådgivning i denne periode. Fra 1. oktober 2017 drives hotline og juridisk rådgivning under initiativet Lev Uden Vold.

Den følgende evaluering baserer sig på projektbeskrivelse samt statusnotater fra LOKK og Odense Krisecenter.

Overordnet kan evalutor fremhæve, at LOKK og Odense Krisecenter oplevede stor tilfredshed med og taknemmelighed for hjælpen blandt dem, som henvender sig til både hotline og juridisk rådgivning. De oplevede samtidig også stor efterspørgsel blandt fagfolk efter deres ekspertise og modtog i projektperioden løbende opfordringer til at holde oplæg om de forskellige problemstillinger, de møder i deres arbejde med voldsudsatte i nære relationer. I den første kontraktperiode blev der afholdt cirka

[26] Den oprindelige projektperiode løb fra den 1. oktober 2016 til 31. marts 2017, men Odense Krisecenter fik en tillægskontrakt for perioden 1. april 2017 til 30. september 2017.

66 oplæg for en række forskellige aktører, herunder bydelsmødre, socialrådgivere, Statsforvaltningen, undervisere på produktionsskoler, studievejledere, sundhedsplejersker, lærere på sprogskoler, frivillige og medarbejdere på krisecentre, mentorer for handicappede, politi mm. Evaluator vurderer på den baggrund, at LOKK er kommet bredt ud til både fagfolk, pårørende og voldsudsatte.

Der er blevet etableret følgegruppe og samarbejde med aktører, hvorunder der har været gennemført fælles og bilaterale møder i projektperioden. Herudover skal det nævnes, at medarbejderne ifølge statusnotaterne har været meget tilfredse med den opkvalificering, de har modtaget i regi af projektet.

Evaluator kan dog konkludere, at forventningen om at øge antallet af henvendelser til hotline og rådgivning ikke er indfriet, da antallet af henvendelser ikke har oversteget det årlige antal for de eksisterende tilbud, til trods for udvidelse af målgruppe samt kapacitet. Dette gælder for såvel LOKK's som Odense Krisecenters perioder som kontraktholdere.

9.1 HOTLINE

Hotlinen har registreret i alt 7.546 henvendelser i hele projektperioden fra 1. januar 2015 til 30. september 2017. Derudover har Odense Krisecenter i perioden 1. oktober 2016 til 30. september 2017 registreret 178 opkald, hvor personen i den anden ende har afbrudt samtalen. Evaluator vurderer, at 7.546 henvendelser viser, at der bliver hjulpet rigtigt mange gennem eksistensen af denne hotline. Hvis man forestiller sig, at hotlinen ikke eksisterede, ville rigtigt mange således ikke have mulighed for at få rådgivning og vejledning. LOKK og Odense Krisecenter oplevede også et stort behov for den samlede indgang til hjælp, som hotlinen udgør. Målet var at udvide antallet af henvendelser ved hjælp af dels en udvidelse af målgruppen, dels en opnormering af antallet af medarbejdere. Dette mål er ikke nået, da hotlinen havde omkring 5.000 henvendelser årligt inden projektperioden.

De tidlige statusrapporter for 2015 fra LOKK samt den afsluttende rapport fra Odense Krisecenter indeholder mere uddybende indsigt i henvendelserne, og typen af dem, som henvender sig, fremgår af nedenstående figur. Det ses, at den største andel af henvendelserne er kommet fra en voldsudsat. De voldsudsatte udgør tilsammen 53 % af alle henvendelserne. Henvendelser fra fagfolk udgør den næststørste andel med 21 %, og derefter følger pårørende samt venner, bekendte og naboer med hver 11 %. Fordelingen er ikke væsentligt anderledes, end hvad Lev Uden Vold oplever, efter at de har overtaget hotlinen[27].

[27] Lev Uden Volds årsrapport 2018.

Figur 22: Typen af den, som henvender sig til hotlinen

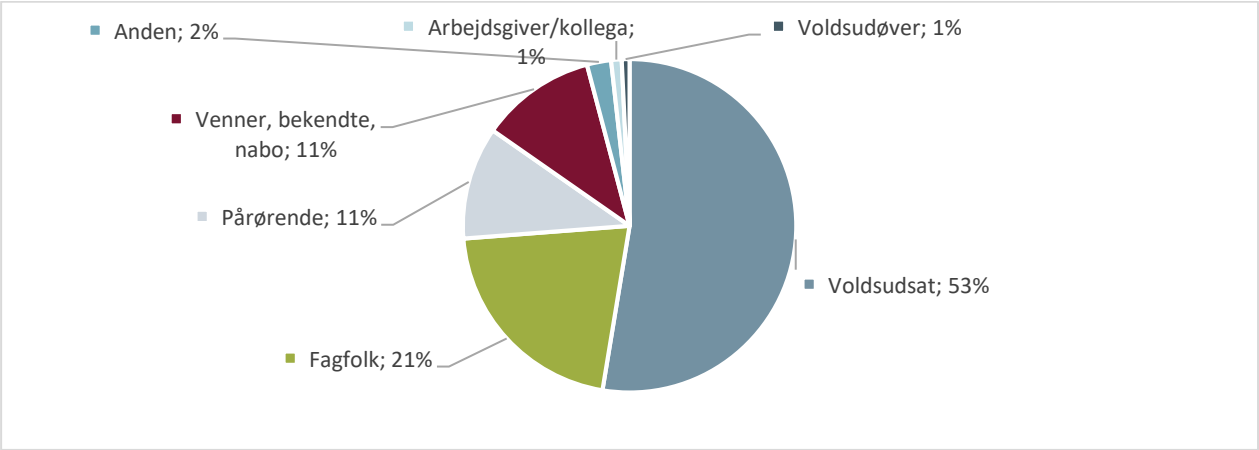

Kilde: Data fra perioden januar 2015-oktober 2017. Der er i perioden fra november 2015 til og med september 2016 ikke indsamlet data. N = 442.

Ud af 3.875 registreringer set i forhold til køn i samme periode omhandlede 3.746 henvendelser en voldsudsat kvinde, og 128 omhandlede en voldsudsat mand. Der er registeret én henvendelse om transkønnede voldsudsatte i perioden. Hotlinen er nået ud til andre end voldsudsatte kvinder, som var den tidligere målgruppe, uden at gennemføre en særskilt informationsindsats for at nå dem. Evaluator forventer, at antallet af henvendelser omhandlende voldsudsatte mænd og transkønnede vil stige, i takt med at det udbredes, at hotlinens målgruppe har ændret sig i form af en særskilt informationsindsats. I 2.311 af de 2.430 henvendelser, ved hvilke der er registreret køn på voldsudøveren, er vedkommende en mand.

En stor del af hotlinens formål er at hjælpe voldsudsatte videre til det rette tilbud. I perioden fra 1. januar 2015 til 30. september 2017 er der henvist 7.912 gange til forskellige tilbud i de i alt 7.546 henvendelser. Det vil sige, at der henvises til mere end ét tilbud ved hver henvendelse. Lidt over en tredjedel af dem, der ringer til hotlinen, har en så alvorlig voldsproblematik, at henvisning til et krisecenterophold anses for at være nødvendigt. Der ses tillige et behov for specialiseret ambulant rådgivning om vold i nære relationer, idet den næststørste gruppe, nemlig 16 %, er blevet henvist til ambulante tilbud på kvindekrisecentre. Derudover er 12 % blevet henvist til politiet og 9 % til kommunen.

9.2 JURIDISK RÅDGIVNING

Den juridiske rådgivning i LOKK har registreret i alt 804 henvendser i projektperioden fra 1. januar 2015 til 15. september 2016. Der er ikke data fra perioden oktober 2016 til og med september 2017, da den juridiske rådgivning ikke var tilgængelig i denne periode. Rådgivningen havde omkring 600 henvendelser årligt inden projektperioden. Målet om at udvide antallet af henvendelser grundet

udvidelse af målgruppen og opnormeringen i antallet af medarbejdere ser således ud til at være nået i lidt højere grad end ved hotlinen både i samme periode og samlet set.

De tidlige statusrapporter for 2015 fra LOKK indeholder mere uddybende indsigt i henvendelserne, som vil blive gennemgået nedenfor, og typen af dem, som henvender sig til den juridiske rådgivning, fremgår af nedenstående figur. 62 % af dem, som henvender sig til den juridiske rådgivning, har fået kendskab til rådgivningen via fagfolk. En stor andel på 29 % af dem, der henvender sig, er de voldsudsatte selv. Den sidste andel på 9 % udgøres af fire forskellige grupper, heriblandt pårørende samt venner, bekendte og naboer.

Figur 23: Typen af den, som henvender sig til den juridiske rådgivning

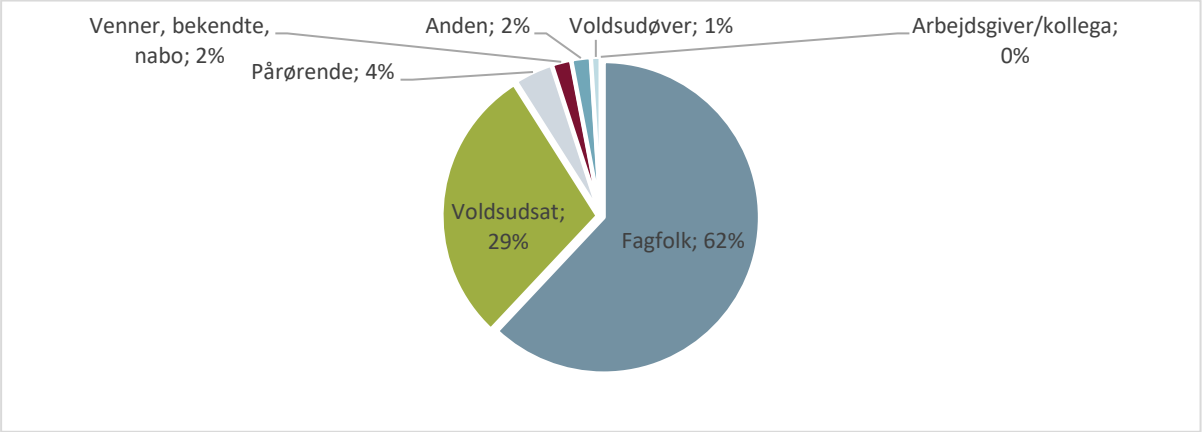

Kilde: Data fra perioden januar-oktober 2015. N = 433.

86 % af dem, som henvender sig til rådgivningen, har fået kendskab til rådgivningen via fagfolk, mens resten har fået kendskab til rådgivningen via arbejdsgiver/kollega (4 %), Projekt Vejen til Viden (3%), andet (3 %), hotline (2%) og venner og bekendte samt opslag på internettet – begge 1 %.

I perioden fra januar 2015 til og med medio september 2016 var 98 % af de voldsudsatte en kvinde, og 97 % af de voldsudøvende en mand, som tilfældet også var ved hotlinen.

Størstedelen af de spørgsmål, som henvendelserne drejer sig om, kan besvares gennem én samtale eller med én skrivelse fra den juridiske rådgivning, idet der i 88 % af henvendelserne var tale om en enkeltstående rådgivningssession. I de resterende 12 % af tilfældene var der tale om rådgivningsforløb af forskelligt omfang, men typisk 3-4 samtaler gennem mail eller telefon.

De juridiske problemstillinger varierer fra henvendelse til henvendelse. Nedenstående tabel viser fordelingen af de forskellige juridiske problemstillinger. En henvendelse omhandler ofte flere forskellige problemstillinger.

Tabel 11: Karakteren af den juridiske problemstilling henvendelsen vedrører

Hvilken karakter har den eller de juridiske problemstillinger, henvendelsen vedrører?	
Udlændingeret	22,7 %
Socialret	21,4 %
Familieret	17,1 %
Strafferet	8.1 %
Andet	7,2 %
Forvaltningsret	6,1 %
Kommunalret	4,7 %
Civilproces	4,6 %
Straffeproces	3,0 %
Ejendomsret	1,8 %
Internationale konventioner	1,5 %
Aftaleret	1,3 %
Udarbejdelse af sikkerhedsvurderinger	0,5 %

Kilde: Data fra perioden januar-oktober 2015. N = 824.

Ifølge statusnotaterne drejer en typisk henvendelse inden for udlændingeret sig ofte om reglerne for inddragelse af opholdstilladelse. Det vil sige sager, hvori den voldsudsatte er familiesammenført til voldsudøveren og som følge deraf risikerer at få inddraget sin opholdstilladelse, hvis samlivet på fælles bopæl ophæves. Henvendelser vedrørende socialret handler ofte om forsørgelse samt betaling af krisecenterophold. Familieretten udgør også en stor del af henvendelserne og handler ofte om sager i Statsforvaltningen, herunder spørgsmål vedrørende forældremyndighed og samvær.

9.3 ØVRIGE AKTIVITETER

LOKK har i regi af projektet gennemført en række aktiviteter udover varetagelse af hotline og juridisk rådgivning, herunder etablering af samarbejde med relevante aktører, nedsættelse af en følgegruppe, opkvalificering af det personale, som varetager tilbuddene, samt afholdelse af oplæg.

9.3.1 Etablering af følgegruppe og samarbejde

Der var etableret en følgegruppe og juridisk erfa-gruppe, som bestod af følgende medlemmer:

- Dansk Anti-Stalking Forening
- Mødrehjælpen
- Mandecentret
- Børns Vilkår
- Dansk Røde Kors Q-net
- Dialog mod Vold
- Tænketanken Viden om Mænd
- LBGT Danmark
- Antropolog og seniorforsker Bo Wagner Sørensen
- Psykolog og seniorforsker Else Christensen
- EtniskUng i LOKK.

Der blev afholdt to møder i løbet af projektperioden. Derudover blev der etableret samarbejde og afholdt en række bilaterale møder med blandt andet KL, Statsforvaltningen og Danner. Evaluator finder de udvalgte aktører yderst relevante for feltet.

9.3.2 Opkvalificering af medarbejdere

Der har i projektperioden været afholdt 4 undervisningsseminarer for medarbejderne ved hotlinen og den juridiske rådgivning. Ifølge statusrapporterne har medarbejderne været meget tilfredse med den opkvalificering, som er en del af projektet. På undervisningsseminarerne har der været oplæg om en række forskellige temaer varetaget af aktører på det pågældende felt, herunder æresrelaterede konflikter, voldsudsatte mænd, stalking, voldsudøveren, tilbud til voldsudsatte kvinder, tilbud til voldsudsatte mænd, vold og konflikthåndtering, mænds psykiske reaktioner mv.

9.3.3 Oplæg

I projektperioden har LOKK ifølge statusnotaterne afholdt cirka 66 oplæg (både i regi af LOKK, Vejen til Viden og Etnisk Ung) for en række forskellige aktører, herunder bydelsmødre, socialrådgivere, Statsforvaltningen, undervisere på produktionsskoler, studievejledere, sundhedsplejersker, lærere på sprogskoler, frivillige og medarbejdere på krisecentre, mentorer for handicappede, politi mm. Evaluator vurderer, at LOKK er kommet bredt ud til både fagfolk, pårørende og voldsudsatte.

10. Kvinder med anden etnisk baggrund

I handlingsplanen var der afsat 1,3 mio. kr. til *en styrket forebyggende og oplysende indsats over for kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, herunder kvinder der har været på krisecenter*. Styrelsen for International Rekruttering og Integration fik overført midlerne til udmøntning. Styrelsen for International Rekruttering og Integration valgte, at midlerne skulle udmøntes som en pulje sammen med midler fra den Nationale Strategi mod Æresrelaterede Konflikter med henblik på at opnå en vis volumen i indsatsen. Puljens formål var at afprøve funktionen af lokale ressourcepersoner fra civilsamfundsregi til varetagelse af både forebyggende, opfølgende og netværksskabende tiltag i forhold til arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

Puljen var til "lokale ressourcepersoner til arbejdet mod æresrelaterede konflikter", og hensigten var at give støtte til op til fire aktører/projekter. Ved ansøgningsfristens udløb den 22. marts 2017 havde kun én aktør søgt om midler. Da det ansøgte beløb kunne dækkes inden for den økonomiske ramme af den Nationale Strategi mod Æresrelaterede Konflikter, valgte Styrelsen for International Rekruttering og Integration primo 2018 at tilbageføre midlerne fra handlingsplanen til bekæmpelse af vold i familien og i nære relationer til Ligestillingsafdelingen. Således er puljen udmøntet, men udelukkende med midler fra den Nationale Strategi, hvorfor initiativet ikke evalueres i regi af den nationale handlingsplan til bekæmpelse af vold i familien og i nære relationer 2014-2017.

11. Pilotprojekt om kommuners håndtering af stalking

11.1 BAGGRUND

Indsatsen Tryg i Esbjerg er et samarbejde mellem Dansk Stalking Center, Esbjerg Kommunes forvaltninger Børn og kultur og Borger og arbejdsmarked samt Esbjerg lokalpoliti. Samarbejdet strakte sig over en periode på to år fra primo 2017 til ultimo 2018 og støttedes af Ligestillingsafdelingen under Udenrigsministeriet.

Dansk Stalking Center fik til opgave at udvikle, planlægge og facilitere et pilotprojekt i samarbejde med en kommune og det lokale politi. Projektet har udviklet og afprøvet, hvordan stalkingudsatte bedst hjælpes videre til en tryg tilværelse i de lokale kommuner.

Det er Dansk Stalking Centers erfaring, at viden om stalking blandt fagfolk i kommuner, socialforvaltninger, jobcentre mv. er forholdsvis begrænset. Det betyder, at fagpersoner, der er i berøring med stalkingsager, ikke er i stand til at vejlede og rådgive stalkingudsatte på et velfunderet grundlag. Tryg i Esbjerg er et udtryk for, at man er nødt til at gøre en aktiv indsats for at løfte kompetenceniveauet blandt fagfolk og -grupper, der til daglig mødes af de udfordringer, som stalking indebærer.

Projektet skal bidrage til en opkvalificering af relevante fagfolk i kommunen gennem kompetence- og handlingsplansudvikling og udvikling af screeningsredskaber og samarbejdsmodeller. Ligeledes fokuserer projektet også på forebyggelse af stalking blandt kommunens udskolingsklasser i folkeskolerne og på ungdomsuddannelserne.

11.2 EVALUERINGENS DATAGRUNDLAG

Evalueringen af indsatsen, Tryg i Esbjerg, bygger på:

- Dansk Stalking Centers projektbeskrivelse
- Dansk Stalking Centers interne evaluering af Projekt Tryg i Esbjerg.

11.3 IMPLEMENTERING

Dansk Stalking Center er ansvarligt for projektets aktiviteter samt leverancer. Projektet havde en klar organisering med en styregruppe, en projektgruppe, en gruppe med nøglepersoner og en arbejdsgruppe omkring undervisningsmateriale til skolerne. Hver af grupperne har været sammensat af fagpersoner på tværs af de tre samarbejdspartnere.

I projektbeskrivelsen blev der indledningsvis opstillet fem succeskriterier for indsatsen:

- 40-50 fagpersoner har deltaget i et eller flere af projektets tilbud.
- 80 % af de fagpersoner, der har deltaget, oplever at have fået indsigt i og brugbar viden om stalkingens problematikker, og at de er i stand til at genkende en stalkingudsat og en stalker.
- 80 % af dem, som har deltaget, oplever at have fået konkrete og brugbare redskaber til at kunne håndtere sager om stalking samt brugbare henvisningsmuligheder.
- 80 % af deltagerne oplever, at de har let adgang til samarbejde med relaterede kollegaer om en stalkingsag.
- Der er etableret en faglig netværksgruppe med mindst fem nøglepersoner.

Indsatsen efterkommer forventningen om antallet af deltagere ved projektets tilbud. Samlet set har 104 fagpersoner deltaget i et eller flere af arrangementerne.

I projektperioden er der blevet afholdt to seminarer med dertilhørende workshops. Første seminar og workshop havde deltagelse af 32 fagpersoner, og andet seminar og workshop havde 39 deltagere. Seminarerne fungerede som undervisnings- og vidensfora kombineret med casearbejde.

På seminarerne fik de deltagende fagpersoner viden om stalking og indsigt i psykologien bag stalkingen samt den udsattes omstændigheder, og de stiftede ligeledes bekendtskab med konkrete værktøjer. I forlængelse af seminarerne blev der afholdt opfølgende workshops, hvor fagpersonerne skulle anvende deres nye viden om stalking og redskaber i arbejdet med nogle udvalgte cases.

I projektperioden er der ligeledes blevet udarbejdet en tværfaglig samarbejdsmodel samt vejledninger, handleplaner og procedurer for kommunens og politiets håndtering af stalkingsager. Udarbejdelse af undervisningsmateriale til de unge i forhold til forebyggelse og viden om stalking er også en af projektets større aktiviteter samt etablering af en faglig netværksgruppe, der fungerer som kontaktpersoner med specifik viden og kompetencer i forhold til problemstillingen. Alle aktiviteter er færdiggjorte.

11.4 RESULTATER

I dette afsnit beskrives projektets resultater i forhold til opkvalificering af fagfolk, og hvilke muligheder det medfører, udvikling af undervisningsmateriale til skolerne samt udbredelse til den bredere befolkning.

11.4.1 Opkvalificering af fagpersoner

En central del af indsatsen er at uddanne fagpersoner, så de er i stand til at hjælpe stalkingudsatte. Kvalificeringen er primært delt op i to spor. Dels er der blevet afholdt seminarer og opfølgende workshops, dels er der blevet udarbejdet en 'stalkingpakke'.

Stalkingpakken rummer såvel konkrete værktøjer, der kan anvendes i praksis, som informative oplysninger og råd om stalkingsager og arbejdet hermed. Stalkingpakken er tilgængelig for alle medarbejdere i Esbjerg Kommune gennem deres interne systemer, og det samme gælder for Syd- og Sønderjyllands Politi. Stalkingpakken indeholder blandt andet en tjekliste, den vigtigste rådgivning til stalkingudsatte, handleplans-skemaer, log-skema til registrering af hændelser, henvisningslister og information om personer, som stalker.

Stalkingpakken er blevet afprøvet af medarbejdere, og ud fra medarbejdernes tilbagemeldinger vurderes det, at den har haft en positiv indvirkning på oplevelsen af at have fået konkrete og brugbare redskaber til at kunne håndtere stalkingsager på bedst mulig vis.

Deltagerne i de afholdte seminarer er ligeledes blevet bedt om at tage stilling til deres samlede udbytte. De deltagende fagpersoner ved seminarer og workshops vurderede i overvejende grad, at de har fået brugbar viden og redskaber, som de kan anvende i deres arbejde med stalkinghændelser. Deltagerne vurderer også, at seminarer og workshops har bidraget til lettere adgang til samarbejde med relaterede kollegaer.

Den opfølgende workshop har haft en positiv indflydelse på fagpersonernes udbytte og supplerede dermed seminarerne i forhold til tilegnelsen af redskaber og viden ved anden runde.

Succeskriteriet om, at 80 % af de fagpersoner, der har deltaget, skal opleve at have fået redskaber, er i det samlede hele opfyldt, når man samler svarene fra 'rimelig', 'højt' til 'meget højt' udbytte. Projektet lever overordnet set op til sine succeskriterier.

Arrangementerne og stalkingpakken har bidraget til at kvalificere fagpersoner til at varetage stalkinghændelser, så stalkingudsatte bedst hjælpes videre. Det er ligeledes lykkedes at udbrede viden til fagpersoner, som ikke deltog i projektet, gennem kollegaerne, der deltog i arrangementerne, om, hvad stalking er, og hvad de som fagpersoner kan handle ud fra. Vidensdelingen rækker også ud over kommunens grænser. I afsluttende spørgeskemaundersøgelser ses det, at et stigende antal fagpersoner oplever at føle sig rustet til at vejlede og råde borgere, der har været udsat for stalking.

11.4.1.1 Tværfagligt samarbejde

Seminarerne og workshopperne har medført flere positive ændringer i samarbejdet mellem kommune og lokalpoliti. Projektets aktiviteter har været med til at styrke det tværfaglige og tværsektorielle arbejde

både internt mellem kommunernes afdelinger og mellem kommune og politi, da arrangementerne var opsat sådan, at fagpersonerne blev blandet på kryds og tværs med hinanden. Der indgår således flere parter i forvaltningen af stalkinghændelserne.

Der er blevet udviklet en samarbejdsmodel for koordinering af og samarbejde om indsatser til stalkingudsatte i kommunen af den nedsatte gruppe af nøglepersoner. Formålet med en sådan model er at tydeliggøre, hvordan man skal agere som fagperson, når man indleder arbejdet med en stalkingsag. Modellen er altså med til at klæde fagpersonerne i Esbjerg på til at varetage stalkinghændelser, fordi det bliver gennemsigtigt, hvem der besidder den rette ekspertise i forhold til den pågældende sag. I figuren nedenfor illustreres den udarbejdede samarbejdsmodel mellem relevante parter i Esbjerg Kommune, og modellen ligger tilgængelig på de respektive parters intranet.

Figur 24: Samarbejdsmodellen

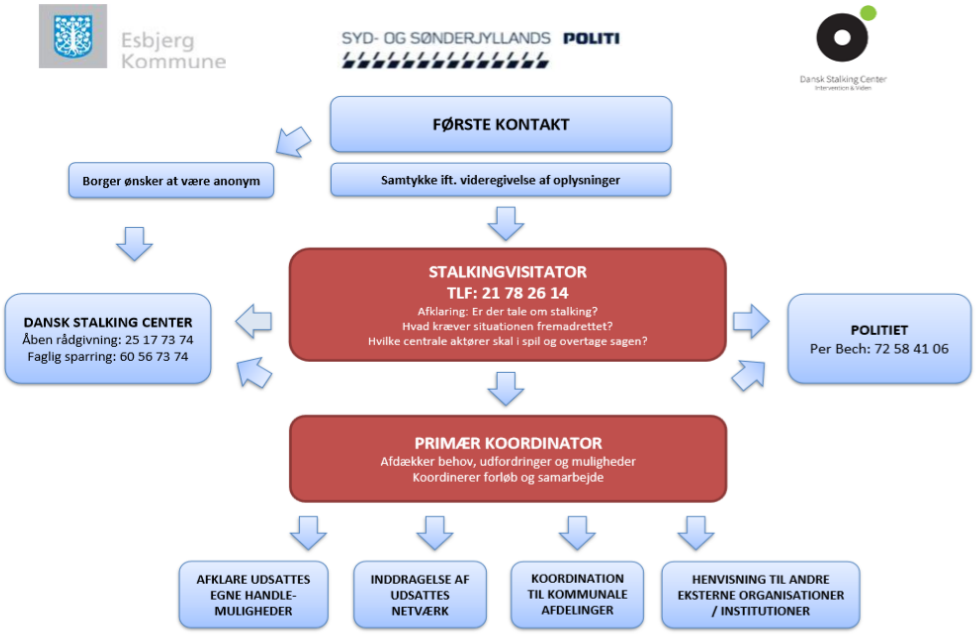

Kilde: Evalueringen af Projekt Tryg i Esbjerg, 2018.

Projektets arrangementer har ligeledes bidraget til, at der er blevet lavet konkrete initiativer i forhold til indføring og forbedring af procedurer omkring stalkingsager hos kommunen og politiet. Politiets servicecenter og vagtcentral har fået udarbejdet procedurer for, hvordan de skal handle, hvis de får kontakt til en stalkingudsat. Seminarerne og workshopperne har været med til at give viden og konkrete redskaber, der bliver brugt i dagligdagen til at kvalificere arbejdet med stalkingsager.

11.4.2 Undervisningsmateriale til skolerne

En del af projektet beskæftigede sig med at udfærdige undervisningsmateriale, der kan bruges til undervisning i folkeskolernes udskolingsklasser og på ungdomsuddannelserne. Det er blevet afprøvet og evalueret af tre folkeskoler og to hold på SoSu-uddannelsen i Esbjerg. Undervisningsmaterialet omfatter blandt andre ting en lærervejledning, pjecer fra Dansk Stalking Center og en personlig fortælling fra en ung stalkingudsat.

I januar 2018 blev materialet gjort tilgængeligt for de resterende folkeskoler og ungdomsuddannelser i Esbjerg, og det er planlagt at forbedre det udbudte materiale løbende.

Undervisningsmaterialet har i overvejende grad modtaget positiv respons fra både lærere og elever i folkeskolen og de to hold fra SoSu-uddannelsen. Det bliver eksempelvis påpeget, at materialet grundet indholdet af øvelser og aktiviteter fungerer godt i forhold til elever og studerende på forskellige faglige niveauer, da det inviterer til samtale, diskussion og spørgsmål.

I kølvandet på evalueringen af undervisningsmaterialet var der ligeledes nogle kritikpunkter fra lærere og elever. Man erfarede eksempelvis, at det kunne være svært for klasselærerne at finde tiden til at komme igennem materialet, hvorfor man udviklede en kort, mellemlang og lang version. Det blev desuden også vurderet, at dele af materialet var for svært for 7. klasse på grund af formidlingen og dets videnstunge indhold.

Den samlede vurdering er, at materialet fungerer godt i forhold til at give eleverne en grundlæggende forståelse for stalking som fænomen, og hvordan det kan påvirke ens liv. Der er specielt positive erfaring med øvelserne omkring dilemmaerne, hvor eleverne selv skulle reflektere over problematikkerne, og tilbagemeldingerne viser, at materialet er med til at give viden, skabe refleksion hos de unge samt være handlingsanvisende.

11.4.3 3.4.3 Bevidstgørelse blandt befolkningen

Projektaktiviteterne er blevet suppleret med en oplysningskampagne målrettet udsatte for stalking i Esbjerg med henblik på at udbrede kendskabet til stalking. Kampagnen forløb primært i to uger udendørs, og det var i form af plakater i bybilledet og på busser, og den blev suppleret med informerende opslag på Facebook om indsatsen Tryg i Esbjerg.

I den periode, kampagnen kørte, modtog Dansk Stalking Centers åbne telefonrådgivning 20 % flere henvendelser end gennemsnitligt, og en udøver af stalking henvendte sig direkte til centret efter at have set kampagnen. Flere medlemmer i projektet blev ligeledes kontakt af stalkingudsatte. Det lader til, at kampagnen har haft en vis effekt, om end det er svært at dokumentere præcist.

11.5 OPSAMLING

Indsatsen er i almindelighed blevet mødt med stor tilfredshed og interesse blandt fagfolk i Esbjerg Kommune. Man har set et relativt stort antal deltagere ved projektets arrangementer og i forlængelse heraf modtaget positiv feedback. Det samme billede tegner sig i folkeskolerne og ungdomsuddannelsesinstitutionerne.

Det primære formål med indsatsen er som nævnt at klæde fagfolk på til at varetage stalkinghændelser. På baggrund af deltagernes selvvurderede udbytte af deres deltagelse i seminarer og workshops kan evaluator konkludere, at det tyder på, at fagpersonerne har tilegnet sig såvel redskaber som viden til at håndtere fremtidige stalkingsager. Desuden viser det sig, at den nyerhvervede viden samt redskaberne allerede videreformidles til kollegaer i andre kommuner, der efterspørger indsigt i og sparring om stalkingens problematikker, herunder hvordan man konkret varetager sagerne i praksis. Der er ligeledes blevet etableret et tværfagligt samarbejde med positiv effekt.

Udover tilfredsheden blandt involverede fagfolk og -grupper har man oplevet stor tilfredshed blandt lærerne, der har arbejdet med undervisningsmaterialet, mens man også har modtaget positive tilbagemeldinger, hvad angår folkeskoleelevernes og de studerendes engagement og udbytte.

Projektet har desuden været godt til at imødekomme de udfordringer og forbehold, man har mødt undervejs, herunder de få kritikpunkter, som lærere og elever havde til undervisningsmaterialet.

12. Risikovurderingsværktøj

12.1 DATAGRUNDLAG

Denne del af evalueringen er baseret på følgende datakilder:

- Registreringsdata fra politiet om, hvor meget værktøjerne bliver anvendt.
- Interviews med projektleder ved starten, primo 2017, og slutningen af projektperioden, primo 2019.
- Spørgeskema til kursister, som er uddannet i at bruge værktøjerne, udsendt i efteråret 2017.

Det skal bemærkes, at en væsentlig del af datagrundlaget om implementeringen er fra 2017, hvorfor billedet ser anderledes ud i dag, hvor værktøjerne anvendes mere. Vi har inddraget nyere data i form af registreringsdata vedrørende brugen og projektlederens vurdering af implementeringen i 2019.

12.2 BESKRIVELSE AF AKTIVITETEN

Indsatsen går ud på at implementere brugen af tre risikohåndteringsværktøjer i politiets arbejde med sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking. Projektet gennemføres af Rigspolitiets Nationale Forebyggelsescenter (NFC). De tre værktøjer er de evidensbaserede risikovurderingsværktøjer SARA:SV, PATRIARK og SAM, der anvendes til at vurdere risikoen for vold og drab i sager om henholdsvis samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking.

Risikovurderingsværktøjerne er udviklet i Canada på baggrund af videnskabelige undersøgelser om vold generelt og risikoadfærd i nære relationer. NFC har tilpasset værktøjerne til en dansk kontekst.

Risikovurderingsværktøjerne giver politiet mulighed for at lave en systematisk og grundig kortlægning af både hændelsesforløbet, gerningsmandens risikofaktorer og offerets sårbarhedsfaktorer, således at politiet tidligt i forløbet kan identificere sager med høj risiko og medvirke til at forebygge, at offeret lider yderligere personlig overlast. Nedenfor ses formålet med risikoværktøjerne opsat som en reaktionskæde.

Figur 25: Formålet med risikoværktøjerne opsat som forandringsteori

Formålet er at sikre en ensartet, systematisk vurdering af sagerne med henblik på at give politiet det bedst mulige fundament for, at de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger kan iværksættes over for offeret, og den rette forebyggende intervention kan iværksættes over for gerningspersonen. På den måde forebygges det, at volden eskalerer.

I forbindelse med implementeringen er der blevet afholdt certificeringskurser for 40 efterforskere og sagsbehandlere i 2015 og cirka 140 efterforskere og sagsbehandlere i 2016-2019 varende henholdsvis 1 og 2 dage. Projektlederen forklarer, at der er stor tilfredshed med kursernes form og indhold, da kursisterne giver udtryk for, at de kommer hjem med ny, brugbar viden. Dog udtrykker kursisterne en bekymring over tidsaspektet, det vil sige, hvordan anvendelsen af værktøjerne skal passe ind i forhold til fordelingen af andre arbejdsopgaver.

I forbindelse med implementeringen har Rigspolitiet udarbejdet en vejledning i brug af værktøjerne, som skitserer de praktiske sagsgange trin for trin. Denne vejledning er sendt ud til alle politikredsene. Derudover er der blevet afholdt løbende møder med politikredsenes linjechefer om eventuelle udfordringer ved anvendelse af værktøjerne. Sidstnævnte har medført, at nogle politikredse har udarbejdet lokale operationsplaner eller action cards, som beskriver, hvem der skal gøre hvad i forbindelse med risikovurderinger. Sluttelig vil der i 2. halvår af 2019 blive afholdt et erfaringsnetværk, hvor de risikovurderingsansvarlige kan udveksle erfaringer og indhente inspiration fra hinanden i forhold til blandt andet implementeringen. Fra centralt hold har der således været et kontinuerligt fokus på implementeringen af værktøjet gennem hele projektperioden.

Brugen af værktøjerne betragtes som en skal-opgave, hvor værktøjerne altid skal bruges i forbindelse med sager om tvang og frihedsberøvelse, alvorlig vold, dødstrusler, stalking samt alvorlig psykisk lidelse.

12.3 BRUGEN AF VÆRKTØJERNE

I dette afsnit beskrives brugen af de tre risikovurderingsværktøjer. Politiet registrerer, når de bruger værktøjerne, hvilket giver en indikation af, hvor ofte de bliver brugt. Det skal dog bemærkes, at der er tale om en relativt ny registreringspraksis, som ikke alle medarbejdere har været opmærksomme på, hvorfor der er usikkerhed om de præcise tal.

I tabellen nedenfor ses det, hvor ofte brugen af et af værktøjerne er blevet registreret. Det ses, at anvendelsen var sparsom i de første år, mens anvendelsen har været stigende over tid. I alt er værktøjerne blevet anvendt 268 gange i perioden.

Tabel 12: Registreringer af anvendelsen af risikovurderingsværktøjer

År	SARA:SV	PATRIARK	SAM	I alt
2015	0	0	1	1
2016	0	3	0	3
2017	30	25	6	61
2018	70	30	17	117
2019 (t.o.m. 16. maj)	38	21	27	86
I alt	**138**	**79**	**51**	**268**

Kilde: Opgørelsen er foretaget på baggrund af politikredsenes registreringer i POLSAS

I det følgende beskrives kursisternes anvendelse af værktøjerne baseret på data fra et spørgeskema, som de fik tilsendt i efteråret 2017. Det er således kun de kursister, som deltog i de første kurser, der har haft mulighed for at svare. Som registreringsdataene ovenfor viser, er der sket en ændring i anvendelsen af værktøjerne siden da, idet brugen er steget og ser ud til stadig at stige.

Figur 27: Hvor mange gange har du brugt værktøjerne, procentfordeling

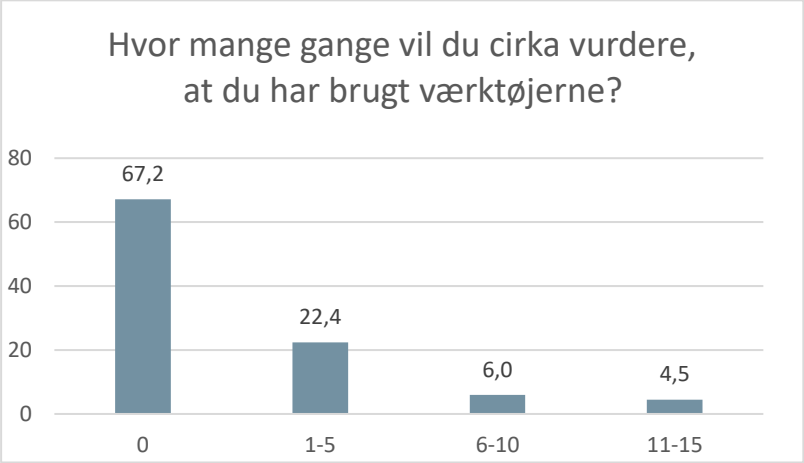

Kilde: Oxford Research. N = 67.

To tredjedele af kursisterne har på tidspunktet for undersøgelsen slet ikke brugt værktøjerne i deres arbejde, som det illustreres i figuren ovenfor. Det forklares med, at brugen ikke er implementeret i deres politikredse. En del svarer, at det ikke var tanken, at de skulle bruge det, fordi de for eksempel har en koordinerende rolle, eller fordi politikredsen ikke havde overblikket til at sende de rigtige på kurset. Det er altså organisatoriske årsager.

I slutinterviewet fortæller projektlederen, at der sidenhen er sket en udvikling: I dag (primo 2019) har politikredsene målrettet tilmeldingerne på kurserne, således at det nu er de rigtige, der sendes af sted sammenlignet med i starten. Tidligere var det mere tilfældigt, hvem der kom af sted, og samtidig betød omfattende reorganiseringer i politiet på daværende tidspunkt, at mange af kursisterne skiftede afdeling eller funktion kort tid efter kurset.

I nedenstående figur vises det ligeledes, at 60 % af kursisterne angiver, at de aldrig eller sjældent anvender værktøjerne i sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking, og kun 6 % angiver, at de enten altid eller ofte anvender værktøjerne.

Figur 28: Hvor ofte indgår værktøjerne i din behandling af samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking, procentfordeling

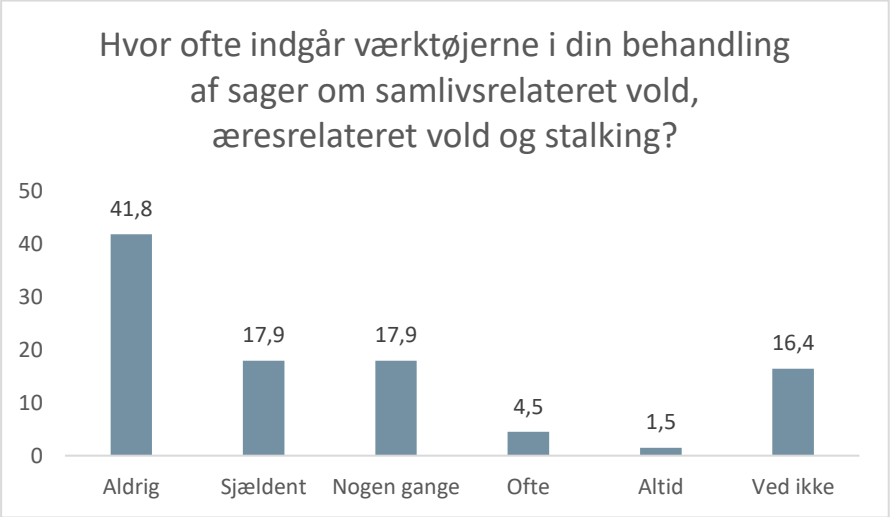

Kilde: Oxford Research. N = 67.

Der er også en række årsager til den manglende brug, som vedrører selve værktøjernes anvendelighed. Der er mange, der i spørgeskemaet svarer, at skemaet er for tidskrævende at bruge. Der er også flere, der anfører, at det ikke giver noget nyt, da de allerede arbejder med risikofaktorer, og at værktøjet mest har karakter af dokumentation af dette arbejde. I relation til dette har flere oplevet, at der ikke er blevet fulgt op på risikovurderingen i tilstrækkeligt omfang. Der er også flere, der nævner, at man ikke nemt kan se, at der er blevet lavet en risikovurdering på en person i it-systemet, og at viden derfor ikke bruges optimalt.

Der er dog flere, der anfører, at skemaet er relevant at bruge, og en enkelt skriver, at det sikrer, at der bliver kigget på alvorlige sager med det samme. Projektlederen forklarer ligeledes, at kursisterne giver udtryk for at kunne se en god mening med værktøjerne, når de arbejder med dem på kurserne.

De ovennævnte forklaringer på manglende anvendelse af værktøjerne stemmer overens med kursisternes besvarelse af spørgsmålet om, hvilke faktorer der forhindrer, at kursisterne bruger værktøjerne i større grad. I figuren nedenfor anfører de fleste forskellige organisatoriske forhold som årsag hertil. 35 % peger også på manglende tid som en faktor. Besvarelserne tager udgangspunkt i kursister, der har svaret, at de nogle gange, sjældent eller aldrig anvender værktøjerne.

Figur 29: Faktorer, der forhindrer brugen af værktøjerne, procentfordeling.

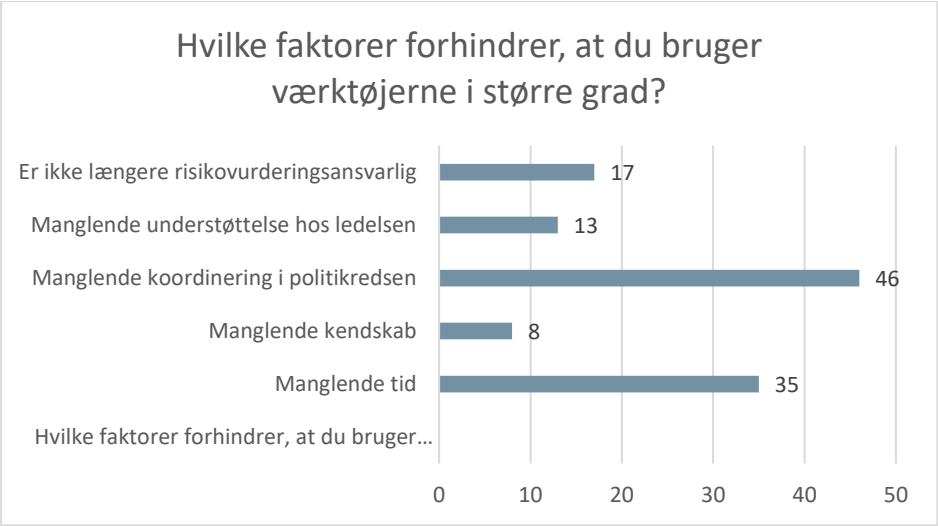

Kilde: Oxford Research. N = 52.

I interviewet i 2017 beskrev projektlederen fra Rigspolitiet ligeledes, at der havde været vanskeligheder ved implementeringen. Hun forklarede, at det i høj grad hang sammen med reorganiseringer i politiet i implementeringsperioden. Det havde både betydet, at der havde været uklarhed om, hvem der skulle være ansvarlige for værktøjerne i kredsene, og at det ledelsesmæssige fokus havde ligget på at få reorganiseringen på plads, før det blev besluttet, hvordan risikovurderingsværktøjerne skulle forankres lokalt. Samtidig forklarede hun, at forebyggelse ikke blev prioriteret så højt på daværende tidspunkt, da der var mange presserende opgaver i forbindelse med reorganisering, grænsekontrol, terrortrusler mv.

I slutinterviewet med projektlederen forklarede hun, at der er stor forskel på, hvordan værktøjerne er implementeret i de enkelte kredse. I nogle kredse er der en koordinerende ansvarlig, og der er lavet arbejdsgangsbeskrivelser, der giver klarhed over, hvem der gør hvad og hvornår i forbindelse med værktøjerne. I andre kredse er der stadigvæk ikke fuldkommen klarhed om ansvaret og processerne. Projektlederen forklarede således, at værktøjerne ikke var fuldt ud implementeret i alle kredse endnu. Til trods for dette påpeges det, at der er sket en stigning i anvendelsen af værktøjerne i 2018. Det forventes, at stigningen vil fortsætte i 2019.

12.4 KOMPETENCER

Kurserne er blevet godt modtaget, især efter at man har omdannet dem til 2-dages kurser med bedre tid til praksisøvelser med cases og drøftelser af udfyldelsen.

Vi har spurgt kursisterne, i hvilken grad de føler sig rustet til at bruge værktøjerne i praksis. Her svarer 19 % i meget høj eller i høj grad, 46 % svarer i nogen grad, mens 31 % svarer i mindre grad eller slet ikke. Årsagerne, der anføres, til ikke at føle sig bedre rustet er primært, at respondenterne ikke har anvendt skemaet i praksis og derfor ikke har fået erfaring med det. For en del respondenter ligger kurset langt tilbage, og det er derfor ikke så underligt, at mange ikke føler sig godt rustet, hvis de ikke bruger skemaet.

Hvis man kun medregner svarene fra dem, der faktisk har brugt skemaet mindst én gang, er der 32 %, der i høj grad føler sig rustet, 59 % svarer, at de i nogen grad føler sig rustet, og kun 9 % svarer, at de i mindre grad er rustet. Her angives også manglende erfaring og rutine som årsag til, at respondenterne ikke føler sig bedre rustet, idet de fleste kun har brugt værktøjerne ganske få gange.

Figur 30: I hvilken grad føler du dig rustet til at bruge værktøjerne i praksis, procentfordeling

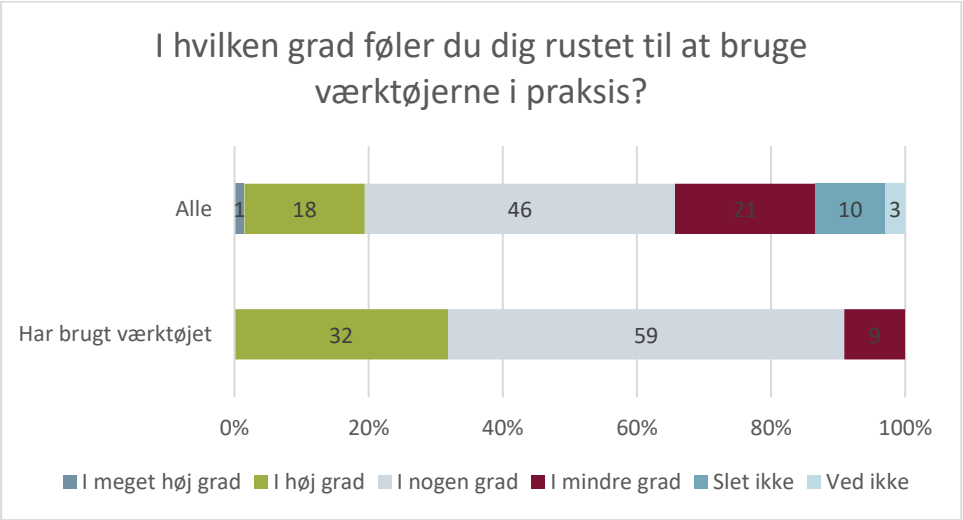

Kilde: Oxford Research. For alle er N = 67, og for dem, som har brugt værktøjet, er N = 21.

Der er enkelte, der svarer, at de mangler noget mere kursus, idet deres kursus kun varede en dag. Der er også nogle, der svarer, at de mangler nogle at sparre med om værktøjerne, hvilket stemmer overens

med, at de fleste (77 %) svarer, at de oftest udfylder skemaet alene. I slutinterviewet fortæller projektlederen, at de har søgt at imødekomme sidstnævnte ved at sende flere fra samme afdeling af sted på kursus, således at medarbejderne netop kan sparre med hinanden indbyrdes.

12.5 ORGANISERING

I spørgeskemaet har vi også spurgt til organiseringen af værktøjerne ude i de enkelte kredse. Svarene er vist i figuren nedenfor. En sjettedel angiver, at ledelsen i høj grad eller i meget høj grad understøtter brugen af værktøjerne. Det fremgår desuden, at en femtedel vurderer, at deres politikreds i nogen grad eller i høj grad har fokus på at træne og vedligeholde brugen af værktøjerne. Projektlederen fortæller i forlængelse heraf i slutinterviewet:

> *Jeg tror, at den øverste ledelse godt ved, hvad arbejdet med risikovurderingsværktøjerne indebærer. Men når hverdagen rammer, så kan det være svært at prioritere for lederne længere ned i systemet. (Projektleder)*

Tilsammen tyder det på, at der ligger et forbedringspotentiale med hensyn til at skabe et endnu stærkere ledelsesmæssigt fokus. Siden spørgeskemaundersøgelsen har man haft fokus på at forbedre dette, men data viser, at der fortsat er et forbedringspotentiale. Den ledelsesmæssige opbakning er i den grad vigtig, da data viser, at 13 % af de adspurgte kursister angiver, at manglende ledelsesmæssigt fokus forhindrer dem i at bruge værktøjerne i større omfang.

Figur 31: Vurderinger af værktøjerne

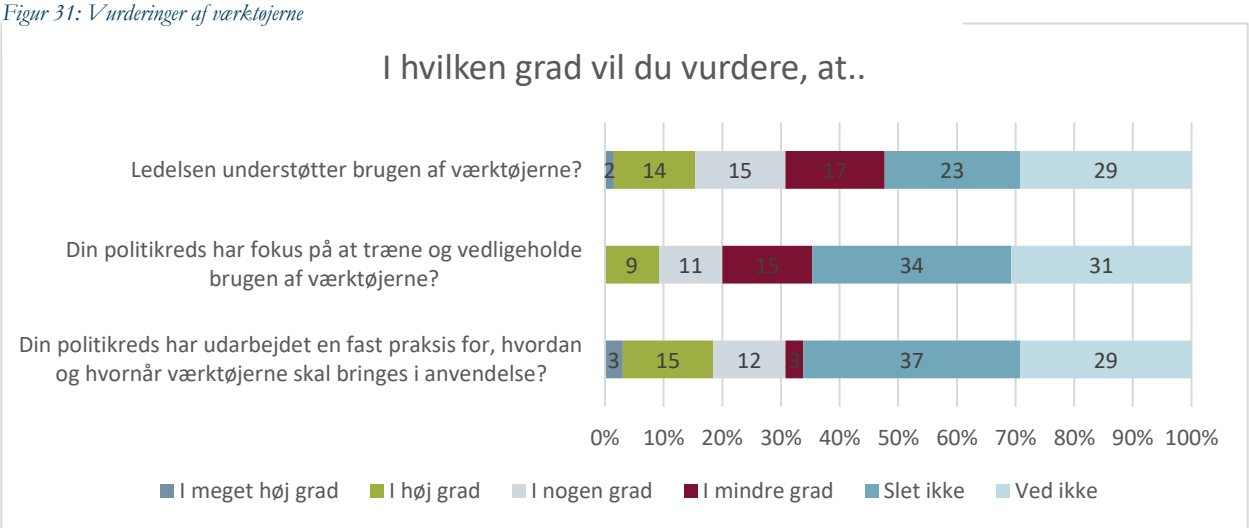

Kilde: Oxford Research. N = 67.

Sluttelig kan det nævnes, at 18 % angiver, at deres politikreds i høj grad eller meget høj grad har udarbejdet en fast praksis for, hvordan og hvornår værktøjerne skal bringes i anvendelse. Slutinterviewet med projektlederen peger på, at der her er sket en udvikling, eftersom flere af politikredsene efterfølgende har udarbejdet arbejdsgangsbeskrivelser.

12.6 VIRKNING

Eftersom der på tidspunktet for spørgeskemaundersøgelsen i efteråret 2017 var betydelige udfordringer med implementeringen af risikohåndteringsværktøjerne, idet de kun blev anvendt i begrænset omfang, kan man heller ikke forvente, at der på det tidspunkt var indtruffet en betydelig virkning. Eftersom værktøjerne bruges mere nu, kan virkningen således være styrket.

Kursisterne i spørgeskemaundersøgelsen er blevet spurgt om, hvorvidt de har fået mere viden om risikofaktorer i sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking, og om de har ændret praksis i sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking, efter at de er blevet certificeret i brugen af de nye værktøjer. En tredjedel svarer, at de har fået øget viden i høj eller meget høj grad, mens 24 % svarer "i nogen grad". Kurserne har altså givet relevante politifolk noget vigtig viden. Til gengæld er det meget få, der angiver at have ændret praksis, hvilket ikke er så overraskende, da de fleste slet ikke havde brugt værktøjerne. Dette illustreres i nedenstående figur.

Figur 32: Vurderinger af værktøjerne

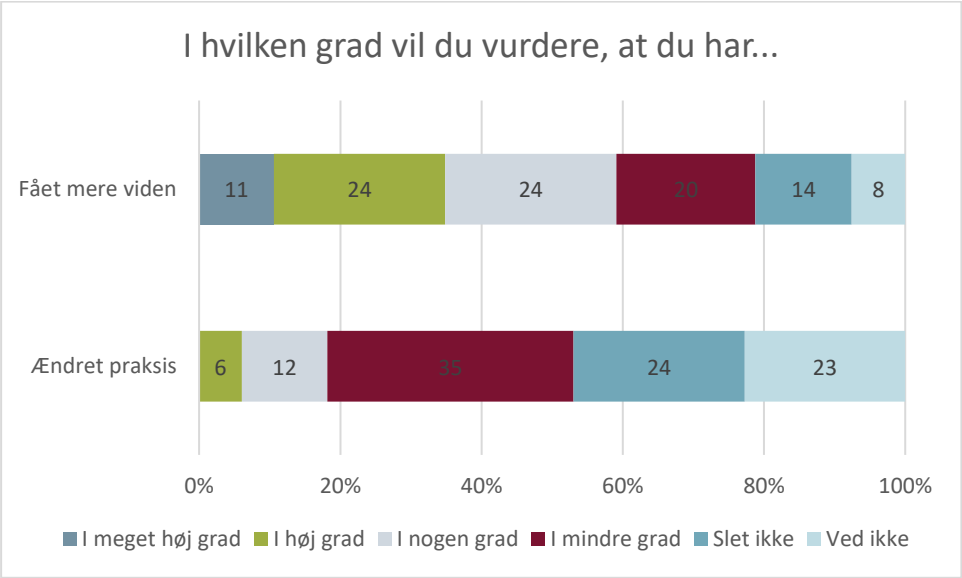

Kilde: Oxford Research. N = 66.

I de sidste spørgsmål om virkning vælger vi kun at bruge data fra de respondenter, der faktisk har anvendt skemaet mindst én gang, da det er svært at vurdere virkningen af et værktøj, man ikke har brugt. Alligevel er der mange, der svarer "ved ikke" til de forskellige spørgsmål. Da der er få respondenter, der har tilstrækkelig erfaring med værktøjerne til at vurdere virkningen, må svarene derfor tages med et vist forbehold.

Overordnet set viser svarene, at de fleste respondenter svarer i nogen eller mindre grad til de forskellige virkninger. Til det generelle spørgsmål, om værktøjerne har bidraget positivt til forebyggelsesarbejdet, svarer 10 % i meget høj eller i høj grad, mens 29 % svarer i nogen grad og 19 % svarer i mindre grad. 43 % svarer ved ikke. Det er altså en begrænset virkning, som respondenterne vurderer, at værktøjerne havde på undersøgelsestidspunktet. Dette ses i figuren nedenfor.

Figur 33: Vurderinger af værktøjerne

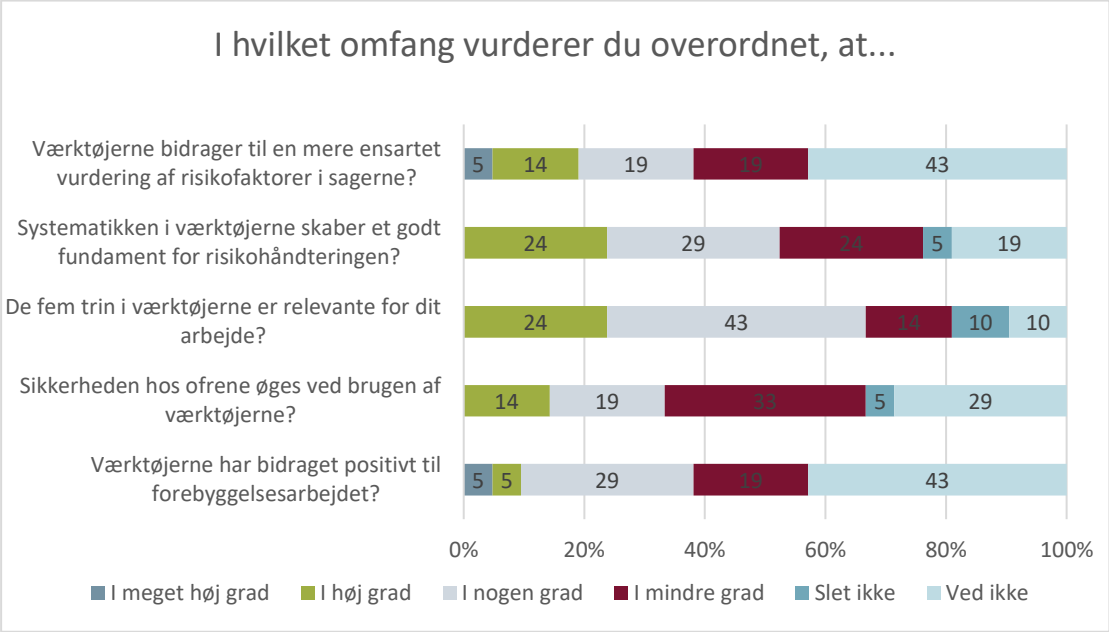

Kilde: Oxford Research. N = 21.

Forklaringen på den begrænsede virkning er først og fremmest manglende brug, og dette forklares igen af kursisterne med organisatoriske årsager, eller at brugen af værktøjerne tager for lang tid i forhold til udbyttet. Der er også flere, der forklarer, at politifolkene i forvejen arbejdede på nogenlunde denne måde, og som vurderer, at arbejdet ikke kvalificeres ved, at man bruger et skema. Det skal siges, at det primært er erfarne politifolk, der har besvaret skemaet (75 % har været ansat i politiet i over 10 år), og at det ikke kan udelukkes, at mindre erfarne politifolk ville vurdere det anderledes.

Ifølge projektlederen sender man nu, primo 2019, både erfarne og mindre erfarne medarbejdere på kurser. Flere kommer af sted på kurserne fra samme afdeling, og det betyder, at alle får den samme risikoforståelse, og at alle bliver opmærksomme på de samme ting. Det forventes dermed også, at der på nuværende tidspunkt, primo 2019, er sket en udvikling i forhold til de føromtalte overordnede vurderinger og her særligt med hensyn til den ensartede vurdering af risikofaktorerne.

I forlængelse af ovenstående bør det også nævnes, at man i politiet har haft et ønske om at udbrede kendskabet til værktøjerne *uden for* de politifaglige kredse. Projektlederen fortæller i slutinterviewet, at de derfor har undervist medarbejdere fra Dansk Stalking Center i SAM, og at repræsentanter fra Dansk Stalking Center holder oplæg på kurserne for politifolk. Desuden vil NFC i efteråret 2019 afholde et kursus for repræsentanter fra andre organisationer såsom Danner og Lev Uden Vold – alt sammen med henblik på at skabe den samme risikoforståelse på tværs af de organisationer, der arbejder med vold. På den måde er arbejdet med risikoværktøjerne med til at understøtte indsatsen mod de tre voldsformer gennem samarbejdet mellem aktørerne på området, øget faglighed og fælles sprog.

12.7 OPSAMLING

Brugen af de tre risikovurderingsværktøjer i politiets arbejde med sager om samlivsrelateret vold, æresrelateret vold og stalking har mødt udfordringer i implementeringsfasen, og de blev således kun brugt meget lidt i begyndelsen af projektperioden. Den begrænsede brug af værktøjerne kan have organisatoriske årsager, primært omorganiseringer i politiet og ekstraordinær travlhed. De nyeste tal viser dog, at brugen af værktøjerne er steget og fortsætter med at stige.

I forbindelse med implementeringen er der afholdt kurser, som er blevet mødt med stor tilfredshed og har givet politifolk vigtig viden.

En af de største udfordringer i forhold til implementeringen og brugen af værktøjerne er tid. Nogle medarbejdere pointerer, at anvendelsen af værktøjerne er tidskrævende og ikke tilfører noget yderligere til deres arbejdsgang, hvilket også ses i spørgeskemabesvarelserne. Andre medarbejdere påpeger, at de finder redskaberne relevante at bruge, og at det giver mening i deres arbejde.

Fra centralt hold har der været et kontinuerligt fokus på implementeringen af værktøjerne i projektperioden, og arbejdet hermed betragtes som en vigtig opgave. Implementeringen er endnu ikke faldet endeligt på plads, men den er undervejs. Samtidig har værktøjerne bidraget til at give et fælles sprog for risikovurdering på feltet, også med eksterne aktører såsom Dansk Stalking Center.

13. Tendenser på området for vold i nære relationer

Dette kapitel er et perspektiverende afsnit, som vil zoome ud og beskrive den generelle bevægelse på området for vold i nære relationer, hvor der findes en række faktorer, som påvirker denne udvikling. Handlingsplanen kan ses som en af disse faktorer. Der kan identificeres særligt fire tendenser i den offentlige debat på området generelt, når der kigges på perioden 2014-2018. Disse fire tendenser udfoldes i de kommende afsnit.

- Øget fokus på vold i nære relationer
- Bredere forståelse af vold i nære relationer
- Aftabuisering
- Kønsneutralitet.

Herudover indeholder kapitlet et afsnit, som beskriver, hvilke emner der er på dagsordenen blandt aktørerne på området for vold i nære relationer.

Analysen i dette perspektiverende kapitel bygger på følgende kilder og data:

- En medieanalyse gennemført af Infomedia, hvor man har sammenlignet omtalen af vold i nære relationer i medierne i perioden september-oktober 2013 med samme periode i 2018. Perioden blev valgt, så den afspejlede tiden før og efter de aktiviteter og indsatser, som den nationale handlingsplan foreskrev i den mellemliggende periode. Der er en vis usikkerhed forbundet med at bruge de to perioder til at konkludere på udviklingen af medieomtaler, da der kan være mange faktorer, der spiller ind på netop de perioder. For at imødegå dette har vi valgt en periode, hvor der ikke var specifikke politiske eller øvrige gentagne begivenheder i spil i medierne, der kunne påvirke resultaterne. Samtidig er perioden relativt lang (tre måneder), så tilfældigheder spiller mindre ind. I analysen har vi, sammen med Infomedia, udarbejdet en kvalificeret søgestreng, der kan indfange og kategorisere de relevante medieomtaler.
- I perioden 1. september til 31. oktober i hhv. 2013 og 2018 syntes der ikke at være specifikke politiske eller øvrige gentagne begivenheder i spil i medierne. Dog er det klart, at man ikke kan udnævne en sådan periode som repræsentativ for resten af de to års medieomtaler af vold i nære relationer.
- Kvalitative interviews med 12 eksperter, herunder forskere, praktikere og aktører på feltet.
- Evalueringens øvrige fund, som de fremgår af de øvrige kapitler i rapporten.

De 12 eksperter, som vi har interviewet, er en blanding af eksperter og interessenter med en forskningsmæssig, aktørmæssig og praktisk vinkel. Vi har udvalgt eksperter, som har en bred viden om

området vold i nære relationer, og som desuden ikke har en specifik rolle i projekterne i handlingsplanen og dermed stærke interesser for et særligt perspektiv i relation til denne. I boksen nedenfor ses det, hvilke interviewpersoner der indgår i evalueringen.

Liste over interviewede eksperter og interessenter

Forskningsmæssig vinkel

1. Katrine Bindesbøl Holm Johansen, ph.d.-studerende og akademisk medarbejder, SDU, ekstern ekspert tilknyttet evalueringen
2. Svend Åge Madsen, forskningsleder, Rigshospitalet, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
3. Helene Oldrup, videnskoordinator, Lev Uden Vold, tidligere forsker med publikationer på området
4. Karin Helweg-Larsen, seniorforsker, cand.med., speciallæge

Aktørvinkel

1. Susanne Nour Magnussen, Dialog mod Vold
2. Trine Lund-Jensen, sekretariatschef, LOKK
3. Lene Johannesson, eksternt bestyrelsesmedlem, LOKK, tidligere sekretariatschef og formand for LOKK

Praktikervinkel

1. Susanne Dal Gravesen, ledende sundhedsplejerske hos Center for Børn og Voksne, Furesø Kommune, tidligere direktør for Bryd Tavsheden og projektleder i Socialstyrelsen (vold), ekstern ekspert tilknyttet evalueringen
2. Helle Linnet, landsformand, Socialchefforeningen, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
3. Ditte Brøndum, næstformand, Dansk Socialrådgiverforening, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
4. Isabella Wedendahl, generalsekretær, Bryd tavsheden
5. Flemming Wridt Jensen, videnskonsulent, Det Kriminalpræventive Råd

13.1 ØGET FOKUS PÅ OG BREDERE FORSTÅELSE AF VOLD I NÆRE RELATIONER OG AFTABUISERING

Generelt identificeres et øget fokus på vold i nære relationer siden 2014. Ser vi på medieanalysen, finder vi 632 artikler omhandlende vold i nære relationer i perioden september-oktober 2013 mod 964 artikler i samme periode 2018. Der er således sket en markant udvikling i antallet af medieomtaler, som var stærkt øget i 2018.

Figur 34: Antal omtaler

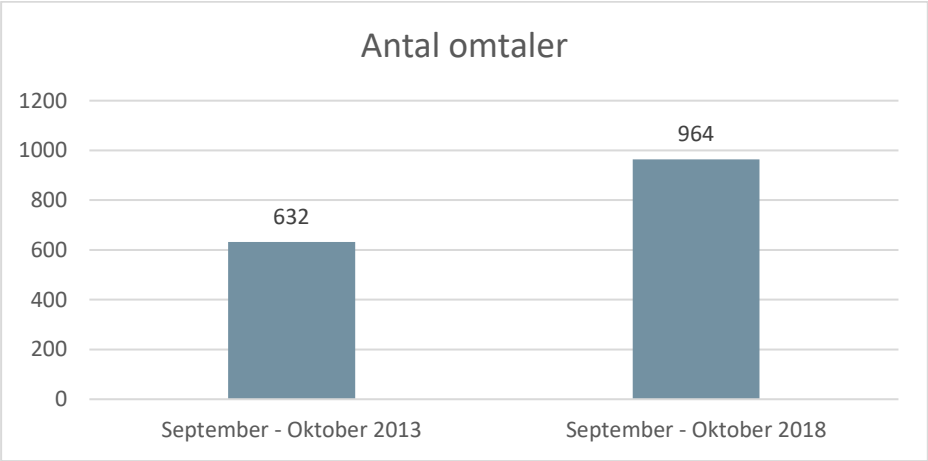

Kilde: Infomedia 'Medier om vold i nære relationer' 2019.

Udover at der er kommet øget fokus på vold i nære relationer, så er forståelsen af vold blevet bredere i perioden. Eksperterne fremhæver særligt psykisk vold og stalking som tilføjelser til forståelsen af vold. Handlingsplanen har for eksempel også både indeholdt et større initiativ rettet mod stalking og en kampagne om psykisk vold, hvilket kan have bidraget til udviklingen. Voldsbegrebet er således blevet nuanceret igennem de sidste fire år, hvilket det følgende citat er ét af flere udsagn om:

> *Der er kommet mere fokus på en mere nuanceret forståelse af vold. Vold har især været forstået som fysisk vold, men vi [Lev Uden Vold] og andre har haft fokus på den psykiske vold. Vi har afdækket definitionen af psykisk vold, fået tal om psykisk vold og formidlet viden om den psykiske vold, og det er jo en nuancering af forståelsen. Stalking kan også ses som en voldsform og permanentgørelsen af stalkingcentret bidrager til at nuancere vores forståelse af vold. Det er lidt fragmenteret, men alligevel en nuancering og en øjenåbner. (Helene Oldrup, videnskoordinator, Lev Uden Vold)*

Nuanceringen kommer også til udtryk i medieanalysen, og figuren nedenfor viser procentfordelingen mellem voldsformerne.

Kilde: Infomedia 'Medier om vold i nære relationer' 2019

Figur 35: Procentfordeling mellem voldsformerne. Nøgletal per emne i procent.

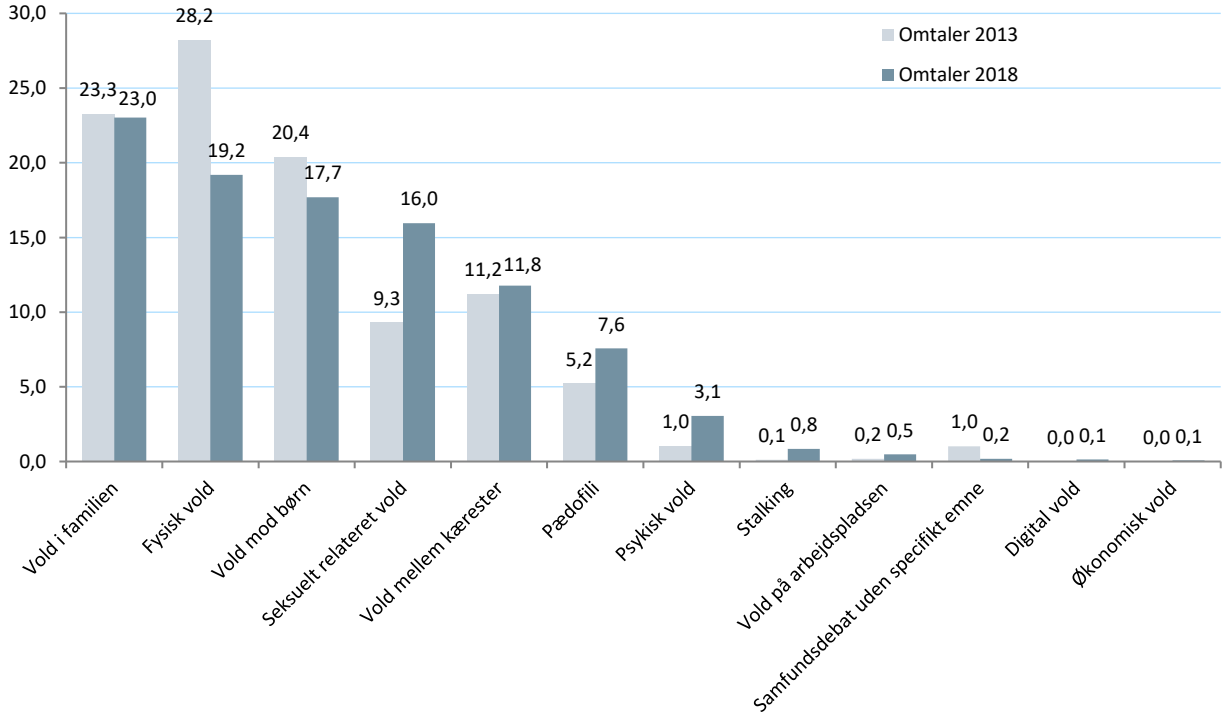

Kilde: Infomedia 'Medier om vold i nære relationer' 2019.

Figuren viser blandt andet, at andelen af omtaler omhandlende seksuelt relateret vold er steget markant fra 9,3 % til 16 %, mens andelen af omtaler omhandlende psykisk vold er steget fra 1 % til 3,1 %, og stalking er steget fra 0,1 % til 0,3 %. Herudover er der kommet omtaler omhandlende digital vold og økonomisk vold, hvilket ikke var tilfældet i 2013.

At forståelsen af vold bredes ud til flere forskellige former for vold sker imidlertid ikke på bekostning af omtalen af fysisk vold, da antallet af omtaler af fysisk vold også er steget i perioden, som det ses i nedenstående figur. Figuren viser antallet af omtaler, som generelt er steget i perioden, hvilket slår igennem på alle områder.

Figur 36: Fordeling mellem voldsformerne. Nøgletal per emne i antal

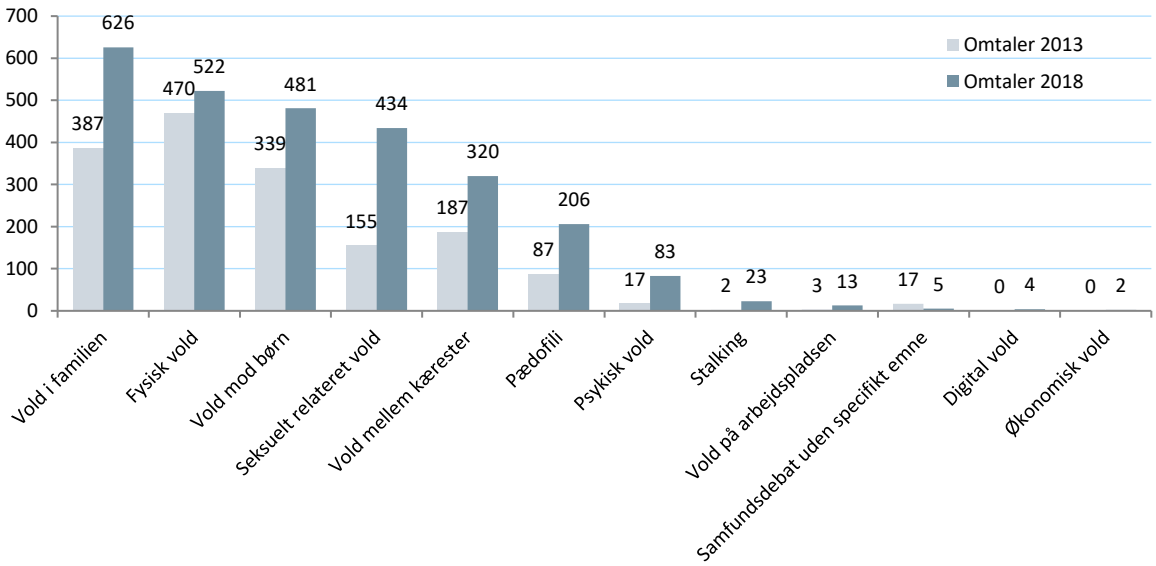

Kilde: Infomedia 'Medier om vold i nære relationer' 2019.

En række faktorer har haft betydning for det øgede fokus på psykisk vold. Flere eksperter nævner, at de forskellige aktører på feltet har været afgørende, idet de har haft et stærkt fokus på både aftabuisering og kriminalisering af psykisk vold. Handlingsplanen har spillet ind i dagsordenen blandt andet gennem en bredt eksponeret kampagne om psykisk vold. I løbet af det sidste år er der fra regeringens side blevet arbejdet med en kriminalisering af psykisk vold, hvilket har ført til en ny bestemmelse i straffeloven gældende fra 1. april 2019. I den nye handlingsplan på området vold i nære relationer er psykisk vold et væsentligt fokusområde og fremgår sågar af titlen: "Handlingsplan til bekæmpelse af psykisk og fysisk vold i nære relationer fra 2019 – 2022".

En voldsform, som ifølge flere eksperter mangler politisk og samfundsmæssigt fokus, er gensidig vold. Flere eksperter vurderer, at en sort/hvid tænkning omkring offer og udøver i høj grad stadig er dominerende.

Øget fokus på vold samt omtalen af forskellige voldsformer breder voldsproblematikken ud, så den bliver genkendelig for flere og skaber flere billeder på vold end fysisk vold. Dette vurderer evaluator er fremmende for aftabuisering og giver en mere nuanceret forståelse for de forskellige måder, vold kan komme til udtryk på. Generelt mener eksperterne, at der er sket en stigende aftabuisering, men at vold i nære relationer stadig er et tabuiseret område, hvor der kontinuerligt skal arbejdes for aftabuisering. For eksempel viser medieanalysen, at både voldsofre og voldsudøvere i højere grad udtalte sig

i 2018 end i 2013, hvor der er sket en stigning på henholdsvis 3 og 2 procentpoint. Det faktum, at flere står frem som henholdsvis offer eller udøver, er en stærk indikator for, at aftabuisering er i gang.

Aftabuiseringen fremhæves af de interviewede eksperter både som et område, hvor der er sket en positiv udvikling, og som et område, der fortsat bør have fokus:

> *At vold i nære relationer er blevet et åbenlyst problem – noget vi taler om. Tidligere var det et meget privat problem. Det giver modet og styrken til at sige fra. (Karin Helweg-Larsen, seniorforsker, cand.med., speciallæge)*

Aftabuiseringen øger både egne handlemuligheder og mulighederne for at få hjælp. Som en del af aftabuiseringen er det mest markante efter evaluators vurdering, at opmærksomheden på, at også mænd udsættes for vold, er generelt anerkendt.

> *Når jeg er ude, så hører jeg ALTID om "hvad så med vold mod mænd?". Det er ude hos fagfolk og i den almindelige befolkning. Og det hørte jeg ikke før, slet ikke i samme grad. Nu er det faktisk altid. (Lene Johannesson, eksternt bestyrelsesmedlem, LOKK)*

Erkendelsen af mænd som potentielle voldsofre i nære relationer rykker ved en stereotyp forståelse af voldens mekanismer og udtryksformer, såsom at magt ligger i fysisk overlegenhed, og at mænd altid er kvinder fysisk overlegne.

13.2 KØNSNEUTRALITET

Der er sket en udvikling i forhold til kønsperspektivet på området hen imod en mere kønsneutral omtale af vold i nære relationer. Hvor der tidligere udelukkende var fokus på mænds vold mod kvinder, er der nu fokus på vold i nære relationer. Der er grundlæggende to ændringer i det: et øget fokus på vold mod mænd og en mere kønsneutral måde at omtale volden på.

Medieanalysen bekræfter begge tendenser. Der er sket en stigning i andelen af omtaler, hvor den voldsudsattes køn ikke italesættes. Samtidig er de største forskelle i mediedækningen relateret til omtalen af, hvilket køn der henholdsvis udøvede vold og blev udsat for vold.

I september og oktober måned 2013 handlede 73 % af omtalerne om voldsudsatte kvinder/piger, og 13 % handlede om voldsudsatte mænd/drenge. I samme periode 2018 ændrede fordelingen sig til 59 % omtaler af voldsudsatte kvinder/piger, mens omtalen af voldsudsatte mænd/drenge steg til 24 %.

Der er således sket en stigning i antallet af omtaler af drenge og mænd som voldsudsatte, som det fremgår af nedenstående figur:

Tabel 13: Omtalte emner

Emner	Omtaler 2013	Andel 2013	Omtaler 2018	Andel 2018
Voldsudsatte kvinder/piger	462	73 %	567	59 %
Voldsudsatte mænd/drenge	83	13 %	231	24 %
Begge køn italesat som voldsudsatte	53	8 %	89	9 %
Intet køn italesat som voldsudsat	34	5 %	77	8 %

Kilde: Infomedia 'Medier om vold i nære relationer' 2019.

Ovenstående fund kan dog nuanceres, da andelen af omtaler af mænd som voldsudøvende i 57 % af artiklerne i september/oktober 2013 steg til 77 % af artiklerne i samme periode 2018, mens kvinder gik fra at blive omtalt som voldsudøvende i 11 % i 2013 til 5 % i 2018. Omtalen af kvinder som udøvere er således ikke øget i perioden.

Kønsneutraliseringen ses for eksempel i handlingsplanens titel. Mens tidligere handlingsplaner har haft '*mænds vold mod kvinder og børn i familien*' (2005 – 2008) og '*vold mod kvinder*' (2002) i titlen, har de seneste tre handlingsplaner nævnt '*vold i nære relationer*' (2010-2012, 2014 og 2019-2022). I forbindelse med sidstnævnte har det blandt andet handlet om at udbrede fokus til også at inkludere voldsudsatte mænd, og de enkelte indsatser har haft et kønsbaseret fokus.

At der er kommet et øget fokus på vold mod mænd, er alle enige om er positivt. Eksperterne giver således udtryk for, at dette fokus er relevant og nødvendigt. Der er dog også flere, der gør opmærksom på, at det er nødvendigt at have øje for proportionerne, idet der er flest kvinder, der udsættes for vold, og at mænds vold mod kvinder i reglen er farligere end det omvendte[28]. Der er en bekymring for, at det øgede fokus på vold mod mænd sker på bekostning af fokus på vold mod kvinder. Eksempler på de forskellige perspektiver blandt de interviewede eksperter fremgår af følgende citater:

> *Det er godt, at der er fokus på mændene, men det må bare ikke tage al fokus fra kvinderne, som stadig er mere undertrykte. Det bliver på en måde lidt negligeret og det er forfærdeligt. (Ditte Brøndum, næstformand, Dansk Socialrådgiverforening, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board)*

[28] Johnson, Michael P. (2008): A typology of domestic violence: Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence.

Det er fint, at det forskyder sig fra kun at handle om køn, det handler også om køn, men ikke kun køn. (Svend Aage Madsen, forskningsleder, Rigshospitalet, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board)

I Danmark har vi modsat andre lande haft fokus på, at vold ikke kun er noget, piger udsættes for. Vi er jo langtfra i mål på det punkt, og vi har heller ikke afdækket, hvad det er for nogle mekanismer, der går i gang. Jeg mener, der ligger et kæmpe område omkring at gøre det mindre kønnet, som man politisk kan vælge at sætte fokus på. (Isabella Wedendahl, generalsekretær, Bryd Tavsheden)

Udover skiftet i et øget fokus på vold mod mænd er der også sket et skifte i måden, vold i nære relationer omtales på, som er blevet mere kønsneutral. Det, at omtalen af vold i nære relationer bliver mere kønsneutral, står i modsætning til omtalen af vold som kønsbaseret. Kønsbaseret vold er et analytisk begreb til at forstå, hvorfor kvinder er mest udsatte for visse former for vold, herunder vold i nære relationer. At kvinder er mest udsatte, gør volden gender-based, det vil sige, at volden rammer kvinder i uforholdsmæssig grad. Kønsneutral omtale af vold i nære relationer betyder således, at man ikke italesætter den voldsudsattes eller voldsudøverens køn. Det kan derudover indebære, at man ikke målretter indsatser på området mod et bestemt køn.

Kønsneutraliseringen handler om forståelsen for sammenhængen mellem køn og vold og det kønnede mønster, det tegner. Dette er et stridspunkt blandt forskere og aktører på området, hvor forskere og de interviewede eksperter langtfra er enige. Flere af de interviewede eksperter ser både fordele og ulemper ved tendensen. Kønsneutralitet kan være med til at give en bredere forståelse af vold. Omvendt mener andre, at kønsneutraliseringen udvisker de forskelle, som kan ses i de nationale statistikker på området, hvor kvinder er mere udsat for vold i nære relationer end mænd.

Ifølge kritikerne kommer kønsneutraliseringen til at sløre forståelsen for sammenhængen mellem køn og vold og det kønnede mønster, der er i forskellige voldsformer. Karakteren af volden, dynamikkerne bag og årsagerne er forskellige for mænd og kvinder. Kritikerne peger på, at det er væsentligt at interessere sig for sammenhængen mellem vold og en række faktorer, der spiller sammen med kønnet, hvis man vil forebygge volden, herunder:

- individuelle faktorer (opvækst, hvordan andre har behandlet én, sociale kompetencer),
- relationen til andre (venner, kæreste, andre fællesskaber)
- bredere kulturelle idéer, der knytter sig til for eksempel køn, og som kommer til udtryk i medier, på arbejdspladser, skoler, på nettet og politisk i handleplaner.

I denne evaluering kan vi således også se forskellen på kønnene i flere projekter. Der er eksempelvis flere kvinder end mænd der udsættes for stalking, og volden mod mænd består ofte i, at manden holdes væk fra sine børn.

Risikoen ved den kønsneutrale sprogbrug er, at den kan betyde, at relevante politikere, fagfolk mv. bliver mindre opmærksomme på de kønsspecifikke faktorer, som kan forklare og forebygge vold. Evaluator vurderer dog ikke, at det har været en udfordring i forbindelse med de konkrete projekter i handlingsplanen.

Det skal nævnes, at den sproglige udvikling fra kønsbaseret vold til mere kønsneutrale koncepter og terminologier er blevet kritiseret af GREVIO i deres evaluering af Danmarks implementering af Istanbul-konventionen[29]. Det er altså ikke kun nogle af de interviewede eksperter samt flere danske forskere, der ser kønsneutraliteten som et potentielt problem.

Denne uoverensstemmelse har desuden betydning for terminologien på området, hvor de forskellige aktører ikke nødvendigvis taler samme sprog. Vidensbasering af området nævnes af flere i forhold til denne tendens om kønsneutralitet og uenigheden, som det fremgår af nedenstående citat:

> *Jeg tænker, at man skal være vidensbaseret. Der er nogle typer af vold, som kvinder mest bliver udsat for, og der er nogle typer af vold, som mænd mest bliver udsat for. Man skal have nuanceret sprogbrug, som også er kønssensitivt. Hvor man ikke taler kønsforskellene væk, men hvor man heller ikke generaliserer og siger, at al vold er kønsbaseret, som om at køn var den eneste forklaring på volden. (Susanne Nour Magnusson, direktør, Dialog mod Vold)*

Når vold i nære relationer bliver omtalt mere kønsneutralt i dag end tidligere, er det delvist et udtryk for, at man også er begyndt at interessere sig for vold mod mænd. Der er enighed blandt aktørerne om, at det er vigtigt fortsat at have fokus på, at der er kønsforskelle i både omfanget af vold og i de strukturelle bagvedliggende faktorer.

13.2.1 Fokus på forebyggelse, opsporing og tidlig indsats

Den samfundsmæssige tendens til at se vigtigheden af forebyggelse og tidlig indsats ses også på området for vold i nære relationer. Eksperterne fokuserer på, at det er yderst fagligt relevant at sætte ind tidligt og arbejde forebyggende i forhold til vold i nære relationer. Som eksempel har vi i de seneste år set et øget fokus på ambulant rådgivning for voldsudsatte, og aktørerne har et løbende fokus på,

[29] GREVIO (2017): GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Denmark.

hvordan man kan sætte ind over for børn, som oplever vold i hjemmet.

I forbindelse med forebyggelse og tidlig indsats er der i interviewene fokus på behovet for opsporing og helhedsorienteret indsats samt på det etablerede system, i forhold til hvilke aktører det er relevant at inddrage. Det kunne for eksempel være kommunerne, som det fremgår af følgende citat:

> *Forebyggelsen kan integreres mere for eksempel i kommunernes arbejde, hvor man tidligt kan tænke helhedsorienteret. Der skal være tilbud fra starten, når volden bliver opdaget, eller før det bliver slemt. Kommunerne skal have fokus på at opspore tidligt og have redskaber til det. Vi skal blive bedre til at få fat i voldsudsatte tidligt. Folk skal vide, at de kan gå til kommunen eller til andre aktører (Helene Oldrup, videnskoordinator, Lev Uden Vold)*

OXFORD RESEARCH

DANMARK
Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369
office@oxfordresearch.dk

NORGE
Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793
post@oxford.no

SVERIGE
Oxford Research AB
Norrlandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700
office@oxfordresearch.se

FINLAND
Oxford Research Oy
Fredrikinkatu 61a
00100 Helsinki
Finnland
www.oxfordresearch.fi
office@oxfordresearch.fi

BRUXELLES
Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archiméde
Box 4, 1000 Brussels

LATVIJA
Baltijas Konsultācijas, SIA
Vīlandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67338804
info@balticconsulting.com
www.balticconsulting.com

Ønsker til fremtidig forbedring af indsatsen mod vold i nære relationer - Input fra interessenter

Bilag til slutrapporten vedr. vold i nære relationer, oktober 2019

Dette notat beskriver, en række interessenters bud på, hvordan indsatsen på området for vold i nære relationer kan forbedres.

Datagrundlaget for notatet er interviews med 12 interessenter/eksperter, der alle har års erfaring inden for området "Vold i nære relationer", men ud fra forskellige vinkler. Sammensætningen af informanter består således af en blanding af forskere, politiske aktører og praktikere. Herved er der opnået en bred indsigt i om området og forskellige perspektiver på det fremadrettede arbejde med "vold i nære relationer" I boksen nedenfor ses, hvilke interessenter der indgår i evalueringen.

Liste over interviewede eksperter/interessenter

Forskningsmæssig vinkel

1. Katrine Bindesbøl Holm Johansen, ph.d.-studerende og akademisk medarbejder, SDU, ekstern ekspert tilknyttet evalueringen
2. Svend Åge Madsen, forskningsleder, Rigshospitalet, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
3. Helene Oldrup, videnskoordinator, Lev Uden Vold, tidligere forsker med publikationer på området
4. Karin Helweg-Larsen, seniorforsker, cand.med., speciallæge

Aktørvinkel

1. Susanne Nour Magnussen, Dialog mod Vold
2. Trine Lund-Jensen, Sekretariatschef, LOKK
3. Lene Johannesson, eksternt bestyrelsesmedlem, LOKK, tidligere sekretariatschef og formand for LOKK

Praktikervinkel

1. Susanne Dal Gravesen, ledende sundhedsplejerske hos Center for Børn og Voksne, Furesø Kommune, tidligere direktør for Bryd Tavsheden og projektleder i Socialstyrelsen (vold), ekstern ekspert tilknyttet evalueringen
2. Helle Linnet, landsformand, Socialchefforeningen, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
3. Ditte Brøndum, næstformand, Dansk Socialrådgiverforening, medlem af Lev Uden Volds Advisory Board
4. Isabella Wedendahl, generalsekretær, Bryd Tavsheden
5. Flemming Wridt Jensen, videnskonsulent, Det Kriminalpræventive Råd

1.1.1 Anbefalinger fra interessenterne

De væsentligste anbefalinger, som er fremkommet på tværs af interessenterne, er listet op neden for:

- **En mere ambitiøs målsætning.** Det påpeges, at der mangler et generelt mål om nedbringelse af antallet af voldsepisoder og en samlet strategi for, hvordan man når derhen.
- **National struktur på området.** Udover tilbud om krisecenterophold for kvinder afhænger den hjælp, den voldsudsatte får, i øjeblikket ifølge informanterne af, hvor vedkommende bor i landet (hvilken kommune), og hvilke indsatser der p.t. findes i nærområdet. Der ønskes en mere ensartet indsats til voldsudsatte.
- **Koordinering og samarbejde internt i det offentlige.** Der er tale om et komplekst område, som kræver samarbejde på tværs. Derfor er der bred enighed blandt informanterne om et behov for en bedre koordinering og samarbejde mellem stat og kommuner samt mellem kommuner og tværsektorielt samarbejde for eksempel mellem sundhedssektoren og socialområdet. Der henvises til hjemløseområdet for inspiration.
- **Bedre synergi mellem relaterede indsatsområder.** Her peger informanterne særligt på, at sundhedssektoren i højere grad bør spille sammen både internt og i forhold til de kommunale tilbud med henblik på at give bedre hjælp til flere. Et eksempel er samspillet mellem seksuelle overgreb og vold i nære relationer, som i dag ses meget adskilt, selv om de hænger tæt sammen.
- **Flere og mere varierede tilbud.** Der efterlyses særligt ambulante tilbud, så der kan gives kvalificeret hjælp tidligere.
- **Samarbejde og koordination med civilsamfundet.** Det fremføres, at der er gjort en indsats for at skabe koordinering og samarbejde mellem de mange frivillige aktører på området, blandt andet gennem etableringen af Lev uden Vold. Civilsamfundet bør stadig indtænkes som central medspiller på området. Et løbende samarbejde og koordinering mellem civilsamfund og det offentlige system er derfor væsentligt.
- **Opkvalificering af fagpersoner i kommunerne.** Informanterne nævner behovet for, at flere fagprofessionelle får viden om tidlige tegn på voldelige relationer, og hvilke tilbud der findes – både offentlige tilbud og tilbud i civilsamfundet.